C. Skovgaard-Petersen

Menneskeskikkelser

Bibelske Karakterer

MENNESKESKIKKELSER

BIBELSKE KARAKTERER

BIBLEN OG MENNESKET

MENNESKESKIKKELSER
MENNESKELIVET
MENNESKESØNNEN

AF

C. SKOVGAARD-PETERSEN

KØBENHAVN
J. FRIMODTS FORLAG
1918

MENNESKE-SKIKKELSER

BIBELSKE KARAKTERER

AF

C. SKOVGAARD-PETERSEN

Gl. testamentlig Serie 2. Bind.

9.—14. Tusind.

KØBENHAVN
J. FRIMODTS FORLAG
1918

Min Bibellæsnings Motto:

Modtag Ordets Gaver, saa kan Du bære Ordets Gaader.

C. Sk. P.

Copyright
by J Frimodts Forlag,
Copenhagen.

DUPLEX-TRYKKERIET (HANSEN & SICK)

LABAN

I.

Laban er en sørgelig Skikkelse.

Som Abraham er „de troendes Fader", er Laban „Fader" til alle fedtede Prangersjæle, alle Smudsprokuratorer og Probenreutere, samvittighedsløse Parlamentarikere og lyssky Pengesugere, — alle dem, hvis Levebrød er: under Lovens Skin at bryde Loven.

Laban var Egoist. For ham var Livets Maal og Mening væsentlig at mele sin egen Kage.

Han var dog næppe helt uden dybere Følelser. Ved enkelte sjældne Lejligheder kunde disse pludselig bryde igjennem de mere beregnende Lag i hans Væsen, — f. Ex. naar der kom Bud og Hilsen fra hans fjærne Slægt i Kanaan. Det Velkommen, Laban byder, først Eliezer og senere Jakob, aander virkelig Varme — især det sidste. Første Gang var der nemlig Guld og Gaver med i Spillet; og Biblen lægger ingenlunde Skjul paa, 1. Mos. 24, 29
at Synet af Guldet havde en elektricerende Magt over Laban. Da derimod Jakob kom vandrende til Karan, kom han med tomme Hænder. Alligevel faar han et varmt Velkommen! Som der staar: „Da nu Laban hørte 29, 13.
Tidende om Jakob, sin Søstersøn, løb han ham i Møde og omfavnede ham og kyssede ham og førte ham ind i sit Hus."

Der er ingen Grund til at underlægge Labans Opførsel ved denne Lejlighed beregnende Motiver. Han var sikkert i Øjeblikket revet med. Desværre er der heller ingen Grund til at tro, at dette umiddelbare Drag i hans Væsen til daglig øvede mindste Indflydelse paa hans Færd. Det var en Straaild i Følelserne, der hurtig sluktes; — eller for at sige det nok saa nøjagtigt: det vidner om et dybere Slægtstræk, der endnu hos Laban en sjældnere Gang pludselig kunde bryde frem, men som i Reglen kvaltes af Beregning, ja endog (til Slut) toges i Beregningens Tjeneste.

Thi B e r e g n i n g, den overlagte snu Egoisme, var det stærkeste Træk i Labans Karaktér. For ham var en Aftale kun til for at brydes.

Det ser vi bestandig i hans Forhold til Jakob. Den Hjærtelighed, hvormed Jakob blev modtaget, er meget hurtig forsvundet igjen. Jakob skal udnyttes. Og Situationen er gunstig for Laban: Jakob er forelsket i Rakel og derfor villig til at tjene syv Aar for at faa hende.

Det var lige haardt nok; men forøvrigt var Forslaget Jakobs eget; han har vel instinktmæssig følt, at for bil-
29, 18. ligere Kjøb fik han hende næppe.

Og saa fik han hende endda ikke — i al Fald ikke i første Omgang. Laban bedrog ham og gav ham Lea i Stedet.

Selvfølgelig er Laban meget overrasket, da Jakob gjør ham Bebrejdelser desangaaende. Hvor havde Jakob noget Øjeblik kunnet vente sig andet! Han maatte jo da
29, 26. vide, at det var mod al Skik og Brug at give den yngste bort inden den ældste. I K a r a n bar man sig i alle Tilfælde ikke saadan ad.

Uvilkaarlig spørger man: Havde Laban da ikke udtrykkelig lovet Jakob Rakel for de syv Aars Tjeneste?

Jo, Aftalen var klar nok. Jakob havde Labans eget Ord. Men det var vel næppe vidnefast, og noget skriftligt forelaa naturligvis ikke. Tilmed var det hele syv Aar gammelt; — altsaa: Labans Samvittighed følte sig ikke bunden! Kunde han blot for billigst muligt Kjøb sikre sig Jakobs Tjeneste for syv Aar til, spillede et Løftebrud for ham ingen Rolle.

Og desuden — Løftebrud? Det er næppe faldet ham vanskeligt at overtale sig selv til at tro, at det aldeles ikke var et Løftebrud: Han handlede fuldkommen forsvarligt i den Sag. Han kunde da umuligt bære Ansvaret for, at Jakob var uvidende om Skik og Brug dér paa Egnen. Det maatte blive hans egen Sag. Og havde Laban ikke tilmed gjort ham det elskværdigst tænkelige Tilbud: Han kunde faa Rakel efter blot en Uges For- 29, 27.
løb; altsaa hele syv Aars Løn i Forskud! Kunde han forlange mere? Hvem andre vilde have været saa kulant?

Jo, — Laban havde opført sig som en Gentleman i den Sag; det var soleklart! Dét vidste han med sig selv!

Saa tjente Jakob Laban syv Aar til; og Laban havde ikke Grund til at fortryde det. Hans Hjorde voxede, saa det var en Lyst. Men ogsaa Jakobs Familie voxede, 30, 25-30.
og han følte i stigende Grad, at det var Tid at gjøre noget for sit eget Hus. Derfor vil han nu hjem efter de 14 Aars Forløb.

Men Laban vil ikke slippe ham og tilbyder Forhandling om Løn. Og Jakob gjør sit Forslag. „Jeg vil i Dag gaa gjennem hele Din Hjord og skille derfra hvert spætt- 30, 32.
tet og spraglet Stykke og hvert sort Stykke blandt Faarene og det spraglede og spættede blandt Gederne; og

det skal være min Løn." Dette gaar Laban ind paa.
30, 34. „Vel, lad det være, som Du har sagt!"

Den Aftale var klar; man skulde ikke synes, der kunde være nogen Misforstaaelse. Men da det kommer til Stykket, viser det sig ikke desmindre, at Laban har „forstaaet" Aftalen væsentlig anderledes end Jakob.
30, 35—36. Selvfølgelig var det ikke Labans Mening, at Jakob skulde have Ret til at udtage, hvad der var i Hjorden af sorte Faar og spraglede Geder. Jakob havde jo ingen Løn til Gode; han havde jo faaet Rakel for de sidste syv Aars Tjeneste. Der kunde derfor kun være Tale om, at Jakob fik de sorte Faar og spraglede Geder, der fra Dags Dato fødtes i Hjorden.

Ja, men Aftalen da? Havde Jakob da ikke udtrykkelig sagt og Laban bejaet, at han, Jakob, den selv samme Dag skulde gaa gjennem Hjorden og skille de sorte Faar og spraglede Geder ud, og de skulde være hans Løn? Jo, udtrykkeligt. Men det maatte Jakob virkelig undskylde, det havde Laban ikke hørt eller ikke forstaaet; det kunde han jo aldrig under nogen Omstændigheder være gaaet ind paa; det faldt af sig selv. Alt, hvad der i Øjeblikket var, det var hans. Og han var i sin gode Ret til at gjøre med sit, hvad han vilde; det kunde ingen forbyde ham. Derfor udskilte han alt det sorte og spraglede Smaakvæg og sendte det under sikker Bevogtning tre Dages Rejse bort fra Hovedhjorden.

Naturligvis forringede han derved i høj Grad Udsigten til, at der i Fremtiden blev avlet sort og spraglet Smaakvæg i den Hjord, Jakob vogtede; Grundlaget for den hele Aftale forrykkedes. Men det var der naturligvis intet at sige til; det var fuldkommen „lovligt"; ellers maatte Jakob have sikret sig paa det Punkt i Tide!

Efter al Sandsynlighed har Laban gestikuleret, svo-

ret, snakket og „ageret“ saa længe, at han tilsidst har stukket sig selv Blaar i Øjnene og gjort sort til hvidt og hvidt til sort: Det var ikke ham, Laban, der snød Jakob — aldeles ikke! Det var Jakob, der vilde gjøre sig ublu Fordel paa hans Bekostning o. s. v.

Jakob har saa tilsidst givet efter og hævnet sig ved et 30, 37 fg.
Modtræk. Dét var Jakobs Skam; men han havde jo selv en Rem af Huden. Laban var ikke hans Morbror for ingen Ting. De to var godt nok i Familie med hinanden! Blot var Laban nogle Streger længere nede: hans snu Egoisme var langt mere gjennemført end Jakobs. Naar Jakob narrede, narrede han altid med „en vis Ret“; enten havde han et Ord fra Gud, som han egenmægtig vilde fremme, eller en List fra Mennesker, som han fiffigt vilde omgaa. I det store og hele var Jakob, i Forholdet til Laban, den bedragne. — Og samtidig med at Labans Snuhed saaledes var mere samvittighedsløs og mere gjennemført end Jakobs, var Labans dybere Sjæleliv langt, langt fattigere end Jakobs. Han kunde, som vi har set, en sjælden Gang lade sig rive med, men der var ingen dybere Ballast i det. Jakobs Længsel efter Gud mærker vi aldrig hos Laban. Laban havde en udvortes Kundskab om Gud; en enkelt Gang nævner han Abra- 31, 53.
hams og Nakors Gud; men selv at finde Gud og leve med Gud brød han sig ikke om. Han havde sine Hus- 31, 19.
guder, og det var ham nok. Dermed var den Sag i Orden. Efter Labans Mening; — men ikke efter Guds.

Thi Gud slap ikke Laban saa let. Ogsaa for ham tænkte Gud sine Frelsestanker; og det er ejendommeligt at se, at, skjønt de Kapitler i Biblen, hvori Laban omtales, saa helt er skrevne fra Abrahams, Isaks og Jakobs Synspunkt, — det er Guds Frelsesraad med dem, der danner Fortællingens Hovedstrøm — saa voxer dog og-

saa det lidt, vi véd om Laban, sammen til et Hele; — vi faar i store Træk et sammenhængende Rids af de Veje, ad hvilke Gud kaldte paa Laban og søgte at frelse hans Sjæl.

II.

Laban var den store Egoist, der kun var opsat paa egen Fordel. Hvad kunde tænkes at gjøre Indtryk paa ham? Mon ikke: at se en uselvisk Skikkelse, der blot var optaget af det ene: at tjene? Dén Modsætning kunde dog maaske vække Laban.

24, 11 fg. Altsaa sender Gud Eliezer paa Labans Vej. Abrahams gamle Tjener kommer til Karan. Hans Rejses Maal var at fæste Isak en Brud; men uvilkaarlig laa der ogsaa i hans Besøg et Naadekald fra Gud til Laban og hans Hus.

Eliezer kommer som et haandgribeligt Vidnesbyrd om den Sindets og Hjærtets Renhed, der følger med inderlig Tro paa Gud. Han *vil* intet for sig selv. At fuldkomme sin Herres Ærinde er for ham *alt*. Hvor maa det have gjort et forunderligt Indtryk paa Betuel og Laban at se denne gamle Mand skyde den Mad til Side, de satte for ham, med de simple, gribende
24, 33. Ord: „Jeg vil ikke æde, før jeg har fremsat min Herres Ærinde." Og saa fortæller han da om Abrahams Befaling og Guds forunderlige Ledelse som Svar paa den
24, 48. Bøn, han havde bedt derude ved Byens Kilde. „Og jeg bøjede mig og tilbad Herren, min Herre Abrahams Gud, som havde ledet mig paa den rette Vej."

Alt dette maa have været som en Aabenbaring for

Laban. Han saa' her ind i en Verden af ægte, levende Fromhed. Her var ingen Selviskhed, der søgte sit eget; ingen taagede Forestillinger om Gud, der søgte Støtte i synlige Billeder; her var kun grebne Hjærter, for hvem den usynlige Gud var den store Virkelighed og det at tro og tjene Livets Maal og Mening.

„Opholder mig ikke, da Herren har ladet min Rejse lykkes! Lader mig fare, for at jeg kan drage til min Herre"; det var Eliezers Afskedshilsen. Saadan var han: Tjener i Bund og Grund; tro mod sin jordiske Herre og tro mod sin himmelske Herre, — et Livets Vidnesbyrd om Livets Gud og derved et Kald fra Gud. 24, 56.

Men Laban synes ikke at have forstaaet Kaldet. Han var saa optaget af det gode Parti, hans Søster var i Færd med at gjøre, at alt andet traadte i Skyggen for ham. Han føler nok, at Sagen er fra Herren; men han prøver ikke sit eget uklare Forhold til Herren. Han gjør ikke et eneste Spørgsmaal om Abrahams Gud. Han skammer sig ikke i sin Selviskhed og Verdslighed. Besøgets dybere Side gaar ham sporløst forbi. 24, 50.

Uselviskhedens Sprog laa øjensynlig Laban for højt; han forstod det ikke.

Saa maa Gud da sænke Tonen „for Hjærtets Haardheds Skyld". Gud maa her, som overalt i Aabenbaringshistorien, afpasse sit Sprog efter Menneskers Kaar. Laban forstod sig paa det timelige. Paa det timelige Omraade maa Gud da møde ham. Hvad om den snu, af Vinding optagne Laban fik et Indtryk af Gudsfrygtens timelige Velsignelse? Kunde det mon ikke bringe ham til Eftertanke og vække ham til at spørge efter Gud? Det maatte i det mindste forsøges.

Gud bruger Jakob hertil.

Jakobs Ophold i Karan var Lutringsaar for ham selv. Men utvivlsomt havde hans mangeaarige Besøg ogsaa en Mening for Laban: det var noget af et Naadekald fra Gud overfor Abrahams gamle Slægt.

Jakob var ikke, som Abrahams Tjener, den énfoldige uselviske Sjæl. Der laa ikke den modne Fromheds Skjønhed over hans Person, som over Eliezers. Men Jakob vilde alligevel Gud under alle Fejl og Skrøbeligheder. Derfor havde Gud ogsaa lovet at være med ham; og Gud holdt sit Løfte. Timelig Velsignelse fulgte Jakob i alt, hvad han tog sig for.

Dette kunde Laban ikke undgaa at se. Han anede ogsaa, at der var en Gudfrygtighedens Hemmelighed bag Jakobs Fremgang og Held; og han søgte end yder-
30, 27. ligere Bekræftelse herpaa ved at spørge sine Husguder.

Jo, det var saadan! Den rige Tilvæxt i hans Hjord de sidste Aar skyldtes til syvende og sidst Jakobs Guds Haand. — Gudsfrygt havde altsaa Forjættelse, ogsaa for dette Liv.

Se det var noget, Laban forstod!

Men det forfejlede alligevel sin Virkning paa Laban.
30, 28. Det drev ham nok til at spørge efter Jakobs Tjeneste, men ikke til at spørge efter Jakobs Gud. I religiøs Henseende førte det ikke Laban en Tomme videre.

Hvad var der da saa endnu at gjøre?

Et Middel stod endnu tilbage: at stille Laban Ansigt til Ansigt med sin Skyld, med al Fortidens Synd.
31, 17-25 Dertil brugte Gud Jakobs Flugt og Rakels Tyveri!

Rakel stjæler sin Faders Guder, og Jakobs Lejre bryder hemmelig op. Paa den tredie Dag hører Laban det, sætter efter dem og advares af Gud. Han havde
31, 26-29. gjærne ladet Jakob føle sin Hævn, men maa nu nøjes

med nogle vrede Ord. Som sædvanlig spiller han den krænkede Uskyldighed. Han nægter sig intet i Retning af Selvrørelse over al den Kjærlighed, han vilde have vist dem, hvis han bare havde vidst, at de rejste! Aa, hvor han vilde have kysset og favnet dem og gjort det festligt for dem med Glæde og Sange, Pauke og Citar! Jo, dét skulde være blevet en herlig Afsked! — At han i Aarenes Løb, hvor der havde været mangfoldig Lejlighed til at vise sin Kjærlighed, absolut intet havde gjort, 31, 14-16.
ser han ganske bort fra. Nu derimod, da der ingen Lejlighed længer var, kunde han for billig Penge være rørt ved Tanken om al den Kjærlighed, han vilde have vist dem, — bare han havde vidst —!

Men Jakob giver ham Svar paa Tiltale. Da Hus- 31, 36-42.
guderne, om hvis Tyveri Jakob intet vidste, ikke findes saa tager Jakob Bladet fra Munden. I kraftige Ord skildrer han sin Flid gjennem de forløbne Aar. Aldrig har han sparet sig selv. Dag og Nat har han været paa Færde. Og hvormed har Laban gjengjældt denne hans Møje? Med Underfundighed og Svig. Ti Gange i Aarenes Løb har han paa Trods af givet Ord forandret den aftalte Løn. Havde Herren selv ikke hindret det, saa havde Jakob maattet rejse ligesaa tomhændet hjem, som han var kommen. —

Her fik Laban i samlet Sum al sin Løgn og Lumpenhed stillet for Øje. Og Laban føler Brodden. Han gjør intet Forsøg paa at benægte det. Stiltiende indrømmer han Sandheden af det sagte og bliver øjensynlig flov.

Dermed stod han ved et Vendepunkt: vilde han nu ydmyge sig og kæmpe sig gjennem sit Regnskab til Fred; eller vilde han dække sin Flovhed med Fraser og Ord?

Han vælger det sidste; det kostede mindst. Han bliver logrende og højtravende. Hans Flovhed faar ikke et

ærligt Udslag i en ærlig Indrømmelse, men et selvmorderisk Udslag i hed, forloren Pathos.

31, 14-15. Han, om hvem hans Døtre enstemmigt sagde, at han havde solgt dem og gjort sig tilgode med, hvad han fik
31, 43-50. for dem, — h a n vover paany at slaa paa sin Familieomsorg! Og han, der lige havde gjennemsøgt Lejren efter sine Husguder, — h a n paakalder nu i højtra-
31, 53. vende Vendinger Abrahams og Nakors Gud! Den nedslaaende Følelse af at have tabt og at maatte bide i det sure Æble: at lade Jakob rejse, — dækker han med den selvbehagelige Følelse af at have reddet Skinnet med kjønne Lader og fede Fraser.

Saa skiltes Jakob og Laban.

De trængte begge, da de drog fra hinanden, til at faa en Opgjørstime med Gud. Jakob fik sin kort efter. Laban fik aldrig sin, — saavidt vi da véd.

Jakob var en religiøs Natur, der ved sine Misgreb ofte fik Skinnet imod sig. Laban var en egoistisk Natur, der endte med at dække Egoismen bag Gudfrygtighedens Skin. Videre kom han ikke. Hverken den ægte Fromheds Skjønhed eller Gudfrygtighedens timelige Velsignelse eller Regnskabets Alvor vakte ham til at søge Gud.

Det er vanskeligt at værge sig mod den Tanke, at var Guds Veje med Laban og hans Slægt lykkedes, da vilde sandsynligvis meget i Guds Riges Historie paa Jorden have formet sig anderledes. Der vilde da udenfor Aabenbaringshistorien have været adskillig flere, der bevarede Mindet om den sande Gud. Den assyrisk-babyloniske Folkeverden vilde have rummet en Strøm af Melkizedeksjæle. Og dermed vilde, efter al Sandsynlighed, den apostolske Missionstids Tyngdepunkt være

kommet til at ligge — ikke i den græsk-romerske Verden, men i de Egne, hvor Resterne af Abrahams Slægt endnu levede. Dér vilde den bedste Jordbund for Evangeliet have været. Og det vilde atter have forandret baade Kirkens og Verdens Historie; hele Menneskehedens Levnedsløb paa Jorden vilde have formet sig væsentlig anderledes.

Men forresten er det forgjæves at fantasere herom. Nu gik det ikke saaledes. Laban blev ikke vunden for Abrahams og Nakors Gud; og det var Guds sidste Tilbud til Abrahams gamle Slægt. Siden gik der aldrig Bud mellem Stammefrænderne i Kanaan og Stammefrænderne i Karan. Deres Veje skiltes for stedse, — saavidt vi da véd. Men vor Viden er ganske vist kun stykkevis; — og det er godt, at den er det! Thi saa er der Haab om Frelse, selv dér, hvor vi intet véd.

ESAV

I.

Rom. 9, 13. Mal. 1, 2-3. Der staar i Skriften et meget strengt Ord om Esav: „Jakob elskede jeg; men Esav hadede jeg." Det Ord er talt i Guds Navn — det er Gud, der hadede Esav! Uvilkaarlig studser man. Noget lignende er næppe sagt om noget andet enkelt Menneske i Skriften. Det lyder saa haardt og lunefuldt. Kan det virkelig være muligt?

Heldigvis har Udtrykket ved nærmere Eftersyn en stærk Begrænsning. Der er, i al Fald hos Malakias, hvor det staar første Gang, næppe Tale om det sidste Vredens Had, der er ét med Fortabelse. Der er blot Tale om, at Gud forkastede Esav som Forjættelsens Arving. Men selv med denne Begrænsning er Ordet ildevarslende nok. Esav var født til at være Forjættelsens Arving. Alligevel blev han forkastet. Det maa have haft stærke og tvingende Grunde.

Hvor laa disse Grunde? I hans Temperament?

Ved første Øjekast kunde det synes saa. Hans haarede Ydre var som en Anskueliggjørelse af noget voldsomt, ubehersket, næsten dyrisk i hans Væsen. Den gamle Isak gaar i sine Afskedsord til Sønnen ganske rolig ud fra som noget selvfølgeligt, at Esav og hans 1. Mos. 27, 40. Efterkommere til Tider vil blive „ustyrlige"; og Rebekka siger til Jakob, efter at denne har tillistet sig Isaks Velsignelse: „Min Søn, lyd min Røst, staa op, fly til 27, 43-45. Laban, ... indtil Din Broders Vrede vender sig fra

Dig, og han glemmer, hvad Du har gjort ham." Rebekka regner altsaa slet ikke med, at Esav engang kan tilgive; — blot med, at Esav i Tidens Løb vil „glemme". Det voldsomme og ustyrlige hos Esav synes at have været parret med det flygtige.

I alt dette var der Skyggesider nok; — men for saadant hader Gud dog ikke et Menneske. Hvem kunde saa blive Gjenstand for hans Kjærlighed? Vi har alle store Skyggesider i vor Natur. Selv Jakob, Forjættelsens Arving, havde meget iøjnefaldende Skavanker.

Desuden havde Esav ogsaa gode Sider. Han var i mange Henseender en elskværdig Mand. Isak elskede ham. Det kan vel næppe blot have været for Vildtets 25, 28.
Skyld. Utvivlsomt har det ogsaa hængt sammen med, at der var noget tiltalende ved hans Væsens Yderside. Som Jæger oplevede han jo adskilligt. Naar han friskt og fornøjeligt sad og talte om alt dette, har han sikkert gjort et hjærtevindende Indtryk. Folk har syntes: den Mand er elskværdig og rar!

Det vidner ogsaa om en vis Elskværdighed, at han for at behage sine Forældre gifter sig med en af Ismaels 28, 6 fg.
Døtre. At dette Skridt af andre Grunde var meget forfejlet, skal siden blive berørt; men Esavs Hensigt var her den bedste. Havde han tidligere bedrøvet Forældrene ved sit Giftermaal med kananitiske Kvinder, vilde han nu gjøre det godt igjen.

Overhovedet var Esav ikke utilgængelig for gode Følelser. Lejlighedsvis kunde han endog rives voldsomt med. Da han efter mere end 20 Aars Adskillelse møder Jakob, smeltes han aldeles. Ved dette Møde gjør han egentlig et nok saa elskværdigt Indtryk som Jakob. „Esav løb Jakob i Møde, omfavnede ham, faldt ham om 33, 4.

Halsen, kyssede ham; — og de græd." Man føler rigtig, at hans lidenskabelige Natur ved denne Lejlighed er i gode Magters Vold. Det samme er Tilfældet ved Isaks
33, 16. Død. Fra Se'irs fjærne Bjærge kommer Esav rejsende
35, 29. for at vise sin Fader den sidste Ære. Han overlader ikke Begravelsen til Jakob, der boede saa meget nærmere; han vil selv være med. Der er sønlig Trofasthed og Pietet heri.

Esav var altsaa ingenlunde, efter en almindelig dagligdags Maalestok, et ondt og nedrigt Menneske. Dog „hadede" Gud ham. Hvad var der da i Vejen?

Hebræerbrevets Forfatter peger sikkert paa det afgjø-
Hebr. 12, 16, rende, naar han kalder Esav „en vanhellig". Esav var med al sin Elskværdighed et g u d l ø s t Menneske. Gud laa udenfor hans personlige Interessesfære. Han spurgte aldrig om Gud. Han kjendte lige saa lidt til aandelig Længsel, Bøn og Kamp som til bevidst Trods mod Gud. Gud var praktisk talt ikke til for ham. Han var gjennemverdslig.

D e n Synd er den eneste, som ikke kan tilgives; thi den s ø g e r ikke Tilgivelse. Derfor dette: „Esav hadede jeg."

II.

Det er mærkeligt at se, hvor konsekvent det gjennemføres i alt, hvad Biblen fortæller os om Esav: han spurgte aldrig om Gud.

Vi ser dette i en 6—7 Situationer.

1. Mos. 25. 29-34. En Dag kommer han forsulten hjem fra Jagten. Jakob sidder just og spiser en Ret Lindser. Med næsten

dyrisk Graadighed rækker Esav efter dem. „Lad mig dog sluge noget af det røde, det røde dér, thi jeg er træt!“ Det havde været broderligt af Jakob at give ham de Lindser. Men Jakob vil kun sælge dem og sælge dem dyrt. Han vil have Esavs Førstefødselsret. 1 M. 25, 30.

Det var en høj Pris. Førstefødselsretten medførte dobbelt Arvelod, Stillingen som Familiens præstelige Overhoved og her (i den udvalgte Slægt) tillige Ret til Guds særlige Frelsesforjættelser. Alt det for en Ret Lindser! Der var god Grund for Esav til at betænke sig. Desuden var Esav jo ikke en fattig Stakkel, der maatte sulte, hvis han ikke fik de Lindser. Han var en rig Nomadehøvdings ældste Søn. Der var Mad nok at faa. Det drejede sig vel blot om at vente, indtil noget blev lavet til. Men intet standser Esav. Naturligvis vil han gjærne have Førstefødselsrettens timelige Goder; men — han kunde jo dø førend Isak og saaledes alligevel ikke faa nogen Gavn af den. Altsaa: lad springe! Nogle tvivlsomme fremtidige Goder vejer for ham intet i Sammenligning med Øjeblikkets Nydelse. Og den aandelige Side af Sagen ser han overhovedet ikke. Var han Forjættelsens Arving, vilde vel ogsaa nok Forjættelsens Gud bevare ham mod at dø en for tidlig Død. Og i alle Tilfælde, — hvilket helligt Fortrin at være Bærer af Guds Frelsestanker! Hvilke store Udsigter! hvilken Fylde i Liv og Død! Men alt dette ligger ganske udenfor hans Horizont. De aandelige Velsignelser har ingen Virkelighed for ham. De røde Lindser derimod, de taler til hans „Hjærte“. Han afsværger sin Førstefødselsret, staar op og gaar*). 5. M. 21, 17. 1 M. 25, 32.

*) I Mos. 27, 36 synes Esav at gjøre en Forskjel mellem Førstefødselsretten og Faderens Velsignelse. Det er ikke helt let at overse Rækkeviden af den Bemærkning. Det er dog næppe sand-

Hvor gammel Esav var dengang, véd vi ikke; men
26, 34-35. vi véd, at da han var 40 Aar, vilde han giftes. Og trods Forældrenes Protest gifter han sig med to kananitiske Kvinder.

Det var et dobbelt Brud paa de hellige Familietraditioner. Esav maa have vidst, at det var Guds Bud til hans Fædre, at de skulde leve som fremmede i Kanaans Land; han maa have vidst, at Abraham højtidelig havde sørget for at skaffe Isak en Hustru fra Slægten langvejs fra; og han maa have vidst, at Gud oprindelig skabte én Mand og én Kvinde, saa det Flerkoneri, der gik i Svang omkring ham, var dømt i den Slægt, der vilde høre Herren til. Men Esav gjorde, hvad han vilde. Han lod Forældrene sørge og Gud, — ja Guds Vilje spurgte han overhovedet ikke om. Han fulgte sin Lyst og havde næppe Skrupler. Skrupler forudsætter en Samvittighed, et højere Krav, der er i Forbindelse med Gud. Men Forbindelsen manglede her.

Hvorfor i Alverden tog hans Forældre sig det kananitiske Dobbeltægteskab saa nær? Esav begreb det ikke. For sit eget Vedkommende var han vel tilfreds. —

Nogle Aar efter kommer den tredie Situation, hvori Esav omtales.

27, 1 fg. Isak sidder sløv og gammel i Teltet. Han tør ikke vente længere med at velsigne sin ældste Søn. Det kunde let blive for silde; han kunde en skjønne Dag dø. Altsaa kalder han Esav til sig og træffer Aftale med

---

synligt, at Esav i god Tro har ment, at han blot havde givet Førstefødselsrettens timelige Fordele fra sig — ikke Frelsesforjættelsen. En saadan Forskjel vilde nemlig dels stride mod Skik og Brug dels mod Esavs verdslige Natur. Snarere maa 27,36 opfattes som den forbitrede Mands Forsøg paa at stille Jakob i det uheldigst, mulige Lys.

ham. Esav skal skyde et Stykke Vildt og lave det til; — saa skal han faa sin Faders Velsignelse og dermed Velsignelsens hellige Arv.

Og Esav gaar uden Betænkning ind herpaa. Han vidste saa godt, at det drejede sig om Førstefødselsrettens Velsignelse. Han vidste ogsaa, at han havde givet denne Ret fra sig, ja tilsvoret Jakob den ved 25, 33.
selve Guds Navn. Ved „Isaks Rædsel"s Navn! Det kunde nok have standset selv en forhærdet Natur. Men det standsede ikke Esav. Guds Navn var for ham kun en Lyd, intet mere. Der var ingen Virkelighed bag. Esav greb sin Bue og gik ud paa Marken. Han var sikkert i bedste Humør. Først en fornøjelig Jagttur og saa den gamles Velsignelse! Det var ganske efter hans Hjærte. Tænkte han overhovedet paa Forholdet til Jakob, saa var det snarere som et behageligt Krydderi. Jakob havde engang narret ham; nu skulde han narre Jakob! Det var fortræffeligt! Dybere gik vist hans Moral ikke. Paa hele Jagten har han næppe haft en eneste Betænkelighed i Kraft af sin tidligere Ed.

Des frygteligere blev Overraskelsen, da han nogle Timer efter kom hjem. Vi véd, hvad der var foregaaet i Mellemtiden. Nu stod Esav der med sit dampende 27, 32.
Vildt. „Hvo er Du?" stammede den gamle Isak. „Jeg er Din Søn, den førstefødte, Esav." Da blegner Isak; 27, 33.
Haanden ryster. Han forstaar, at han er bleven bedraget. Men han skimter tillige strax Guds Finger, og det gjør ham paa sin Vis stille*). Anderledes Esav; han 27, 34.
bryder ud i et saare stort og bittert Skrig. Han bliver vild i sin Fortvivlelse. At hans Broder har handlet lumpent, ser han strax; men længere ser han ikke. Han ser ikke, at der bag al Jakobs List og Løgn laa en højere

*) Se „Isak", 1. Bind S. 95.

Retfærdighed. Hans Samvittighed slaar ham ikke, Han tænker ikke: Jeg Daare, som i sin Tid solgte min Ret! Han tænker blot: Den Slyngel, som nu har narret mig igjen!

Han er ærgerlig over det, han har tabt, — men ikke bedrøvet over det, han har gjort. For en Smule Lindser
Cnfr. 27, 39-40. har han uigjenkaldelig mistet Himlens Dug og Jordens
" Fedme! Han er henvist til at leve ved sit Sværd og trælle for sin Broder. Det er til at blive gal over! Han
27, 41. fnyser og raser og fyldes af Harme. I Stedet for at ydmyge sig overfor Gud, fatter han Hævntanker overfor Jakob.

Hebr. 12, 17. „Han fandt ikke Rum for Omvendelse", siger Hebræerbrevets Forfatter. Det er sagt med Tanken paa Esavs Opførsel ved denne Lejlighed. Den Alvorstime kunde være bleven Esavs store Besøgelsestime. Men han brugte den ikke. Han kunde det paa en Maade ikke længere. Han ikke blot ikke omvendte sig; nej han fandt ikke Rum for Omvendelse. Hans Hjærte var i Aarenes Løb blevet saa udadvendt, at det ikke længere kunde rumme Tanken om Gud med dén aandelige Alvor, der bøjer et Menneske i Støvet. De bedste Muligheder i ham var visnede. Han var bleven forhærdet — ganske stille, umærkeligt, uden egentlig Kamp, uden store Fald, uden bevidst Frækhed.

Udadtil som Folk er flest; og indadtil „uden Rum for Omvendelse", — det er den rystende Alvor ved Esavskikkelsen.

27, 42 fg.; 28, 5. Saa drager Jakob til Mesopotamien. Rebekka vil have ham bort; hun er bange for Esavs Hævn og — for Esavs Exempel! Ogsaa Jakob kunde jo let en skjønne Dag tage sig en Hustru af Kanaans Døtre. Det maatte for enhver Pris forhindres; deri er den gamle

Isak enig med hende. Og Esav ser til og tænker sit. Der staar saadan: „Da Esav saa', at Isak havde velsignet Jakob og sendt ham til Mesopotamien for derfra at tage sig en Hustru, idet han velsignede ham og bød ham og sagde: „Du skal ikke tage Dig en Hustru af Kanaans Døtre" . . . ., saa gik Esav til Ismael og tog Mahalat, Ismaels, Abrahams Søns Datter, Nebajots Søster til Hustru foruden sine andre Hustruer." 28, 6 & 9.

Esav vil øjensynlig gjærne bøde paa det, han tidligere har gjort. Men i Virkeligheden gjør han blot ondt værre. Han tager sig en Kone til. Allerede det var vist en meget tvivlsom „Trøst" for Isak og Rebekka. Og saa — af Ismaels Slægt! Hans Tankegang er tydelig nok: Far og Mor ønsker at se os Sønner giftet ind i Slægten. Jakob skal giftes med en af Labans Døtre. Nuvel, saa gifter jeg mig med en af Ismaels Døtre. Var Ismael ikke Abrahams Søn? Altsaa staar han os mindst ligesaa nær som Betuel og Laban.

Rent udvortes set var dette jo rigtigt nok. Esav glemte bare ét: han glemte Guds Ord. „Din Afkom v e d I s a k skal kaldes D i n Afkom." Det var Guds Ord til Abraham. Ved det Ord blev Ismael skaaret løs fra den hellige Slægt og — siden sendt bort til andre Egne. Dette kan Esav umulig have været uvidende om. Stammehistorie er i Østerland hellig Arv. Den fortælles og gjenfortælles fra Slægt til Slægt. Esav vidste sikkert god Besked. Men han saa kun paa det ydre Slægtskab. Paa Guds Ord agtede han ikke. Han havde aldrig oplevet det Ords Magt; hvorfor skulde han saa tro paa dets Betydning i denne Sag? 21, 12.

For Gud var Ismaels Slægt en vissen Gren, skaaret løs fra Stammen. For Esav var Ismaels Slægt den bedste Del af Slægten; thi Ismael og Esav var Stammefrænder og — Aandsfrænder.

Saa gaar der Aar og Dag. Esav nævnes ikke i Skriften. Hvorfor skulde han ogsaa nævnes? Gud tænkte jo fra nu af alle sine Frelsestanker for Verden gjennem Jakob; og om Guds Frelsestanker handler Skriften. Derfor nævnes Esav først, da han paany kommer i Forbindelse med Jakob.

Det er Dagen efter den Nattekamp, der forvandlede Jakob til Israel. Esav har hørt om Jakobs Hjemkomst og har besluttet at tage sin Hævn. Han er i Aarenes Løb bleven en mægtig Beduin. Han har nu Magt til, naar Lejlighed bydes, at plyndre sin Broders Lejre; og han
33, 1 fg. vil benytte denne Magt. Med sine 400 Mand staar han rede ved Kanaans Grænse. Da møder han et uventet Syn. Ingen væbnede Ryttere paa høje Kameler rykker frem til Strid imod dem; i Stedet for kommer der store Hjorde af Geder, Kameler og Oxer; — og Hjordenes Hyrder bøjer sig for ham og byder ham alt som Gave. Bagefter, da Hjordene er dragne forbi, kommer der Skarer af Kvinder og Børn, og foran dem gaar en aldrende Mand; syv Gange bøjer han sig mod Jorden, idet han nærmer sig langsomt. Han hinker saa underligt paa Hoften.

Esav ser op. Han gjenkjender Jakob. Da gaar der som et Ryk igjennem ham. En Bølge af Bevægelse gri-
33, 4. ber ham. Han stormer frem og favner sin Bror. Og „de græd", staar der. Ogsaa Esav græd. Hans Taarer var altsaa hverken frosne eller tørrede bort. Det var altid gode Tegn. Kan dette Møde mon ikke give Stødet til den evige Bevægelse? Jakob var bleven forvandlet til en „Israel". Kunde ikke ogsaa Esav „forvandles"?

Utvivlsomt. I og for sig var dette muligt. Og dog — nej; dybere set var det umuligt. Umuligt i Kraft af den Retning, Esav selv havde givet sit Liv. Den var for fæstnet.

„Du hinkende Broder! Hvorfor hinker Du? Hvad er vel hændt Dig?“ Har Esav kunnet undgaa at spørge saadan? Har Jakob kunnet undgaa at fortælle om sin Kamp? Eller har Esav maaske blot læst om denne Kamp i Jakobs Skikkelse og Træk? Ved Solopgang for nogle faa Timer siden havde Jakob jo jublende udbrudt: „Jeg har set Gud Ansigt til Ansigt, og min Sjæl er frelst.“ 1 Mos. 32, 30. Et Gjenskin af denne Lykke har utvivlsomt hvilet over ham. Tre Gange nævner Jakob Guds Navn i det korte Ordskifte med Esav. Jakob skjuler ikke, at al hans Lykke skyldes Guds Naade. Var heri ikke en Opfordring til Esav?

Jakob havde for sit Vedkommende gjort sit Regnskab op med Gud. Forligelsen med Esav var en Frugt af Forligelsen med Gud. — Esav havde nu gjort sit Regnskab op med Jakob. De to var Venner, og det var godt. Men var det alt? Havde ikke ogsaa Esav et Regnskab med Gud? Der var Synd nok i de forgangne Aar, der trængte til Guds Forladelse. Gjennem Jakobs fredlyste Skikkelse vinkede Gud ad Esav. „Gaa ind i Dit Lønkammer, Esav! Jeg, Herren, venter paa Dig. Strid Bønnens Strid med det Sind, at Du ikke vil slippe mig, før jeg velsigner Dig. Saa har jeg en Velsignelse ogsaa til Dig. Ikke Førstefødselsrettens Velsignelse; den er for evig tabt; men den Velsignelse, at ogsaa Du kan se mig Ansigt til Ansigt, og Din Sjæl blive frelst!“ — Mon ikke de Stemmer har hvisket om Esav, da han bevæget, opløst i Graad, favnede sin Broder og saa' hans Fred?

„Hvo, som har Øre at høre med, han høre!“ Ak ja; der skal et Aandens Øre til at høre Aandens Stemme. Dét Øre havde Esav ikke. Sit Liv igjennem havde han glemt Gud, og derfor glemte han nu i Regnskabets Time sit Regnskab med Gud.

III.

Saadan var Esav: blottet for Sans for alt, hvad der vedrørte Gud.

Da han var oversulten og fristet, agtede han Guds Velsignelse for intet.

Dan han vilde giftes, agtede han ikke paa Guds Vilje.

Da han gik ind paa at skaffe Vildt og velsignes som Forjættelsens Arving, agtede han ikke paa Guds Navn og den Ed, han havde svoret ved det.

Dan han saa sig narret af Jakob, agtede han ikke paa Guds retfærdige Straf.

Da han for sine Forældres Skyld vilde tage en Kone af Slægten, agtede han ikke paa Guds Ord og Udvælgelse.

Og da han endelig forligte sig med Jakob, glemte han sit Regnskab med Gud.

Ikke en eneste Gang i alt, hvad vi hører om Esav, nævner Esav Guds Navn; og ikke en eneste Gang fortælles der, at Gud aabenbarede sig for Esav. Aldrig i hans Liv hører vi om Englelejre, Engledrømme eller Englebud paa Himmelstige. Hvilken forunderlig Modsætning til Jakob! Selv Laban kunde Gud dog kundgjøre sin Vilje gjennem en Drøm. Da han forfulgte Jakob, staar der udtrykkelig: „Da kom Gud til Aramæe-
31, 24. ren Laban i en Drøm om Natten og sagde til ham: Vogt Dig for at tale med Jakob enten godt eller ondt!“ Men da Esav stod rustet for at krige mod sin Broder, staar der intet lignende. Gud kom ikke til Esav i en Drøm om Natten. Gud kunde det simpelthen ikke. Forbindelsesvejene mellem Esav og Gud var spærrede. Ad andre Veje skaffede Gud Esavs Modstand bort; men

Syner og Drømme og Aabenbaringer var han ikke tilgjængelig for.

Esav var ikke ond. Han var verdslig, og — saa bliver man ond. Han levede sit Liv i konsekvent Ligegyldighed for Gud, og — saa dør de gode Spirer. De var der oprindelig. Esav var jo (ligesaavel som Jakob) et Bønnens Barn; og i et Bønnens Barn er der altid 25, 21. gode Spirer. Men kun i Gud kan de gode Spirer folde sig ud; — ellers sygner de hen og dør. Hos Esav døde de — saa vidt vi kan se. Og saa — efterhaanden som de gode Muligheder visnede — blev kun det vilde, sanselige, ustyrlige og flygtige Sind tilbage.

Derfor tog Jakob forsigtig Afstand fra Esav. Selv 33, 12 fg. da de var forligte, stolede han ikke paa ham. Og derfor drog Gud tilsidst sin Kjærlighed tilbage fra ham. Som der staar hos Profeten: „Er ikke Esav Jakobs Broder? Mal. 1, 2-4. siger Herren; dog har jeg elsket Jakob, men Esav har jeg hadet, og jeg har gjort hans Bjærge til en Ørken og hans Arv til Bolig for Ørkenens Schakaler. Naar Edom siger: Vi er knuste, men vi skulle atter opbygge Ruinerne, da siger Herren, Hærskarernes Gud saaledes: De skulle bygge, men jeg skal nedrive; og man skal kalde dem Ugudeligheds Land og det Folk, paa hvilket Herren er vred indtil evig Tid."

Dét er Summen af Esavs Saga; det er den Arv, han gav sin Slægt i Eje: den kom aldrig, som Folk betragtet, ind under Guds oprejsende Kjærligheds Magt.

JUDA

I.

Apc. 5, 5. Johannes kalder et Sted Jesus for „Løven af Juda's Stamme".

Det Navn udtømmer ikke Jesu Væsen; hans Personlighed er altfor rig til at rummes i et enkelt Billede. Men „Løven af Juda's Stamme" er alligevel et af Jesu mægtigste Navne. Det peger paa det højsindede, det fribaarne og sejrende hos Jesus.

Denne Side i Jesu Væsen var, som alt hos Jesus, ikke blot en Arv derovenfra, men en Arv hernedenfra. Indenfor visse Grænser var den en Slægtsarv paa mødrene Side. — —

Gud dannede Mennesket af Ler og indblæste det Livets Aande. Saadan blev det første Menneske til; og saadan bliver egentlig alle Mennesker til. Gud er fremdeles den store Livets Kunstner, der danner, former og levendegjør.

Men en Kunstner skaber ikke sit Mesterværk paa bar Bund. Han begynder i det smaa; han gjør Udkast, modellerer, famler sig frem og gjør Figurerne større og større, indtil det udødelige Mesterværk tilsidst staar hugget i Marmorets Pragt. Næsten overalt i Menneskeslægten, hvor vi møder en særlig fuldkommen Evne eller

et klassisk Sjæletræk, kan vi ved at gaa tilbage i Slægten finde Spor af Skaberens „Udkast".

Saadan ogsaa med „Løven af Juda's Stamme". Han er „Mesterværket"; hos Jesus har vi det højsindede, det sejrende og sjælsstore i pletfri Renhed, i hellig Fuldkommenhed og Kraft. Men i Jesu Slægtsregister har vi adskillige af Skaberens Udkast.

Et saadant Udkast til Løven af Juda's Stamme er — Juda selv.

Der var noget højsindet over Juda, der gjorde ham til den selvskrevne Fører blandt sine Brødre.

Dog ikke strax.

En almindelig menneskelig Kunstner danner i Ler og Sten; og det gaar an; dét Materiale giver sig helt i Mesterens Haand.

Anderledes med den store Livets Kunstner. For ham er Menneskeslægten Materiale; og dét er svært Materiale. Den frie Vilje øder let, hvad den store Kunstner skaber.

Og det skete hos Juda, eller var dog ved at ske. Juda var som en ung Løve, men Løven var i Lænker: 1. Mos. 49, 9.
det højsindede Træk i hans Karaktér var i lave Lysters Vold. Skulde han i Aand og Sandhed blive et Udkast, der værdigt varslede om den fuldkomne Skikkelse: Løven af Juda's Stamme, da maatte det højbaarne i ham faa Overtaget. Juda maatte vinde den lønlige personlige Sejr. „Løven" maatte sprænge sine Baand.

At dette naaedes, er Nerven og Skjønheden i Juda's Historie.

II.

Det første, vi hører om Juda, er hans Raad derude
37, 20-25. paa Marken. Josef var kastet i Cisternen, og Brødrene havde holdt deres Maaltid. Nu kom Kamelkaravanen
37, 26-27. forbi. Da faar Juda en Idé. „Hvad Fordel er det", siger han, „at vi slaar vor Broder ihjel og dølger hans Blod? Kommer og lader os sælge ham til Ismaeliterne, men lader os ikke lægge Haand paa ham; thi han er dog vor Broder, vort Kjød."

Der er ikke meget højsindet i dette Juda's Raad. Dog er der et Tilløb i den rigtige Retning. „Han er jo dog vor Broder." Broderfølelsen rørte sig stærkere i Juda end i de andre (Ruben maaske undtagen). Men Juda tog ikke Konsekvenserne af sine egne Ord. I Broderfølelsens Navn burde han have protesteret mod enhver Form af voldelig Færd. Det gjorde han imidlertid ikke. Han foreslog blot Cisternen ombyttet med Slavemarkedet. En tvivlsom Fordel, set fra Josefs Standpunkt. Mere magtede Juda's „Broderfølelse" imidlertid ikke den Gang. Thi ogsaa Juda var forbitret over Josefs Drømme. Broderfølelsen var i Baand og Lænker. Den var bunden af saaret Forfængelighed, af Hævntanker, Mangel paa Mod til at træde op mod de andre, — og maaske af Lyst til Fordel. „Hvad Fordel er det, at vi slaar vor Broder ihjel?" Tænkte Juda dermed paa de 20 Sekel Sølv, som de kunde tjene ved at sælge ham i Stedet for at lade ham dø i Cisternen? Det er muligt, omend ikke sikkert.

Men i alle Tilfælde: til højsindet Handling blev det ikke den Gang.

Og det blev det foreløbig ikke; thi der var andre

Ting, som kom paa tværs af det højsindede Drag hos Juda.

Der var Sanseligheden.

Juda gik sine egne Veje. Han tog en kananitisk Mands Datter tilægte. Det var galt, men endda det mindste af det. Værre var det, at han ikke tog det saa nøje med løse Forbindelser. Hans Forhold til Tamar viser dette. 38, 1 fg.

Hun var hans Sønnekone, men barnløs og Enke. Hendes Mand var død, og Juda havde nu lovet hende sin yngste Søn tilægte. Men Juda lod med Vilje sit Løfte gaa i Glemmebogen. Og Tamar vilde, for sin afdøde Mands Skyld, have en Søn, der kunde fortsætte hans Slægt.

Saa lægger Tamar sine Enkeklæder bort, tildækker sit Ansigt og sætter sig ved Enaims Port. Her kommer Juda forbi, og hun har ikke svært ved at forlokke ham. Han antager hende for en løsagtig Kvinde og synder med hende. —

Juda var langt nede paa det Tidspunkt. Der er ikke meget saa tungt som at se en i Virkeligheden stor og højbaaren Skikkelse sølet til af Lyst og Last.

Juda selv havde en ubestemt Følelse af, at det var galt. Han var ængstelig for, at det skulde blive til Skandale; og han dømte haardt om Tamar, da han hørte, at hun skulde være Moder: Tamar er altsaa falden! Skammeligt! Det maa straffes. „Fører hende ud, for at hun maa blive brændt!“ Det er Juda's Ord. Denne haarde Dom om en andens Fald, alt mens han selv vidste sig skyldig i samme Synd, skulde utvivlsomt berolige hans egen Samvittighed og dække ham med et Uskyldigheds Skin. Men højsindet var det ikke. Juda var paa Hykleriets Grænse. 38, 23. V. 24.

Synden er en forfærdelig Magt: den suger til sig. Juda var ved at glide ind i Synder, som var hans inderste Natur vildfremmede. „Løven" var ved at blive Svin og Ræv.

Men selv i denne Juda's dybeste Fornedrelse ser vi et Glimt af det højbaarne: Da han overbevises om, at det er ham selv, der har syndet med Tamar, gjør han intet Forsøg paa at vride sig fra det. Han gaar ærlig til Bekjendelse og skammer sig som en Hund.

Der er Haab for den Mand, der kan gjøre det.

Adskillige Aar derefter ser vi, at „Løven" i Juda har sprængt sine Baand. — Josef er kommen til Ære i Ægypten, og Hungersnøden hviler over Landene. Allerede én Gang har Jakobs Sønner været i Ægypten efter Korn; og nu er de dér for anden Gang. De har haft Benjamin med, og alt er gaaet godt, indtil Bægeret paa Hjemvejen findes i Benjamins Sæk. Til Straf herfor skal Benjamin tages til Træl. Herover er alle Brødrene fortvivlede, og Juda ikke mindst; thi han er gaaet i Borgen for Benjamin.

Da viser det sig, hvilken Forvandling der er foregaaet med Juda. Han træder frem for Josef og taler
44, 16–34. Benjamins Sag. Han taler saa varmt og ægte, at det kan røre Stene. Hans Ord gløder af Kjærlighed til den yngre Broder og den gamle Fader. Der er Magt i hans Ord, fordi der er uselvisk Hjærtelag i dem. Juda er rede til
44, 33. lide alt for Benjamins Skyld. „Lad dog Din Tjener blive i Drengens Sted som Træl hos min Herre, men lad Drengen drage op med sine Brødre."

Det „højbaarne" driver her Juda ind i Ofret. Og det er ikke tilfældigt. Saadan ytrer det højbaarne sig altid; — ogsaa hos Jesus. Han var ikke blot "Løven

af Juda's Stamme"; han var „det Guds Lam". Løve og Lam, —en tilsyneladende Modsigelse; i Virkeligheden en indre Nødvendighed. Netop „Løvesindet" gjorde ham til Offerlammet.

Det samme spores, som sagt, i det smaa hos Juda. At „Løven" sejrede i Juda, ses af hans Villighed til at ofre sig for sin Broder.

Men hvordan havde Løven sejret? Hvordan var den Juda, der forraadte sin Broder paa Marken, bleven til den mandige, behjærtede Juda, der vilde gaa i Trældom for sin Broder i Ægypten?

Jo, — Sorgen havde gjort det; dét er hele Hemmeligheden.

Dét, Juda gruer for ved Tanken om, at Benjamin skal lide Overlast i Ægypten, er den gamle Faders Sorg. „Hvorledes skulde jeg drage op til min Fader, uden at Drengen var med mig? Jeg kunde ikke se paa den Jammer, som da vilde ramme min Fader." 44, 34.

Nej, Juda vilde ikke kunne udholde mere i den Retning; han havde allerede set mere end nok; havde set sin gamle Fader bøjes, ældes og fures af Smærte over Josefs Tab. Og Faderens Sorg var bleven hans Sorg. Den var bleven ham en daglig Dom. I den saa' han sin Brøde som i et Spejl. De andre tog sig det vel lettere; men paa Juda lagde Byrden sig med hele sin Vægt. Den Samvittighedsild, der ulmede i alle de ti Jakobs Sønner, blussede og brændte i Juda. For ham var det, som om Faderens forpinte Træk hviskede: Blodskyld! Brodermord! — Ja værre end Brodermord; thi Josef levede maaske endnu. Men hvor og hvordan? Netop det uvisse var her det forfærdelige.

Men hvad skulde Juda gjøre? Gjort var gjort. Sige til Jakob, hvordan det virkelig hang sammen? Han

følte sig vel dreven til det; der er jo altid Lettelse ved at faa Sandheden sagt. Men Lettelsen for ham vilde i dette Tilfælde betyde forøget Byrde for Faderen. Om et vildt Dyr havde sønderrevet Josef, — det var galt; men fik Jakob Sandheden at vide, — nej, det gik aldrig an! Jakob vilde tage sin Død af Fortvivlelse. Altsaa maatte Juda bære sin Hemmelighed for sig selv. Det var som at blive malet mellem to Møllestene: Faderens Sorg over Josefs Død og egen Angst for Josefs Skæbne.

Maaske har Juda for en Tid søgt Befrielse i sanselige Glæder. Dét er muligvis Forklaringen paa hans dybe sædelige Fald. Men i alle Tilfælde blev han standset paa den Vej. Den førte ikke ud. Saa var der kun
44, 16. Vejen opad tilbage. Hans Ord til Josef: „Gud har fundet Dine Tjeneres Misgjærning" viser, hvad hans Tanker har gaaet og syslet med. Han har følt sig jaget, indhentet, grebet af Gud. Gud vilde ikke lade ham falde til Ro i Misgjærningen. Tilsidst har saa Juda gjort det bedste, han kunde: angrende vendt sig til Gud.

Og Sorg, levet med Gud, bringer det dybeste i Mennesket til Sejr. „Løven" i Juda rejste sig og sprængte
43. 7 fg. sine Baand. Juda blev den storhjærtede Mand, den
44, 18 fg. stærke Personlighed, Førerskikkelsen blandt sine Brø-
46, 28.
49, 10. dre, Stamfaderen til Frelseren.

Juda's indre personlige Sejr afspejler sig siden baade i Juda's Stammes ydre Sejre og i den Sejr, som Løven af Juda's Stamme vandt paa Korset og engang virkeliggjør i Dommen. — Som det hedder paa Velsignelsernes Sprog:

49, 10. „En ung Løve er Juda . . . . Ej skal Kongespir vige fra Juda og ej Herskerstav fra hans Fødder, indtil Fredstifteren kommer, og Folkene vorde ham lydige."

JOSEF

I.

Josef er paa mange Maader Æventyret i Gamle Testamente.

Hvor var det ikke forunderligt, da vi første Gang som Børn i Skolen hørte Josefs Historie! Spændende var den som det mest spændende Æventyr — men vel at mærke: det var et Æventyr, der gik til Hjærte. Graaden sad os bogstavelig i Halsen, da Josef blev kastet ned paa Bunden af Cisternen. „Stakkels Josef! hvad skulde han nu dog gjøre!" Og da de saa siden slæbte af med ham til Ægypten langt bort fra Far ogFædrenehjem, — nej, det var ikke til at holde ud! Uvilkaarlig foldede Hænderne sig under Skolebordet til en Bøn om, at Gud dog vilde hjælpe Josef i det fremmede Land. Og da han saa virkelig blev hjulpen, — da han tilsidst førtes gjennem Faraos Hovedstad i pragtfuldt, kongeligt Optog, som den der næsten havde vundet Prinsessen og det halve Kongerige, da mere end jublede vi! Vi kunde slet ikke sidde pænt og stille paa Skolebænken; det var som om vi selv var med i det store, festlige Optog. Vi kunde se Josef smile; han var saa glad — og saa fin med sin gyldne Kjæde om Halsen! Vi klappede stille i Hænderne og hviskede (— at raabe det højt havde vi ikke Mod til!): Aa, kjære Josef! hvor var det dog godt, at det endte saadan! —

Ak, ofte naar jeg som ældre har studeret Josefs Historie med alle Slags exegétiske Hjælpemidler, har jeg ønsket mig Barnets grebne Hjærte igjen. Dog skammer jeg mig ikke ved at tilstaa, at den Dag i Dag træder Taarerne mig ofte Øjet, naar jeg forsøger at læse den gamle Historie om igjen — i n d e f r a.

Der er noget af Æventyrets store Stil over Josefs Historie, som gjør, at Slægt efter Slægt kan slide paa den; men der er ogsaa noget af Menneskelivets evige Thema i den: de store Drømme, der drømmes i unge Aar; den fattige Virkelighed, der slaar Drømmene ned; Kampen for at fastholde Drømmene paa Trods af Virkeligheden i Tro til den levende Gud; og saa, efterhaanden, den stigende Erfaring af, at det bedste i Drømmene er ikke drømt forgjæves; det opfyldes engang, naar Hjærtet er renset og rede.

Josefs Liv var en Kamp for at tro paa de store Drømme, indtil Opfyldelsen kom. Rigtig forstaaet er ethvert Menneskeliv en lignende Kamp, — hvis man da ikke paa Forhaand har strakt Gevær overfor det, der er Livets egentlige Mening.

Den ældre, der læser Josefs Historie, vil ofte læse den saadan, at den uvilkaarlig glider i ét med hans egen; og det som presser Taaren i Øjet og bøjer Hjærtet til Bønnens Gud, er ikke saa meget Josefs Lidelser for Aartusinder tilbage, men snarere det, der for En selv er Dagens standende Strid. Josefs Historie udløser saa mange p e r s o n l i g e Tanker; den virker som en Lyskaster over meget af det, der svandt, og som en kjærlig Ven, der hvisker: Tab ikke Modet, men bliv i Gud —

„Giv Tid, og hvad Du drømte skønt,
Du skal i Sandhed skue!"

At skildre disse „personlige Tanker" er imidlertid ligesaa lidt Opgaven her som overhovedet at dvæle ved alle Enkeltheder i Josefs Liv. De rummer næsten uudtømmelige Forraad af Opbyggelse, af typisk Profeti om den kommende Frelser, af interessante Berøringspunkter med ægyptisk Liv og Sæder og af mærkelige Paralleller med mange senere jødiske Lykkebørns Skæbne i Statsmændenes Rækker. Alt dette lader vi imidlertid her som Helhed ligge. Her gjælder det blot: de store Linier, Skæbnesammenhængen, Sjælebilledet.

Sammenhængen er her ualmindelig let at faa Øje paa. Bag alle Omskiftelser ligger en støt og stadig Opdrift.

Som et Omkvæd gaar det gjennem Josefs Ungdomsliv: „Herren var med ham." I hver ny Situation er det det første, den hellige Fortæller slaar fast; og for Stefanus, i hans Tale for Raadet, er det Summen af det hele: „Gud var med ham." Ap. Gj. 7, 9.

Og dette havde atter sine dybe Grunde. Hos Gud er der ikke Personsanseelse. Mod den rene viser Gud sig ren, og mod den forvendte viser han sig vrang. Gud var med Josef, fordi Josef var med Gud. Ps. 18, 27.

Men hvorfor skulde Josef da fra Ungdommen lide saa meget? Kunde han ikke være sparet for nogle af de haarde Stød?

Nej, der var noget i Josef selv, der skulde smeltes ud og noget i Israels Folkeskæbne, der skulde lægges tilrette. Særlig for denne sidste Side havde Josef selv Øje. To Gange paa sine senere Aar udtaler Josef sig om sit Livs Omskiftelser, og begge Gange fremhæver han særlig deres Betydning for Israels Folk. Men at de tillige havde en mere personlig Betydning, følger af sig selv. Gud bruger og renser paa samme Tid. 1 Mos. 45, 7 50, 20.

II.

I sytten Aars Alderen drømmer Josef sine mærkelige Drømme; og han fortæller dem til sine Brødre. „Se“,
37, 7-9. siger han, „vi bandt Neg midt paa Marken; og se, mit Neg rejste sig op og blev ogsaa staaende; og se, Eders Neg stod rundt omkring og bøjede sig for mit Neg.“ Og „Se, jeg drømte endnu en Drøm; og se, Solen og Maanen og elleve Stjerner bøjede sig for mig.“

Vi mærker den livlige Yngling bag disse Drømme: Det fem Gange gjentagne „Se!“ Han er saa betaget af det, han har drømt, at det endnu staar lyslevende for ham. Og man mærker, hvorledes Drømmens Dragt er hentet fra Ynglingens daglige Verden. Negene paa Marken, som han har arbejdet med; Stjærnerne paa Himlen, som han har stirret paa, — alt det gaar igjen i hans Nattesyner. Og saa Storhedslængslerne! Thi er Neg og Stjærner hans Drømmes Dragt, saa er Storhedslængslerne Drømmens Sjæl.

Var disse Drømme derfor Synd?

Man skulde næsten tro det efter den Modtagelse, de
37, 8, 10. fik. Brødrene hadede ham „endnu mere“ for Drømmenes Skyld; og Faderen skjændte paa ham. Men Brødrenes Had var deres Skam; og Faderens Skjænd var vel nærmest „pædagogiske“. Den gamle Jakob saá vel, at det var sundest for Sønnen, at der blev slaaet ham lidt koldt Vand i Blodet. Forøvrigt var han ganske
37, 11. klar over, at disse Drømme næppe var betydningsløse Indfald. Han anede, at de havde Rod i noget dybere.

Og saadan var det ogsaa. De rige Drømme var et naturligt Gjenskin af de rige Evner. Josef var en ualmindelig benaadet Natur. Skulde jeg — „paa Drømmenes Sprog“ — udtrykke, hvordan Josef blev til, saa vilde jeg sige: Gud Herren tog Abrahams Tro og Isaks

Stilhed, Jakobs praktiske Snille og Rebekkas blændende Skjønhed, og af alt dette dannede han Josef.

I Josef samledes Slægtens bedste Arv; han var for lange Tider Israels Blomst. Og at rige Evner i Gjennembrudsaarene ytrer sig som Forudanelse om kommende Storhed, er et ret normalt Fænomen. Er man saa tilmed, som Josef, en gudfrygtig Yngling, runden af en Slægt, der engang skulde fostre de store Seere, Israels Profeter, saa er det ikke saa underligt, om ogsaa Gud aandede over Forudanelserne, saa Hjærtets Anelser blev til profetiske Drømme.

Josefs Drømme var ikke Synd; de var i Pagt med Arv og Evner og — med Josefs Gud.

Noget andet er, at Storhedsdrømme altid er farlige. Selv i bedste Fald smittes de saa let. Og Josef var vel ingen Undtagelse. At han skulde have været fri for alt ungdommeligt Selvbehag, naar han fortalte sine Brødre Drømmene, er ikke sandsynligt.

Lidt forkjælet var han maaske ogsaa. Jakob elskede ham fremfor de andre Sønner. Der kan siges meget til Undskyldning herfor. Josef var den frommeste af alle Jakobs Sønner, den førstefødte af hans Ungdoms Elskede; men *sundt* er det alligevel aldrig at være Kjælebarn *fremfor* sine Søskende.

Især naar Forkjærligheden giver sig et saa haandgribeligt Udtryk som her. Dér gik Josef med den fine, ærmeside Kjortel i Modsætning til Brødrenes dagligdags Klæder! Hvor kunde det næsten andet end virke tirrende paa Brødrene og nedbrydende paa Josef? Nogen egentlig Pædagog har den gamle Jakob ikke været! Kan hænde, naar alt kom til alt, at den ærmeside Kjortel i de unge Aar var en større Fristelse for Josef end selve Potifars Hustru siden efter. At være sytten Aar gam-

mel, foretrukken i Hjemmet, stadset ud med særlig fine Klæder og saa at bære paa stærke Storhedslængsler, dét er i Sandhed at være i Fare.

Der er intet, der antyder, at Josef faldt for den Fare, men alt fortæller os, at han var i den; og dermed har vi ogsaa den forsynsmæssige Forklaring paa hans pludselige Fjærnelse fra Hjemmet, og alt hvad dermed fulgte.

Guds Opdragelse vil ikke blot rense, men bevare.

III.

Om de to første Stadier i Josefs Trængselsaar: Cisternen og Slavemarkedet, véd vi saa grumme lidt. Vi hører et og andet om Brødrenes Overvejelser, men intet om Josefs egne Tanker. I alt Fald ikke i selve Skildringen; dér hedder det blot: „Brødrene tog ham og kastede ham i Vandgraven"; „de drog Josef op af Vandgraven, og de solgte Josef til Ismaeliterne for tyve Sekel Sølv"; og „Midjaniterne solgte Josef til Ægypten til Potifar". Alle skalter og valter de med ham som med et Stykke Kvæg; men hvad han selv under alt dette har følt og tænkt, derom ties der.

37, 24. V. 28, 36

Derimod faar vi senere, da Josef er kommen til Højhed i Ægypten, en interessant supplerende Oplysning. Vi bliver Vidne til, at Josefs Brødre i et angstfuldt Øjeblik hvisker: „Sandelig, vi have Skyld paa os for vor Broder, hvis Sjæleangst vi saa, da han bønfaldt os, og vi vilde ikke høre; derfor er denne Nød kommen over os." Det er et værdifuldt Glimt, — ikke fordi det siger os stort andet, end hvad vi paa Forhaand maatte anse

42, 21.

for sandsynligt, men netop fordi det bekræfter, hvad vi selv kunde have tænkt os til. Det viser, som saa meget andet i Skriften, at, forsøger man paa at give — ikke blot en Udlægning, men en Udfoldelse af de bibelske Skikkelser, da er det berettiget at udfylde Mellemrummene mellem Skildringens Holdepunkter ud fra almindelig Menneskekundskab. Den bibelske Skildring er ikke fuldfærdig i den Forstand, at den giver alt; den er netop fuld af Tilskyndelser til videre Fordybelse; den giver nøjagtigt saa meget, at den ved det, den giver, stiller Opgaver. — —

Hvilke gribende Scener er ikke bleven udspillede derude paa Marken? Først bønfaldt Josef i dybeste Sjæleangst sine Brødre om Barmhjærtighed; og saa, siden paa Vandgravens Bund, da Brødrene forlængst var ude af hans Rækkevidde, vender hans Angstraab sig mod Gud. Og derigjennem synes han ret snart at være bleven stille.

Det er ejendommeligt, at da Josef er bleven den mægtige Mand, staar der ikke mindre end syv Gange, at Josef græd. Det Udtryk bruges derimod aldrig om Josef i hans Trængselsaar. I de Aar er der en egen Stilhed over ham. Han klager ikke og tager sig ikke selv tilrette, men overlader Dommen til ham, som dømmer retfærdig. Han saá ikke i de Aar, som Jakob i Vandreaarene, nye Syner, — ingen Himmelstige og ingen Englelejre; men han havde sine Lykkedrømme med derhjemmefra, og han erfarede, at hans Barndoms Gud var med ham.

Den skrigende Modsætning mellem Fornedrelsens Kaar og Drømmenes Herlighedsløfter har ikke været saa let at bære; men netop denne Modsætning har tvunget ham til at gaa Drømmene efter. Hvad var de?

Blot Skin og Bedrag? Umuligt. Josef havde ikke blot Datidens Tro paa Drømme i Almindelighed, men en egen umiddelbar Forvisning om, at disse Drømme ikke var af ham selv. Trængslerne klarede hans Øjne til tydeligere end før at se Gud bag Drømmene. Der var Forjættelse i dem. Hans Fædres Gud talte til ham gjennem dem. Han skulde altsaa blot frygte Gud og være stille, og være tro i det, som laa for. Saa tog nok Gud hans Sag i sin Haand.

Josef var nu Træl i Potifars Hus. Hvor forskjelligt fra Kaarene derhjemme! Dér gik han som Kjælebarn i hans Fars Nomadelejr. Livet var saa stort og frit. Kvæg og Marker og Himlens Stjærner var hans Verden. Nu levede han i en af Datidens største Byer og gik som Træl i en Hofmands Hus. Overalt Kultur og Kunst, Forfinelse og Afgudsdyrkelse. Her var ikke Stunder til at drømme. Men det behøvedes for saa vidt heller ikke. De gamle Drømme var Josef nok. Gjennem dem lyste Gud bestandig over ham. Saa gjaldt det blot at tage fat og gjøre sin Gjærning i Gud.

Og det gjorde saa Josef. Hans Gudsfrygt gjorde ham tro, og hans Begavelse kom i Brug. Han viste sig i Besiddelse af sin Races vidunderlige Tilpasningsevne. Han gik ind i de fremmede Omgivelser, — blev ikke slugt af dem, men Herre over dem. Eller som det hedder paa Biblens Sprog: „Herren lod alt, hvad han gjorde, lykkes
39. 3. 5. i hans Haand ... Herren velsignede Ægypterens Hus for Josefs Skyld."

Hvad Under, at han da ogsaa vandt Naade for Potifars Øjne. Det ene affødte det andet. Trængslerne tvang ham til at prøve Drømmenes Værd. Derved befæstedes han i Tro paa Gud. Troen førte atter til Stil-

hed og Troskab og Troskaben til Guds Velsignelse og Menneskers Bevaagenhed.

Den uvilkaarlige Opdrift i hans Skæbne var i Gang. Men den førte ham ikke strax til Højhed. Paany skulde Josef fra en stigende Bølge ned i Bølgedalen. Ogsaa deri var der en indre Nødvendighed. Guds Haand paa én Gang aabenbarer og skjuler sig i Livets naturlige Aarsagsspil. Netop den samme Gudsfrygt, der gjennem Troskab vandt ham Menneskers Bevaagenhed, gjorde ham ogsaa til Gjenstand for Menneskers Had. Potifars Hustru kastede nemlig sine Øjne paa ham. 39, 7.

Det var en Fristelse. Josef var ung og higende, tilmed en ensom Svend i et fremmed Land. Men Synd er altid en falsk Gjenvej. Den ender i en Tjørnehæk og ikke paa Lykkens Tinde. Det var ikke ad den Vej, han skulde se sine Drømme virkeliggjorte. Gud var i Drømmene, men Gud var ikke i den ægyptiske Kvindes Fristerord. Derfor „vægrede Josef sig". Baade hans Troskab mod hans jordiske Herre og hans Troskab mod Gud, tvang ham til at staa Fristeren imod. Og han stod V. 8—9. imod paa allerbedste Maade: han flyede. At fly for Fristeren er Sejr.

Men tilbagevist Begær pønser paa ondt. Vi kjender Potifars Hustrus Rænker. Dermed var Josefs Skæbne V. 12—20. i Potifars Hus beseglet. Hans Herres Vrede optændtes, og han blev kastet i Fængsel.

Med samme indre Nødvendighed som hans Lykke i Potifars Hus var voxet frem af hans Grudsfrygt, voxede ogsaa hans nye Trængsler frem deraf.

Den Slags Trængsler har ganske vist Forjættelse, men er dog Trængsler alligevel. Menneskeligt talt sad Josef igjen paa bar Bund. Den Opdrift, der var begyndt, var igjen

brudt af. Han var ligesaa hjælpeløs her i det ægyptiske Fængsel som i Vandgraven derhjemme ved Dotan. Paany var det, som hans sørgelige Lod rettede det Spørgsmaal til ham: Tror Du endnu paa Dine Drømme? Og sikkert har en indre Stemme til Tider hvisket: „Din Nar, at Du tror! Sig Gud Farvel, og lad Drømmene fare!"

Men kunde han det? Var hans Drømme da hans Skam eller var de overhovedet hans eget Værk? — Hvordan det saa end gik: Gud var i hans Ungdomsdrømme; det stod fast. Ogsaa i Fængslet lyste de over ham som usvigelige Løfter fra den Høieste. Med ny Inderlighed gav han sig da Gud i Vold. Der maatte vente ham noget stort engang. Saa gjaldt det blot om at tro og bie. Og saa at tage fat i det, som laa for.

Hans Gudsfrygt affødte da nøjagtig samme Aarsagsrække i Fængslet som i Potifars Hus. Troen paa Gud gjorde ham tro i alt. Troskab, forenet med Skønhed og Evner, vandt ham hans foresattes Gunst; og derved begyndte han at stige. Fra simpel Fange blev han Op-
39, 22–23. synsmand. „Fængslets Forstander gav alle Fangerne, som var i Fængslet, i Josefs Haand; og alt det, som skulde gjøres dér, det gjorde han . . . Og hvad han gjorde, gav Gud Lykke til."

Opdriften var i Gang igjen; og ingen menneskelig Magt kunde standse den; — men nok krydse den — endnu én Gang.

At Josef virkelig i Fængslet troede paa sine Drømme fik han Lejlighed til at vise; thi der var andre end Josef, der drømte mærkelige Drømme: der var Bageren og Mundskænken. Begge var i Fængsel, fordi de havde vakt Faraos Vrede. Og saa drømmer de. At Drømmene er Varsler, forstaar de, men de forstaar ikke, hvor Varslerne bærer hen; og derfor betror de sig til Josef.

Hvis Josef nu ikke selv havde troet paa sine Drømme, saa havde han utvivlsomt svaret: Bryd Jer dog ikke om Drømme! For mange Aar siden drømte jeg om Højhed og Ære, og nu sidder jeg her i Fængslet. Ak, Drømme betyder saa lidt!

Men saadan svarer Josef ikke. Tværtimod siger han: „Hører ikke Udtydninger Gud til?“ De Ord er meget 40, 8.
værdifulde ved det Indblik, de giver i Josefs Hjærtes Tanker. De viser, at han midt i Fornedrelsen er forvisset om, at baade hans Drømme og den Forstaaelse, han har af dem, er givet ham af Gud. Og han har den umiddelbare Forvisning om, at den Gud, der har givet ham Lys over hans egne Drømme, ogsaa vil give ham Lys over de andres; ja han giver paa Forhaand Gud alene Æren.

Vi véd, hvordan det gik: Josefs Udlægning gik i Opfyldelse; Mundskænken fik sit Embede igjen, og Bageren blev hængt. Og denne haandgribelige Opfyldelse af de andres Drømme blev naturligvis Josef en ny Stadfæstelse i Troen paa hans egne. „Hvo som har, ham skal gives.“

Men blev hans Tro paa denne Maade stadfæstet, saa blev den ogsaa prøvet paany: Trods alle Løfter glemte Mundskænken Josef. Josef ventede, men bestandig forgjæves. Tilsidst blev det ham vel klart, at alt Haab var ude. Mundskænken havde brudt sit Ord.

Disse sidste Aar har vist været de sværeste af alle 41, 1.
Josefs Trængselsaar. Havde Josef vidst, hvad vi nu véd, at det kun drejede sig om et Par Venteaar, saa kom alligevel det vidunderlige, — saa havde det vel næppe været saa svært at vente. Men Josef havde ikke sine Trængselsaars Facit givet paa Forhaand.

Havde Abraham vidst, da han gik op ad Moria

Bjærg, at en Engel vilde standse Kniven i rette Øjeblik, saa havde han kunnet spare sig adskillig Strid og Spænding. Eller havde Luther vidst, den Dag han opslog sine Theses paa Kirkeporten i Wittenberg, at Guds Haand vilde give ham Sejr baade mod Pave, Kejser og Rigens Raad og lade Reformationens Storværk lykkes for ham, saa havde det ikke været saa svært at være Reformator. Men det maa vi huske, naar vi læser de Stores Liv: de vidste ikke paa Forhaand, hvordan deres Strid vilde ende.

Og dog — de vidste det vel alligevel paa deres Vis! Dét var netop det store ved dem! I Troen paa Gud vidste de, at de stred til Sejr. Saadan Luther i Wittenberg og Abraham paa Moria og Josef i Fængslet. Paa en Maade havde han netop Fængselsaarenes Facit givet paa Forhaand. Han havde jo sine Drømme, og ved dem holdt han fast. Sol, Maane og elleve Stjærner vilde engang bøje sig for ham. Josef vidste det i Gud.

Men fordi det var af Gud, skulde Hjærtet beredes, før Opfyldelsen kom. Inden „Sol og Stjærner" kunde bøje sig for Josef, skulde Josef lære at bøje sig helt for Gud. Hver Gnist af ungdommeligt Overmod skulde renses ud. Det skulde staa fast for alle, at de Drømme, der tilsidst opfyldtes, bundede ikke i en ærgjerrig Ynglings Fantasier, men i Guds eget skjulte Raad.

Paa Gud var Josef kastet; Mennesker glemte ham; dér var ikke hans Hjælp. Stille udadtil, har Josef sikkert i Løndom kæmpet en haard Strid mod Bitterhed, Forsagthed og andet lignende.

Men den Strid lutrer. Den lutrede ogsaa Josef; og samtidig lagde Guds Haand store Ting tilrette.

Ophøjelsens Time kom. Gjennem andres Drømme fremtvang Gud Opfyldelsen af Josefs Drømme. Ci-

sternen og Slavemarkedet, Potifars Hus og Fængslet viste sig tilsidst at være Trappetrin til Pladsen ved Tronens Side.

IV.

En pludselig Ophøjelse hører til de Skæbneomskiftelser, der prøver sin Mand.

I Ophøjelsen bliver Hjærtets Tanker aabenbare; og mere end én Gang er det hændt, at, som de svangre Ax i Faraos Drøm slugte de fulde Kærner, saadan har Magt og Ære opslugt Hjærtets dybere Liv. Den ophøjede blev en mægtigere Mand og et ringere Menneske.

Hvordan bestod nu Josef Prøven?

Aldrig har hans Personlighed virket skjønnere, end da han første Gang stod foran Faraos Ansigt. Hvor maa hans Hjærte have banket ved, at Æventyret nu endelig kom! Alligevel er Ro det, der mere end noget andet præger hans Skikkelse, ægte magtfuld Ro i Pagt med Ydmyghed og Tro. Der er i hans Optræden ingen trælleagtig Kryben, — man mærker knap, det er Slaven, der staar for Despoten, — og der er i hans Udlægning ingen Skelen efter forfængelig Ære og ingen orakelmæssig Tvetydighed.

Hans første Ord peger bort fra ham selv hen imod Gud som Visdommens Kilde: „Det staar ikke til mig (at udlægge Drømme); Gud vil svare til Faraos Vel." Det er mandige Troesord. Og endnu klarere kommer hans Tro frem i den Forsikring: „At Drømmen gjentages for Farao to Gange, det betyder, at Sagen er fast besluttet af Gud, og at Gud vil snarlig gjøre det." Man huske

41, 16.

v. 32.

Baggrunden for de Ord! Josefs egen Tvillingdrøm om Neg og Stjærner laa mere end en halvsnes Aar tilbage; og endnu var den ikke opfyldt. Alligevel hører han næppe om Faraos dobbelte Drøm, før han frimodig staar Farao inde for, at en Tvillingdrøm fra Gud betyder, at Sagen er fast besluttet af Gud, og at Gud vil snarlig gjøre det. Hvilket mærkeligt Udtryk for Troens indre Frihed og Sejr. Saa sikkert, som om det var sket, véd han, at hvad Gud besegler med et dobbelt Drømmesyn, det sker. Hans Udlægning af Faraos Drøm er ikke blot baaret af guddommelig Inspiration, men af en forunderlig Troeshvile.

Dertil kommer saa, som altid, hans rige Evner. Han opfatter strax Situationen klart. De syv Hungersaar er uafvendelige; de kommer. Men i Drømmen selv ligger et Tilbud fra Gud. Overflødighedsaarene kan afbøde Hungerens Følger, naar de blot udnyttes ret. I en Fart har Josef sit Forslag færdigt og udvikler det for Farao.

I alt dette staar Josef ualmindelig smukt; og man
41, 38. har ikke svært ved at tiltræde Faraos Dom: „Mon der findes nogen som denne; en Mand, i hvem Guds Aand er?“

Men alt det var jo ogsaa inden den egentlige Ophøjelse. At blive kaldt til Audiens hos Farao er ikke det samme som at blive Ægyptens første Mand.

Først nu strømmer Magt og Ære ind over Josef. Han faar Ret til at bruge Faraos Segl; han hyldes af Folket i begejstrede Hyldningsraab og giftes ind i det højeste præstelige Aristokrati.

Og dermed, — siger nogle, — falder der Skygger over hans Billede. Selvfølgelig har han fremdeles mange gode Sider; men da han faar Magten, bliver han haard. Han driver Røverpolitik overfor Ægypterne; viser en

mærkelig Ligegyldighed overfor sit Fædrenehjem; og nægter sig ikke den smaalige Tilfredsstillelse at tage lidt Hævn over sine Brødre.

Men — passer virkelig dette?

Først hans Røverpolitik.

I de gode Aar opkjøber han Korn over hele Landet „som Havets Sand overmaade meget, indtil han hørte op med at tælle". Saa, i de magre Aar sælger han ud. Det er ikke en landsfaderlig Kornuddeling til Landets lidende Børn; det er Geschäft i stor Stil. Først sælger han, indtil der ikke er Penge mere i Ægypten. Saa driver han Tuskhandel: Ægypterne maa bytte deres Kvæg for Korn. Tilsidst, da de hverken har Penge eller Kvæg, maa de for at friste Livet, sælge sig selv og deres Jord. Det ganske Ægypten bliver Faraos Ejendom og alle Ægypterne hans livegne Trælle. En Femtedel af den aarlige Høst skal svares som Skat til Farao.

41, 49.

47, 13—26.

Hvad skal man dømme om dette? Er det Josef værdigt, eller er det Magtmisbrug? Er det Vidnesbyrd om, at der var Shylock-Blod i Josef, saa han under andre Vilkaar vilde have været en af Ghettoens hjærteløse Aagerkarle eller en af Nutidens jødiske Trust-Direktører, der med koldt Blod maser Konkurrenterne, udsuger Publikum og opdynger Milliarder?

Det er dog vist ganske misforstaaet.

Utvivlsomt vidner Josefs Politik om, at ikke blot hans Evner, men ogsaa hans Fristelser gik i Retning af vidtdreven Statsmandskløgt og Handelsgeni. Evner og Fristelser hører jo i Reglen sammen. Men, at Josef i særlig Grad skulde være falden for Fristelsen, er næppe rigtigt. Han har udnyttet den enestaaende Situation til at gjennemføre den faraoniske Enevælde i Landet. Derved har han, saa vidt vi nu til Dags kan se

ad arkæologisk Vej, handlet i god Overensstemmelse med andre, dybere liggende Udviklingslinier i Folkets Historie, og han har, sig selv uafvidende, tilrettelagt den ægyptiske Historie for Israels Historie. Thi i Kraft af selve Josefs Landreformer kunde Farao siden trænge og trykke Israel (alle Landets Beboere var jo Faraos Trælle!).

Der var ikke blot Statsmandskløgt, men Forsynstanker bag Josefs Politik; og naar den praktiske Følge for Folket væsentlig kun blev en aarlig Afgift paa en Femtedel af Høsten, saa var det i Virkeligheden lemfældige Kaar. Thi den Slags Træk maa bedømmes efter Sæd og Skik. Og Sæd og Skik i hine Tider og i Østens Lande var gjennemgaaende ganske anderledes haarde.

1. Mak. 10, 30. I Makkabæertiden maatte Jøderne aarlig betale den syriske Regjering en Trediedel af Sæden og Halvdelen af Frugten. I vore Dage berøver den tyrkiske Regjering ofte Fellaerne Halvdelen af Sæden, i Syrien undertiden to Trediedele; ja den persiske Regjering opkræver paa sine Steder tre Fjerdedele af Høsten af sin livegne Bønder*). — En Femtedel er saaledes ikke nogen ublu Afgift, især i et frugtbart Land som Ægypten.

At dømme Josefs Politik som Røverpolitik og derfra slutte til lignende Egenskaber hos Mennesket Josef er at dømme efter Skinnet, ikke at dømme en retfærdig Dom. Meget snarere vilde vist Josefs hensynsløse Iver for at gjennemføre Faraos Magt, set indefra, vise sig at være i Slægt med den Troskab, hvormed han ogsaa tidligere havde tjent sine jordiske Herrer. Baade som Slave, Fange og Minister gjorde han sin Herres Sag til s i n.

*) Driver: Genesis S. 374.

Saa anker man over hans Ligegyldighed overfor Fædrenehjemmet.

Ved sin første Søn, Manasses Fødsel, siger han jo ligefrem: „Gud har ladet mig glemme al min Møje og hele min Faders Hus.“ Naturligvis var det ret og rimeligt, at Josef nu glemte sin Møje; men — hele sin Faders Hus? Burde han ikke netop nu have tænkt paa sin Faders Hus og sat sig i Forbindelse med dem derhjemme? Det er jo altid et daarligt Tegn, naar En, der kommer til Ære og Værdighed, glemmer sin nærmeste Slægt. 1. Mos. 41, 51.

Men det gjorde Josef heller ikke. Alt det, der følger, lader ingen Tvivl tilbage om hans inderlige Kjærlighed til Barndomshjemmet. Hans Grebethed ved Mødet med Brødrene, hans Omsorg for Benjamin og Faderen, hans kloge Tilrettelægning af Israels Nedsættelse i Gosen er Vidnesbyrd paa Vidnesbyrd om, at Josef var ganske blottet for Parvenu'ens Angst for at kjendes ved Slægt og Byrd.

I Lyset af alt dette maa hans Udbrud ved Manasses Fødsel forstaaes. Barndomshjemmet er ham ikke ligegyldigt nu; blot er hans fortærende Længsel efter dem derhjemme foreløbig stillet i Bero. Glæden over Barnet har taget Brodden af den hidtil hjemløse Mands Hjemlængsel. I Virkeligheden bliver Manassenavnet derved indirekte et Bevis for hans Kærlighed til hans Faders Hus: det viser, hvor dybt Savnet af dem derhjemme tidligere har været.

Men hvorfor sætter han sig i saa Fald ikke i Forbindelse med Barndomshjemmet? Ægypten laa jo kun nogle faa Dagsrejser fra Kanaans Land. Hvad havde været rimeligere, end at en ægyptisk Stafet en skjønne

Dag havde faaet Ordre til at søge den gamle Jakob op og bringe ham glædeligt Bud og Hilsen?

Ja, saadan kan vi sagtens ræsonnere. Men indefra set, med Troens Øje, har Sagen taget sig ganske anderledes ud. Det var fuldt Alvor, naar Josef siden sagde til
42, 18. sine Brødre: „Jeg frygter Gud". Det gjorde Josef — ogsaa i Forholdet til Hjemmet. Gjennem en mangeaarig Opdragelse havde Gud lært Josef, at det bedste, han kunde gjøre, var at bie og tie og gjøre sit Dagværk. Resten tog saa Herren i sin Haand. Josefs forunderlige Skæbne var helt igjennem Guds Værk. Gud havde slynget Traadene med almægtig Haand. En eneste Gang havde Josef selv villet gribe ind — den Gang han fik Mundskænken i Fængslet til at love at hjælpe sig — og se, hvad der kom ud deraf! Kun Skuffelser, intet andet.

Hvad Under, om Josef paa den Baggrund har været bange for selv at gribe ind? Hver Gang han har tænkt paa sin Slægt i Kanaan, har en usynlig Haand holdt ham tilbage. Hans Ungdomsdrømme var jo endnu ikke opfyldte. Endnu havde „Sol og Maane og de elleve Stjærner" ikke bøjet sig for ham. Æventyret var øjensynlig ikke sluttet endnu. Men Vejen frem var den samme nu som før: at lade Gud selv lægge alt tilrette. Josefs Part var at bie paa Herren og være tro i Dagens Pligter, — ikke at gribe utidig ind i Herrens Planer.

I denne sande Kvietisme har Josef (som David) været noget af en Mester. Hvor mange Traade brister ikke i Guds fine Forsynsvæv, fordi utaalmodige Menneskehænder griber ind, hvor Guds Haand skulde have haft Tid. I Josefs Liv var der ingen „bristede Traade", — saavidt vi da kan se.

Ad Guds Veje og i Guds Time kom Brødrene og
42, 9. bøjede sig for Josef. „Og Josef kom de Drømme ihu,

som han havde drømt om dem." Det er Biblens simple Ord. Resten kan bedre tænkes end beskrives. Selve Drømmenes Virkeliggjørelse var jo i sig selv den forunderligste Drøm.

Imidlertid giver Josef sig ikke strax tilkjende. Han handler saadan med sine Brødre, at de selv føler det som retfærdig Gjengjæld for deres gamle Brøde. Nu 42, 21.
gjennemlever de i Fængslet en lignende Sjæleangst som Josef i sin Tid i Vandgraven.

Men fordi Brødrene føler Josefs Handlemaade som Gjengjæld, er dermed ingenlunde sagt, at den udsprang af Gjengjældelseslyst. Naar man som Josef ser Guds Haand bag Menneskers Uret, har man ikke mindste 45, 8 a. 50, 20.
Trang til at tage Hævn. Der er da heller ikke hos Josef ellers et eneste hævngerrigt Træk. Det har ligget ham ganske fjærnt at bruge sin Magt til at hævne sig paa Potifars Hustru eller paa den troløse Mundskænk. Han hævner sig heller ikke paa sine Brødre; — han opdrager og prøver. Og det gjør han godt. Men han havde jo ogsaa de bedste Forudsætninger: hans Hjærte brændte 43, 29.
mod hans Brødre; og Guds Opdragelse med ham selv var lykkedes. Det er altid Baggrunden for den højeste pædagogiske Visdom.

Om Josef strax bevidst har stilet paa at faa sin Faders Hus overflyttet til Gosen, er vel mere end tvivlsomt. Rimeligvis har han blot villet føle sig for og hjælpe Brødrene til Selverkjendelse, inden han gav sig tilkjende for dem; Resten er saa kommen af sig selv. Gud har ledet det Skridt for Skridt.

Som en Mester lægger Josef den ene Situation tilrette efter den anden, for at Brødrenes Tanker kan blive aabenbare. Først prøver han, om de kommer 42, 8—24.
deres gamle Synd ihu. Bagefter, om de har Hjærte for

deres Far og lille Bror. Og stadig falder Prøven tilfredsstillende ud. Deres Samvittighed slaar dem i
43, 15—33. Fængslet. De er ikke misundelige, da Josef gjør Stads
Kap. 44. af Benjamin; de er ikke ufølsomme, da Benjamin kommer i Knibe. De lider ved Tanken om deres Faders Sorg; de vil saa nødig bedrøve ham mere. De er ikke længer de samme.

Under de Forhold kunde Josef mødes med dem og haabe noget godt af det Møde. Og snart bor da Israels Lejre i Gosens Land.

V.

Israels Overflyttelse til Ægypten var en frelseshistorisk Nødvendighed. I Kanaan stod Jakobs Sønner idelig i Fare for — enten i Kraft af det nære Slægtskab med Kananiterne at blandes med disse og slettes ud som en udvalgt Slægt, — eller under Forsøget paa at hævde sig mod Kananiterne at gaa til Grunde i Kampen med de overmægtige Fjender.

I Ægypten var det anderledes — i alt Fald indtil videre. Racemodsætningen mellem Israeliterne og Ægypterne bevarede dem som en Slægt for sig, og Faraos Gunst beskyttede dem mod Vold fra de indfødtes Side. Her var Kaar til at voxe.

Faren i Ægypten kom fra en anden Kant: Gosens fede Græsgange kunde let faa dem til at glemme det forjættede Land. Derfor var det saa vigtigt lige fra først af at holde den Bevidsthed vaagen hos Israel i Ægypten, at Ægypten kun var en Station paa Vejen.

Og hertil brugte Gud atter Josef.

Ved Hjælp af den unge Josefs Drømme havde Gud i sin Tid flyttet Israel ned til Ægypten; — ved Hjælp af den gamle Josefs Drømme pegede Gud atter paa Kanaan som Maalet.

Ogsaa den gamle Josef drømte nemlig Drømme — ikke om personlig Magt og Ære, men om en Fremtid for Folket i det forjættede Land. Og den Drøm fik Udtryk i Josefs Testamente.

Naar Hebræerbrevets Forfatter Aarhundreder efter i faa Ord skal skildre, hvad der var Josefs Troesbedrift, saa skriver han: „Ved Tro talte Josef paa sit Yderste om Israels Børns Udgang og gav Befaling om sine Ben." Hebræerbrevet tænker dermed paa Mosebogens sidste Ord om Josef: „Og Josef sagde til sine Brødre: Jeg dør, og Gud skal visselig besøge Eder og føre Eder op af dette Land til det Land, han har tilsvoret Abraham, Isak og Jakob. Og Josef tog en Ed af Israels Sønner og sagde: Gud skal visselig besøge Eder, og I skulle da føre mine Ben op herfra."

Hebr. 11, 22.

1. Mos. 50, 24—25.

Hvem af os vilde have nævnt disse Ord som Højdepunktet i Josefs Tro? Vi vilde snarere have peget paa hans Stilhed i Trængslen, hans Forvisning om Drømmenes Opfyldelse, hans faste Overbevisning i Overflodens Aar om Hungerens Komme, og saa fremdeles. Alt saadant forbigaar Hebræerbrevets Forfatter. For ham er Josefs Testamente Josefs Troeslivs modneste Frugt.

Og heri har han utvivlsomt Ret. Det Testamente aabenbarer saa meget. Det viser den gamle Josefs dybe Samfølelse med sit Folk. Han havde i Følge Stand og Stilling været Ægypterne en Ægypter, men han hører dog i Hjærtet Israel til.

Paa en Maade var der saa lidt, der lokkede dér. Hans

Kap. 48. gamle Fader gav ham ganske vist dobbelt Arvelod. Efraim og Manasse skulde sættes paa Linie med de elleve Patriarker. Det var Forret, men Forret der kostede. Thi det betød, at Josefs eget Navn blev strøget af Israels Stammeregister. Idet Josef gjennem Sønnerne fik dobbelt Ret, gik han paa en Maade personlig ud af Israels Folks Fremtid.

Og kort efter fik han at føle, at Brødrenes Kjærlighed til ham stak ikke saa dybt. De tænker sig efter
50, 15 fg. Jakobs Død den Mulighed, at Josef nu endelig vil tage blodig Hævn! Trods al Josefs Omsorg for dem er de altsaa ikke sikre paa, om ikke det hele til syvende og sidst har været Forstillelse fra Josefs Side. Det var hyggeligt for Josef! Det viste ham, at var han en fremmed blandt Ægypterne, saa var han det ikke mindre blandt sine Brødre.

Naar Josef under de Omstændigheder følte sig som ét med sit Folk, saa var det ikke blot i Kraft af Familiefølelse, men i Kraft af Tro. Han tror paa Israels Gud og paa Guds Ord til Fædrene; og i Tillid til disse Ord drømmer han Fremtidsdrømme for sit Folk. Han ser i Aanden, hvordan den Dag skal komme, da Israels Lejre igjen skal bryde op og drage ud af Ægypten hjem til et Kanaan, der da skal være deres. Selv kommer han ikke med i det Tog, det véd han; men hans Ben skal med! De skal staa i en Sarkofag i Ægypten og vente — som et Vidnesbyrd om hans faste Tro paa Guds Forjættelse til Fædrene og som en stadig Mindelse for de skiftende Slægter om, at ved Nilens Bredder havde Israel ikke sit blivende Sted.

Forunderligt, at den samme Josef, der var Guds Redskab til at føre Israel ned til Ægypten, ved dette sit

Testamente ogsaa bliver Guds Redskab til at hindre dem i at slaa sig til Ro i Ægypten.

Den Drømmemester! havde Josefs Brødre sagt til ham i hans unge Dage. Vi gjentager det samme Navn som — en Ærestitel. 37, 19.

Josef er Biblens store Drømmemester.

Han drømte som ung; og i Tro holdt han fast ved sine Drømme. Han drømte som gammel; og da udsprang hans Drømme af hans Tro.

Han er Drømmemesteren — og dog ingen Drømmer; thi al hans Drømmen var forenet med vaagen Troskab, mandig Forsagelse, praktisk Snille og Statsmandsblik.

Alt, hvad han drømte, opfyldtes i Guds Time. Der kom den Stund, da Brødrene bøjede sig for ham; og der kom den Stund — Aarhundreder efter —, da hans Ben blev ført bort til Kanaans Land. Hans Drømme blev til Virkelighed; thi den Drøm, der hviler i Gud, er selve Virkelighedens Sjæl. 2. Mos. 13, 10.

JOB

Et af Menneskehedens største Problemer er Lidelsens Problem.

Det Problem er med enestaaende Kraft gjennemlevet i Jobs Liv — eller som andre maaske vil foretrække at sige: i den ubekjendte Digters Liv, der har digtet Jobs Bog.

Ez. 14, 14. Jeg kan dog ikke opgive Jobskikkelsens væsentlige historiske Sandhed. Fra Ezekiel véd vi, at Job har existeret; han er ikke en Digters Paafund. Og har han existeret, er der ingen Grund til at tro, at hans Historie har formet sig væsentlig anderledes end i Jobs Bog fortalt. At Historien dér er stiliseret, er sikkert nok; men det er ikke det samme som, at den er opdigtet og lavet. Selvfølgelig har den Digter, der har skildret os Jobs Liv og Lidelser, selv har været noget af en Job; han har selv været ude paa Lidelsens Dybder og inde i Anfægtelsens Mørke; derfor har han formaaet at give os et saa levende, dybtgaaende Billede af Jobs Sjælestrid. Men er den sande Digter ikke altid selv beslægtet med sit historiske Stof? og bliver hans Fremstilling mindre sand for det? Maaske bliver den mindre pillen korrekt i Enkelthederne, mere personlig farvet og dramatisk sammentrængt, men K æ r n e n i Historien bliver derved blot saa meget mere iøjnespringende og klar.

Jeg vil derfor ikke spilde Tiden paa at skjelne mellem Jobs Bogs Digter og Job selv; jeg vil ikke forsøge det ret haabløse at sigte den historiske Job frem af det digteriske Stof. Jeg vil tage Job, som Jobs Bog fremstiller ham, vis paa, at jeg da ikke gaar fejl af den væsentlige historiske Sandhed.

I.

Job var en arabisk Stammehøvding, maaske paa Patriarkernes Tid.

Han var fra alle Sider set en lykkelig Mand. Job. 1, 3, 14, 16, 17 Smlgn. 42, 10. 12

Han var rig. Hans Hjorde af Aseninder, Faar og Kameler var næsten uoverskuelige. Ingen Nomadefyrste kunde havde dem større. Men Job var mere end en Nomadefyrste: han var tillige Godsejer. Hans 1, 14. mange hundrede Spand Øxne pløjede Marker af Hvede 31, 40. og Byg, og paa Klippesiderne ejede han vidtstrakte 29, 6. Olivenskove.

Og han var ikke blot rig paa Gods; han var rig paa Aand. Han var verdenserfaren i bedste Forstand. Han havde hjemme i Ørkenens Oaser, men havde rejst i fremmede Lande. Han havde besøgt enten 28, 1-12. Libanons Jærnværker eller Sinais Kobberminer eller maaske Nubiens Guldgruber. Han havde rimeligvis været i Ægypten og set Baadene af Rør paa Nilens 9, 26. Vande. Og baade hjemme og ude havde han haft Øjnene med sig. Han havde opfattet Dyrenes individuelle Ejendommeligheder, Uvejrenes Vælde, Stjærnehimlens Storhed og Jordens svævende Stilling. — Og denne hans 36, 7. levende Natursans var forbunden med en sjælden vidt-

31, 13–15. skuende Menneskelighed. Han var gjennemtrængt af en ægte menneskelig Lighedsfølelse overfor andre, og han magtede alle Menneskesjælens Strenge lige fra den ironisk bidende og den sublime til den bønlig bedende og den smeltende vemodige. Ingen af de gammeltestamentlige Skikkelser havde med større Ret end Job kunnet sige: Intet mennskeligt er mig fremmed!

Derfor saa' ogsaa alle op til Job. Han var i højeste Grad anset. Naar han gik ud til Porten eller tog sit
29, 7 fg. Sæde paa Torvet, veg de unge til Side, de graahærdede
29, 21–23. rejste sig, og selv de fornemste tav. Talte han, saa lyttede alle, og hans Ord gjaldt for det afgjørende. Ingen gjorde ham Rangen stridig eller vovede at vække hans
29, 24–25. Mishag; han var den Konge, de alle bøjede sig for.

Og denne hans Magt over Menneskene havde endnu en dybere Grund; den bundede ikke blot i hans brede Menneskelighed, men i hans dybe Gudsfrygt. Job var
1, 1. from; han var oprigtig og retskaffen, frygtede Gud og veg fra det onde. Han kjendte næppe Gud som Aabenbaringens Gud. Hans Religion var ligesom Melkizedeks efter sit Indhold en ægte Levning af den oprindelige Aabenbaring, et Paradisminde, med Samvittigheden til eneste Lov og Profet. Men paa dette naturlige Grundlag var Job kommen saa vidt, som vel et Menneske kan.
13, 26. Han var selvfølgelig ikke syndfri; men han afviste be-
31, 26–27. stemt al Deltagelse i de omboende Stammers Sol- og
12, 4; 29, 4. Maanedyrkelse og levede et inderligt Bønnens Samliv med Gud.

Herfra udsprang hans sædelige Kraft. Han gjorde
31, 13. sig ikke skyldig i Samtidens almindelige Synder: han
31, 39. var ikke haard mod sine undergivne, tilrev sig ikke med
31, 29. Vold andres Marker og nærede ingen Skadefryd, naar det gik hans Fjende ilde; — kort sagt, fordi han frygtede

Gud, veg han fra det onde. Og hans Sædelighed blev, som selve Bjærgprækenens Moral, en inderlig Forening af Sindelag og Gjærning. Han var rig paa gode Gjærninger: den forkomne klædte han med Ulden af sine Faar; han reddede den fattige, som skreg, og den faderløse, som ingen Hjælper havde; han frydede Enkens Hjærte, var den blindes Øje og den lammes Fod og skaffede gjærne den ubekjendte sin Ret. Men samtidig vidste han, at Gud ser dybere end til den udvortes Gjærning. Derfor vogtede han paa Sind og Tanke; det urene Blik, den lønlige Leflen med Afgudsskikke og den falske Tillid til Gods og Guld skyede han ligesaa oprigtig som Syndens fuldbragte Gjærning. — 31, 19—20. 29, 12. 29, 13. 29, 15. 29, 16. 31, 1. 25 28, 24.

Saadan var altsaa Job: rig og erfaren, anset og from. Og saa var han tilmed en lykkelig Familiefader. Han var omgiven af Hustru og Børn; og netop i Forholdet til Børnene kom hans Fromhed allerskjønnest frem: Naar Børnene havde været samlede til Gjæstebud, anraabte Job med præsteligt Sind under Offer og Forbøn Gud om at bevare dem. 1, 5.

Det lille Træk siger egentlig saa meget. Det viser os ikke blot, at Job var en god Fader, det viser os tillige, at Job som Helhed var vaagen midt i sin Lykke. Han var saa bange for, at Børnene skulde fornægte Gud i deres Hjærter paa Glædens Dag, fordi han selv havde følt, at Lykken har sine Fristelser. Han kjendte til den Frygt og Bæven, der kan gribe fromme Sjæle midt i jordisk Lykke; men han kjendte ogsaa, hvorledes denne Frygt og Bæven netop kan give det lyse Livsmod, der tror paa Lykken.

Job troede paa sin Lykke. Han betror os selv, at han tænkte: „I min Rede skal jeg opgive Aanden, og mangfoldige som Sandet skal mine Dage vorde; min Rod skal 29, 18—20.

være aaben for Vand, og Dug overnatte paa min Gren; min Ære skal forblive ny hos mig, og min Bue forynges i min Haand."

Og saa skulde det dog gaa ganske anderledes! Netop han med sin varme sympathetiske Menneskelighed og sin dybe grebne Gudsfrygt var udset til at gjennemleve Menneskelivets største Problem (den tilsyneladende uforskyldte Lidelse) og ad Livets Vej kaste Lys over Gaaden.

II.

Pludselig begyndte Ulykker at ramme ham; og saa fulgte de hurtig Slag i Slag. Røveriske Beduiner overfaldt hans Øxne; Kaldæernes Hære hans Kameler; Lyn
1, 13—19. og Torden ødelagde han Faar, og en Hvirvelvind dræbte alle hans Børn.

Og kort efter blev han selv angreben af en frygtelig Sygdom.

2, 8. Det begyndte med en underlig Kløe i Huden, saa han
2, 7. til Lindring maatte skrabe sig med Potteskaar. Saa brød
7, 5. knoldede Bylder ud over hele Kroppen; Huden revnede
30, 28 a. 30 a. og blev dækket af sorte Skorper, der atter brast. Stinkende Materie, ja endog Maddiker viste sig i Saarene.
30, 30 b. 27 a. Han fik voldsom Kvalme. Feberhede rasede i Ben og
30, 18. Indvolde. Nogle Legemsdele svulmede unaturligt op,
7, 15 b. saa Klæderne snærede; andre tæredes hen, saa de kun
19, 20. var Skind og Ben; selv Tænderne stod ud næsten uden
19, 17. 16, 16. Tandkjød. Hans Aande blev ildelugtende; Øjnene rin-
17, 7 a. dende, sløve og halvblinde; og tilsidst truede enkelte
30, 17. Lemmer med ligefrem at raadne af.

Sygdommen var næppe til at tage fejl af: det var

Spedalskhed i dens frygteligste Skikkelse; eller maaske den næsten ligesaa alvorlige Elefantiasis.

Job maatte ikke længer færdes, hvor Mennesker kom sammen; han maatte rømme fra Hjem og By. Til Tider i det mindste søgte han sin Tilflugt paa Affaldsdyngen udenfor Byen, hvor Schakaler og Ørkenfugle sled i Aadslerne. Dag og Nat pinte Smærterne ham; ofte kunde han ikke holde Graad og Skrig tilbage; han havde ikke Fred, ikke engang saa længe han kunde synke sit Spyt! 2, 8. 30, 29. 3, 24. 16, 16. 7, 19. 30, 17 a.

Især var Nætterne trange. Naar Solen brændte om Dagen, kunde han længes efter Nattelejet; men kom saa Natten, kastede han sig, i Længsel efter Morgenen, urolig frem og tilbage, til det atter dæmrede. Fik han en enkelt Gang lidt Slummer i Øjet, plagedes han strax af Febersyner og onde Drømme. 7, 13. 7, 13—14.

Og havde han saa endda mødt lidt Medlidenhed og kjærlig Pleje fra Menneskers Side! Men lige det modsatte var Tilfældet. Folk ikke blot skyede ham som pestsmittet, de var ligefrem onde imod ham. Hans nærmeste forlod ham, hans fortrolige Venner væmmedes ved ham; hans Husfolk lod, som de ikke kjendte ham; hans Tjener svarede ham ikke, naar han kaldte; hans Fjender hoverede; selv Børn og Landets Udskud tillod sig at haane ham og spytte ham i Ansigtet. 19, 14—15. 19, 16. 6, 10. 1. 19, 18. 30, 9 fg.

Der er noget næsten utroligt ved den Raahed, Mennesker, efter Jobs egen Skildring, viste ham; og selv om man regner med, at Job som den rige Mand har haft mange Misundere, at Tiderne den Gang var mere raa end nu, og at den spedalske i Østerlændingens Øjne er ramt af Guds Vrede, saa er dog Jobs Skildring af den Behandling, han mødte fra Menneskers Side, utvivlsomt overdreven. Uden selv at vide det, har han set alle

Smaakrænkelser gjennem Tungsindets Forstørrelsesglas. Men netop det fører os ind til det dybeste i hans Lidelser, — til de Sindslidelser, der laa bag hans legemlige Lidelser.

Tungsind og Angstfornemmelser hører normalt med til Spedalskhedens Symptomer; de er naturlige Følger af selve Sygdommen. Men det forstaar det tunge Sind ikke; det søger sig andre Grunde end de legemlige og fører derved Tankerne paa Vildspor.

Først har Jobs tunge Sind velsagtens arbejdet med de Naalestik, han mødte fra Menneskers Side. Hvorfor havde Mennesker saadan skiftet Sind overfor ham, nu da han mere end nogensinde trængte til Medlidenhed og
Maaske 30, 12-15. Hjælp? Hans Mistænksomhed har tilsidst anet Fjendefærd bag alt og alle.

Men dette var kun Smaating. Saalænge Tungsindet ikke kastede sig over hans Gudsforhold, gik det endda an. — I alle de første Ulykker havde hans Tro kækt
1, 21. staaet sin Prøve. „Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet!", det var den Gang hans troesstærke Bekjendelse. Selv da han blev ramt af den svære Sygdom, havde han en Tid lang kunnet holde Modet oppe. Sin Hustrus halvspottende Opfordring til at bryde med
2, 10. Gud og dø mødte han med det dejlige Svar: „Skulde vi alene tage mod det gode af Gud og ikke tage imod det onde?" Han afviste hende. Alligevel bidrog maaske hendes Opfordring og Jobs eget Svar ikke saa lidt til at bringe hans Aand ud af Ligevægt. Han erklærede sig jo rede til at tage ogsaa det onde af Guds Haand. Men hvorfor sendte Gud egentlig det onde? Det Spørgsmaal laa saa snublende nær. Længe havde det Spørgsmaal gjæret i ham. Nu blev det tvunget i Forgrunden; og dermed havde Tungsindet for Alvor noget at arbejde med.

I tidligere Aar havde Job ogsaa kjendt forbigaaende Trængsler; men den Gang var han gaaet gjennem Mørket ved Guds Lys. Guds Velbehag havde baaret ham gjennem det svære. Nu var det anderledes; nu mærkede han ikke Gud i Trængslen. Han kunde paa en Maade ikke tage det onde af Guds Haand, for — hvor var Guds Haand? Gud havde ligesom Mennesker trukket sig tilbage eller dog forandret Stilling til ham. Derved blev „det onde" først rigtig ondt. Det store „hvorfor" tog mere og mere Magten. Hvorfor faldt al denne legemlige og aandelige Lidelse i hans Lod? Hans spørgende Aand kom i Svingning; og under disse Svingninger skulde han drives lige til Gudsbespottelsens Grænse. 29, 3.

Lidelsens „hvorfor" har til alle Tider haft sin Brod, men specielt den Gang, da Aabenbaringen var i sin Vorden og det hinsidige Liv laa i Skyggen.

Den almindelige Opfattelse var, at Lidelsen var Syndens Straf. Vi faar alle vor Del af Menneskelivets almindelige Lidelse, fordi vi alle er Syndere; men enhver særlig Lidelse peger tilbage til en særlig Synd.

Job kjendte naturligvis den gængse Opfattelse; han delte den paa en Maade selv; og dog kunde han ikke give den Ret. Hans nuværende Erfaring sprængte den. Han havde ikke begaaet nogen særlig, fræk eller lønlig, Synd, der kunde forklare hans frygtelige Skæbne. Hans Samvittighed kjendte ham fri.

Saa forsøgte han da indtil videre at skyde Gaaden fra sig og blot stille øve sig i at tage det onde af Guds Haand.

Saadan omtrent stod vel Sagerne, da de tre Venner kom.

III.

Vennerne kom langvejs fra i den bedste Hensigt; de
2. 11—12. vilde vise Job Medynk og trøste ham.

Men hvad de saa', overvældede dem ganske. De kunde knap kjende hans udtærede Skikkelse. Uvilkaarlig løftede de deres Røst og græd, sønderrev deres Kapper og kastede Støv paa deres Hoveder. Hvad skulde de sige overfor denne Nød? Den var langt forfærdeligere, end de havde tænkt sig.

I en Slags ærbødig Respekt for Smærten satte de sig
2, 13. tavse ned paa Jorden, „thi de saa', at hans Smærte var saare stor". Og saadan sad de da syv Dage og syv Nætter og saa' paa deres lidende Ven. De talte ikke, men de tænkte des mere. Der foregik langsomt en Forandring i deres Holdning. Det samme „hvorfor?", der fyldte Job, kom ogsaa op i dem. Hvorfor skulde Job fra Lykkens Tinde styrtes ned i denne Afgrund af Smærte? De var komne for at vise ham Medynk; men det, de havde set, havde ikke blot vakt deres Medynk, men deres Mistanke. En saadan Vanskæbne kunde jo kun være Løn som forskyldt. Der var i deres Øjne ingen anden Mulighed. Saa maatte Job altsaa have et eller andet frygteligt paa sin Samvittighed! —

Job kunde se, hvad der foregik med Vennerne. I
6, 4. Forvejen sad den Almægtiges Pile i ham, og han inddrak deres Gift. Nu fløj ogsaa Vennernes spørgende Blikke som Pile i hans Hjærte. — De troede altsaa ikke helt paa ham! De var i Færd med at fraskrive ham det eneste, han endnu havde i Behold i sin Elendighed: en god Samvittighed! Det blev ham for meget. Saa gav
Cap. 3. han sin Smærte Luft i et vildt Fortvivlelsesskrig. Halvt var det Vennernes deltagende Tavshed, der forløste hans

Smærte; halvt var det den optrækkende Mistanke i Vennernes Blikke, der fik Fortvivlelsen til at flyde over. Den lange Tavshed var tilsidst uudholdelig. At faa Luft var noget af en Lettelse; men Skriget blev saa voldsomt, fordi Job uvilkaarlig ved at blotte sin Smærte forsøgte at gjenne Mistanken bort fra Vennernes Sind og hjælpe deres Medynk til Sejr.

Men det lykkedes ikke.

Alle de stærke Ord, hvormed Job bandede sin Fødselsdag og viste den hen blandt Aarets onde Dage; — hans fortvivlede Ønske om at være død kort efter Fødslen, og hans raadvilde Spørgsmaal: „Hvorfor giver Gud en ussel Livet?“ — alt dette virkede ganske anderledes paa Vennerne, end Job havde tænkt. I Stedet for at bryde deres Mistanke, gav det Mistanken Vind i Sejlene. At en gjennemforpint Mand kunde sige stærke, uovervejede Ord, forstod de ikke. Derimod slog Jobs fire Gange gentagne „hvorfor?“ ned i dem; ja det laa i Forvejen i dem. Nu kom det som et Spørgsmaal fra Jobs egen Mund. Nu vel, saa skulde han ogsaa faa Svar derpaa; thi de kunde jo svare! De vidste jo bestemt, hvorfor han led; de vidste, der maatte være en lønlig Synd paa hans Samvittighed; — hvad andet kunde ellers være Grunden?

3, 20.

3, 11. 12, 20.

Saa pidsker Vennerne fra nu af Job med den gængse „Dogmatik“; og jo mere de pidsker løs, des mere protesterer Job; — og jo mere han protesterer, des mere pidsker de! — Jobs ukuelige Forsikring om sin „Uskyldighed“ fylder Vennerne med Harme; de er ganske ude af Stand til at forstaa den; de opfatter den som selvforraadende og gudsbespottelig; de forvrænger den, som om han gav sig ud for at være syndfri; de kalder ham en Nar, en Praler og en Ordgyder og bliver mere og

15, 5.
11, 3.
25, 4.
11, 12. 3, 2.

mere nærgaaende i deres Beskyldninger. — Alt dette ægger til Gjengjæld Job. Her, hvor han trængte saa dybt til menneskelig Medfølelse og guddommelig Trøst, fik han i Stedet derfor en Bunke dogmatiske Almindeligheder og gudelige Talemaader, en Del højtravende Billedsnak og hensynsløse Domme! Dét kunde ikke andet end opirre og irritere ham. —

I en tredobbelt Holmgang prøver de Kræfter.

Paa den ene Side: den lille selvglade Eliphas, der
4, 12 fg. pukker paa sine Erfaringer og Aabenbaringer; den stok-
8, 8–9. konservative Bildad, for hvem „det overleverede" er alt, — og den hidsige Zophar, der nærmest repræsenterer „den sunde Fornuft". — Paa den anden Side: Job — ene med sin Smærte og sin Samvittighed. —

Stigningen i Vennernes Taler er i store Træk føl-
4, 3–4. gende: I første Omgang anerkjender de endnu alt det gode hos Job og udmaler de herlige timelige Kaar, han atter vilde faa, hvis han „omvendte sig". — I anden Omgang forsvinder disse lokkende Omvendelsesbilleder (det er, som de næsten har opgivet Haabet!); i Stedet for skildrer de bestandig den ugudeliges sikre Under-
Cap. 18. gang i grelle Farver og med Benyttelse af Træk fra Jobs egen lidende Tilstand; men uden dog endnu direkte at sige: Du er denne ugudelige! — I tredie Omgang læg-
22, 1–14. ges alle Omsøb til Side, og Job beskyldes direkte for Hjærteløshed mod Mennesker og Hykleri mod Gud, — det er derfor, han nu faar Løn som forskyldt!

Men trods denne „Stigning", der er et saa talende Udtryk for Ordskiftets Hæftighed, bliver øjensynlig Vennernes Replikker „tammere" henimod Slutningen. Derved, og paa flere andre Maader, lader Forfatteren os gjentagende forstaa, at overfor Vennerne staar Job som den sejrende. Deres idelige Marsch paa Stedet

med de samme Argumenter giver os et stærkt Indtryk af den stive „Orthodoxis“ Idéfattigdom; og de Selvmodsigelser, de stadig indvikler sig i, viser os, hvor haabløst det er at forsvare en Theori, der ikke stemmer med Virkeligheden; en saadan Theori vil i en Debat ikke kunne undgaa at falde over sine egne Ben. Zophar f. Ex. udbryder bebrejdende til Job: „Mon Du kan finde Bund i Guds Væsen eller naa frem til den Almægtiges Grænse? Himmelhøj er Guds Visdom, hvad kan Du udrette? — dybere end Dødsriget, hvad véd Du?“ De Ord er i Zophars Mund latterlige; havde han selv husket noget bedre paa, hvad han her lægger Job paa Sinde, saa havde han i sin Opfattelse af Lidelsen talt mindre kortsynet og kategorisk. Hans Henvisning til Guds himmelhøje Visdom staar i mærkelig Modstrid med hans egen snæversindede, veltilfredse Visdom. — — Og Eliphas er ikke heldigere. Han siger f. Ex. til Job: „Er ikke Din Ondskab stor og Dine Misgjærninger uden Ende? Thi Du udpantede Dine Brødre uden Aarsag og drog Klæderne af de nøgne; Du gav ikke den trætte Vand at drikke, og den hungrige nægtede Du Brød.“ Alt det staar i direkte Modstrid med Eliphas' egen tidligere Indrømmelse, at Job i forgangne Dage havde „styrket de matte Hænder, oprejst de snublende og gjort de synkende Knæ stærke.“ — Endnu værre gaar det Eliphas, naar han et Sted paastaar, at Gud er saa uendelig stor, at det kan være Gud ganske ligemeget, om et Menneske er retfærdigt eller uretfærdigt. Dét Ræsonnement strider direkte mod selve den Grundtanke i hans Orthodoxi, at Gud altid straffer den onde og belønner den gode. Hvis Gud er saa ophøjet, at det er ham ligegyldigt, hvordan vi er, hvorfor skulde han saa overhovedet straffe og belønne? Enten er Eliphas' Opfat-

11, 7—8.

22, 5—7.

4, 3—4.

22, 2—3.

telse af Guds Ophøjethed her forkert eller ogsaa hans Grundopfattelse af Lidelsen. De kan ikke forenes.

Ogsaa paa anden Maade giver Forfatteren os at forstaa, at Vennerne trækker det korteste Straa. Naar Eliphas f. Ex. til allersidst vil udmale Job al den Vel-
22, 21–30. signelse, der vil komme over ham, hvis han forliger sig med Gud, saa opholder han sig ikke (som i Samtalens Begyndelse) ved Udsigten til ny jordisk Lyksalighed, men han skildrer blot Omvendelsens aandelige Goder; — man ligesom føler derigjennem, hvordan Jobs stærke, aandelige Personlighed og selvstændige Samvittighedskamp har sat sit Mærke paa Vennerne. Ogsaa de tvinges uvilkaarligt til at anslaa aandeligere Toner.

Endelig lader Forfatteren med fin Takt i sidste Omgang den anden af Vennerne, Bildad, svare ganske kort, og den tredie af Vennerne, Zophar, frafalde Ordet; og dét uagtet Job i sit sidste Svar gjentagne Gange gjør en Pause for at give Zophar Lejlighed til at svare. Men Zophar — den hidsigste af dem alle — tier; han og de andre har ikke mere at sige. —

Paa alle disse forskjellige Maader bliver det klart, at overfor Vennerne staar Job som den stærkeste.

Men derfor er Jobs Udtalelser dog ingenlunde udadle-
10, 1. lige. Mangt et uoverlagt Ord flyver under den voldsomme Sindsbevægelse over hans Læber, men ogsaa mangt et dybt varslende Sandhedsglimt.

Med bratte Stemningsovergange vender Job, ligesom Vennerne, idelig tilbage til nogle forholdsvis faa Grundtanker: sin egen relative Uskyld, de ugudeliges Blomstring, Livets Korthed, Dødens Mørke, og saa fremdeles. Men samtidig foregaar der, bag alle disse Gjentagelser, en kjendelig fremadskridende Udvikling i ham. Han

voxer og afklares i Stamtalens Løb, og derved lægges det store Problem, der fylder ham, tilrette for en Løsning.

Det er saare interessant at følge denne kæmpende, næsten lønlige Udvikling.

Job begynder, som vi har set, med et dybt Fortvivlelsesudbrud. Han ønsker sig Døden, ja ønsker sig aldrig født. NB. Cap. 3.

Denne Fortvivlelse gaar, under Indtrykket af Vennernes Svar, hurtig over til harmfuld Forargelse. Det er det næste Stadium, den næste altbeherskende Tone. NB.

Han forarges paa Vennerne. Han erklærer, at selv om deres Beskyldning var sand, selv om han havde forladt den Almægtiges Frygt, saa kunde han dog kræve Medynk af sine Venner. Som de nu har stillet sig, har de skuffet ham ligesaa grundig, som en udtørret Bæk i Ørkenen skuffer et tørstende Rejsetog; ja deres Adfærd synes ham ligesaa hjerteløs, som om de kastede Lod om en faderløs. Med bitter Spydighed hævder han, at han i Dømmekraft ikke staar tilbage for dem; og han kan dog ikke se, at det altid gaar, som de siger: at den ugudelige omkommer, og den fromme har det godt. Tværtimod: den ugudelige blomstrer ofte i bedste Velgaaende. Deres Ord stemmer saaledes ikke med Virkeligheden; deres Beviser er sammensyede Løgne og de selv besværlige Trøstere. — 6, 14. 6, 15 fg. 6, 27. 12, 2—3. 12, 6 m. m. 13, 4. 16, 2.

Men Job forarges ikke blot paa Vennerne, — han forarges paa Gud. Han føler sig krænket i sin inderste Retsbevidsthed over at skulle udsættes for denne onde Mistanke. Han vil vide, hvorfor Gud trætter med ham? Hvad er Meningen? Hvad har han gjort? 10, 2.

Tænker han saa tilmed paa Menneskelegemets Skrøbelighed, paa Livets Korthed, paa Dødens Haabløshed, paa den Omhu, hvormed Gud engang skabte ham, eller

paa Guds fuldkomne Hellighed, saa synes Guds Adfærd imod ham dobbelt meningsløs.

6, 12. Er hans Kjød af Kobber, siden Gud tager saa vældig
7, 12. paa ham? Er han et Havuhyre, siden Gud plager ham,
som han gjør? Er han ikke snarere at ligne med det
13, 25, 28. henvejrede Blad, det tørre Straa eller et Klæde, der
ædes af Møl? Hvad Mening er der saa i, at den Almægtige tager saa hensynsløst haardt paa ham, den
svage?

Er tilmed ikke Livet bittert nok i Forvejen, bittert
14, 1. ved sin Uro og Møje, ved sin Korthed og ved sin Haab-
9, 25—26. løshed? Se, det farer forbi som et ilende Skib, som en
14, 2; 7. 6—8. Ørn, en Løber, en Skygge eller en Væverskytte, og
naar Døden kommer, er alting slut! Et Træ, der hugges
14, 7—12. om, har Haab om friske Skud, men et Menneske, der
dør, bliver evig borte! Fra alle Sider set er Livet bittert.
Hvorfor gjør Gud det saa endda bitrere ved disse
grænseløse Lidelser? Hvorfor ikke unde ham lidt Ro,
førend han farer herfra?

Tilmed ødelægger Gud jo sit eget Værk. Med hvor
10, 8—12. megen Omhu har Herren ikke skabt Mennesket? Og
saa knuser han det selv med ét Slag! Er der Mening i
det? Hvor kan Gud overhovedet forlange, at et stak-
14, 1—4. kels forgængeligt urent Menneske skal bestaa for h a n s
fuldkomne Hellighed?

Men selv om han er uren, saadan som alle Mennesker er urene, — nogen s æ r l i g Synd, der kan begrunde disse enestaaende Lidelser, har han ikke begaaet. Her er han uskyldig! Lad Gud ellers nævne
14, 17. hans Brøde! Men se, om Gud gjør det! Han har forseglet for den som for en Hemmelighed.

Job er oprørt over denne Uretfærdighed. Et For-
13, 14—15. tvivlelsens Mod griber ham; han udfordrer Gud; han

vover det yderste; han føler, at har han intet at haabe, 7, 11.
saa har han heller intet at frygte. Og forresten burde
selve denne hans frygtløse Frimodighed til at forlange
Klarhed af Gud være et Bevis for hans Uskyldighed.
Saadan tør dén ikke tale, der er sig noget bevidst. — 13, 16.
Altsaa: lad Gud komme frem og sige, hvor mange hans
Misgjærninger og Synder er! Men se, Gud tier, Gud 13, 23.
skjuler sig! Og fra sit Skjul griber han ham med usyn-
lige Arme; Gud er jo den stærkeste; han kan gjøre,
hvad han vil, uden at nogen kan kræve ham til Regn- 9, 19.
skab. Ingen kan komme ham nær. Han er den over-
legne Naturdespot, der overvælder sin Modstander og 9, 15—17.
spotter Menneskekrybets Ret. Han er som en uover- 14, 18—20.
vindelig Krigshelt, for hvis Pile og Landsestød ingen 16, 12—14.
kan staa. Derfor er det egentlig ligegyldigt, om man 9, 27—31.
har Ret eller Uret overfor Gud; man s k a l jo være
skyldig. Om man saa havde den soleklareste Ret; om
man end var som toet med Snevand og Sæbe, saa skulde
Gud dog nok vide at slænge En i Pølen og bagefter
straffe En, fordi man var smudsig! Derfor kan man
lige saa godt opgive det hele paa Forhaand. —

I disse Tanker naar Jobs Forargelse paa Gud sit Højdepunkt. Alligevel er hans Tale ikke, — heller ikke naar hans Tale bevæger sig i d e Toner — „en Skepticismens Højsang", som Heine har sagt. Job tvivler slet ikke om Gud; saa var han ude over hele Problemet. Han tror netop paa Gud, men forstaar ikke Gud; det er Klemmen. Hans hensynsløse Trodsen paa sin Uskyld er dybest set hverken Frækhed overfor Gud eller Rethaveri overfor Vennerne, — den er en Samvittighedsprotest mod at give efter for det, der for ham staar som skrigende Uretfærdighed. Og i selve denne Samvittighedsprotest spirer Troen paa Guds Retfærdighed, selv

om Tonen er nok saa oprørsk. Job vægrer sig ved at slaa sig til Ro i en uretfærdig Forklaring af Lidelsen, fordi han inderst inde tror paa Guds og Livets Retfærdighed. Alle de vovede, bitre, sarkastiske Ord mod Gud er den fortvivledes Nødraab; det er onde Tankespøgelser, som han egentlig ikke selv tror paa, men som et Øjeblik tager Magten fra ham og skræmmer ham.
6, 26. Han antyder lejlighedsvis selv, at man ikke maa tage hans fortvivlede Ord altfor bogstavelig.

Alligevel har det sin store Betydning, at han faar talt ud. Det bliver derigjennem næsten haandgribelig klart for ham, hvor ulykkelig, ensom og forladt han egentlig er: Vennerne er imod ham, og Gud skjuler sig for ham, ja er tilsyneladende bleven hans Fjende. Denne Følelse af Forladthed gjør ham til Tider blød om Hjær-
16, 16 tet, saa han blusser af Graad eller tigger sine Venner om
19, 21. Barmhjærtighed; og gjennem disse Taarer klares hans Øje, saa han anelsesfuldt ser Sandheder, der betegner Højdepunkter ikke blot i Jobs Bog, men i hele den gammeltestamentlige Aabenbaring.

Dét er da den tredie og fjerde Tone i Jobs indre
NB. Udvikling: den bløde Tone fra et smeltet Hjærte og den
NB. profetiske Tone fra et klaret Øje; og disse Toner er i Reglen Tvillingtoner.

Først kommer Sandhedsglimtene blot i Savnets Form; saa stiger de til Længsel og sidst til sejrende Forvisning.

Midt i den oprørske Trods overfor Gud, i et Øjeblik da Gud rent ud staar for ham som en Fjende og Despot, udtaler Job Savnet af en Midler. Dog siger han ikke: Gid der var en Midler! han siger blot i trist Haabløshed: Der er ingen Midler! Der er ikke mellem os
9, 33. nogen Voldgiftsmand, der kan lægge sin Haand paa os

begge. Job sukker dette Savn frem uden at ane, at der ligger en Slags Profeti deri; fra hans Side er det blot et dybtfølt Savn i en dybtfølt Nød.

Lidt efter kommer der et nyt varslende Sandhedsglimt, — men nu under Længslens Form: Job har lige et Øjeblik stirret ind i Dødens Haabløshed; da tager den vémodige Smærte Magten, og det bryder ud af ham: Aa, var der blot et Haab hinsides Graven! Om han saa 14, 13—15. skulde vente nok saa længe i Dødsrigets Skjød, — det gjorde han gjærne, hvis blot den Time kom, da Gud engang (som en Feltherre kalder paa en Soldat) vilde raabe ned i Skyggernes Rige og kalde paa ham; da skulde han svare; han skulde træde frem og møde Gud, og Gud skulde glæde sig over ham som over sine egne Hænders Gjærninger. Ja var det blot saadan, da var det ingen Sag! Men Job tør ikke tro sin egen Længsel; for ham er det hele kun en gækkende Drøm.

Derfor svinder den ogsaa igjen. Men lidt efter kommer der et nyt Sandhedsglimt; og nu stiger den profetiske Tone: fra Savn og Længsel slaar den over i aneïsesfuld Vished.

Med vidunderlig oprindelig Kraft, omend under Graad og Hulken, brister det ud af ham: „Se, endog nu er i Himlen mit Vidne, og den, som bekræfter mine 16, 19 21. Ord, er i det høje. Mine Venner er mine Spottere; grædende ser mit Øje til Gud, at han maa skaffe Manden Ret i hans Strid med Gud og et Menneskebarn Ret mod hans Næste."

Saa skifter Stemningen igjen; Job synker atter ned i en Fortvivlelsens og Trodsens Bølgedal. Men snart griber Profetiens Aand ham paany og denne Gang med næsten jublende Vished: „Men jeg, jeg véd, at min Gjenløser lever, og som den sidste skal han staa frem paa 19, 25—27.

Støvet; og efter at denne min Hud er bleven ødelagt, skal jeg ud fra mit Kjød skue Gud, hvem jeg skal skue som den, der er for mig; hvem mine Øjne skulle se og ikke nogen fremmed."

Hvilken Fylde af herlig Profeti ligger der ikke i disse Udbrud! Job véd her, at over den Gud, der tilsyneladende er hans Fjende, troner der en Gud, der er hans Ven; Job véd, at den Midler, han før følte Savnet af, han lever et eller andet Sted i de høje Himle; og Job véd, at det Møde hinsides Graven, han før følte Længsel efter, det kommer, det skal komme! Han aner Kjødets Opstandelse bag Grav og Støv.

Hvad David i den 16de Salme naar frem til ad Lykkens Vej, naar Job her frem til ad Lidelsens Vej.

I salig Forvisning om at staa i et urokkeligt Samfund med Livets Gud, føler David, at Døden kan ikke være det sidste: „Du vil ikke overlade min Sjæl til Dødsriget; Du vil ikke lade Din hellige se Forraadnelse"; dét er den Slutning, David kommer til. Livslykken i Gud forvisser ham om Kjødets Opstandelse og det evige Liv.

Med Job er det lige modsat: I Fortvivlelse over tilsyneladende at have Gud mod sig, aner han pludselig, at der bag de Gaader, han ikke kan raade, dog staar en almægtig Kjærlighed, der engang, om ikke før saa i en Kjødets Opstandelse, vil bringe alt i Lave igjen*).

Profetierne om Kjødets Opstandelse og det evige Liv er i gl. Testamente som en stejl, vanskelig bestigelig Bjærgtop, belyst af det kommende Paaskegry. To Veje fører op paa Toppen: Lykkens og Lidelsens Vej; den sa-

*) Jobs Ord (19, 25—27) rummer i alle Tilfælde Forvisningen om et saligt Møde med Gud efter Døden og rimeligvis en direkte Hentydning til Kjødets Opstandelse; dog kan man i V. 26 baade oversætte „ud fra mit Kjød" og „uden mit Kjød".

lige Troesforvisning og den kæmpende Troesanfægtelse. David og Job bestiger Toppen hver ad sin Vej. Deres Navne bør nævnes blandt de dristigste Bjærgbestigere i Menneskehedens Historie.

Men ingen af dem faar blivende Fodfæste paa disse Højder; — Job maaske mindst. Trods al øjeblikkelig Vished blegner det hele igjen. Job kan ikke fastholde Haabet og derudfra omforme alle sine Tanker baade om Skyggeriget hisset og om Guds Førelser her. Han synker ned fra Højderne igjen og maa ad andre Veje se at komme tilrette med det Problem, der fylder ham. — Alligevel har disse hastig farende profetiske Lysglimt den mest indgribende Betydning for hans aandelige Krise. De beroliger ham. Efter at han har været oppe paa „Toppene", tager hverken Fortvivlelsen eller Forargelsen Magten fra ham som før. Han taler ikke mere Ord, der staar paa Gudsbespottelsens Grænse. Det store „Hvorfor" bliver ved at pine ham: Hvorfor handler Gud med ham, som han gjør? Hvorfor bliver de ugudelige i Live, ja bliver gamle og vældige i Kraft? 21, 7
Hvorfor agter Gud ikke paa alt det urimelige, som sker? Ak, kunde han blot finde frem til Guds Throne og lægge sin Sag for Guds Ansigt og fylde sin Mund med Beviser 23, 3—5
for sin Uskyld! —

Alt det er Toner, vi kjender fra før; m e n han taler ikke mere om Gud som en retsløs Tyran — i al 23, 13—15
Fald kun ganske forbigaaende; der er mere veg Smærte 23, 16
i hans Ord, — og der kommer en ny Tone til (den femte NB.
Tone): han kundgjør med næsten gigantisk Lidenskabelighed sin Beslutning om, hvordan det end gaar, at blive 17, 8—9
hos Gud. Det er sandt: han kan ikke finde Rede i Guds 27, 2—6
Verdensstyrelse; han ser ikke Dyden belønnet og Ugudeligheden straffet. Alligevel vil han fortsætte paa

Retfærdighedens Vej. At det ofte gaar den ugudelige vel, skal ikke friste ham selv ud i Ugudelighed. Thi bortset fra den ydre Skæbne har Livet i Gud sin Belønning i sig selv: Den fromme kan, selv midt i Lidelser, forlyste sig i den almægtige, mens Forbandelse hviler over den ugudelige.

27, 11—23 Med grelle Farver skildrer Job denne den ugudeliges Forbandelse; og han kommer derved til at sige adskilligt, som løsrevet for sig, kunde synes at stride mod hans hidtidige Standpunkt og samstemme med det, som Vennerne hele Tiden havde paastaaet: at det altid gaar den ugudelige ilde. Men i Sammenhængens Belysning viser det sig, at alle hans Billeder her blot er stærke konkrete Udtryk for hans inderste moralske Overbevisning om, at Ugudeligheden bærer sin Straf i sig selv*).

Denne stærke Hævdelse af, at det sædelige Livs Værdi dybest set er uafhængig af den ydre Skæbne, er en herlig Sejr for Jobs inderste Tro. Hans Lidenskabelighed, der før fór løs paa Gud med hidsigt Krav paa at kjende Lidelsens Grund, har hermed klamret sig til Gud med Inderlighedens Styrke. Job vil Gud, hvordan det saa siden skal gaa! Dermed forøges den Aandens Ro, der var begyndt at indtræde; og Job ser sig da i Stand til, stille og belært af de faldne Ytringer fra begge
Kap 28 Sider, paany at overtænke det hele Skæbneproblem. Han begynder at ane, at den eneste afgjørende Løsning paa dette Problem er en Forstaaelse af, at den højeste Visdom alene hører Herren til. Meget kan Mennesket udrette; mange skjulte Skatte kan det føre frem for

*) D. 27. Kap. frembyder overordentlige Vanskeligheder. Den dybsindigste Forstaaelse, jeg har truffet paa, er den af Prof. Fr. Buhl givne („Jobs Bog", S. 50—54). Den er derfor fulgt her.

Lyset, men den Visdom, der er mere værd end alle Skatte, den, der sammenskuer Verdensløbet og paa ethvert Punkt formaar at se Sædelighedens Love bag Naturens og Skæbnens Gang, — den finder Mennesket aldrig; den har Gud forbeholdt sig selv. For Menneskets Vedkommende er den højeste Visdom at lægge de Gaader bort, det ikke kan magte, og enfoldig frygte Herren og vige fra det onde.

Dette Syn paa Sagen, og hvad Job derom siger, er den sjette (den sidste og modneste) Tone i den Udvikling, der foregaar med Job under Samtalen med hans Venner.

Indefra, ad Aandens Veje, ved redelig at stride sig gjennem Anfægtelsens Mørke, er Job naaet frem til famlende at ane den eneste Løsning af Lidelsens Problem, som her paa Jorden er Mennesket beskaaret. Men da gaar det ham, som det gik med de tidligere Sandhedsglimt: Hvad han i en god Stund aner, er han endnu ikke moden til at fastholde.

Job standser et Øjeblik; der bliver en lille Pause; han ligesom venter et Ord fra Vennernes Side. Men da de tier, tager han selv fat igjen. Med skælvende Vemod fordyber han sig nu i gamle Dages Lykke og i sin nuværende sørgelige Lod. Han taler sig varm; han hævder igjen i stærke Ord sin Uskyldighed; og førend han véd det, staar han (i ligefrem Modstrid med den nylig vundne Erkjendelse: at „Visdommen" ikke hører Mennesket til) med et nyt lidenskabeligt Krav paa en Forklaring fra Gud. Han vil se det Klageskrift, Gud har opsat imod ham; ja han er saa overmodig vis paa, at han nok skal være Mand for at gjendrive Klagen, at han udbryder: Havde jeg blot Anklageskriftet, saa vilde jeg binde det om mig som et Hovedsmykke, og som en Fyrste vilde jeg nærme mig Gud! —

Cap 29—31

31, 35 b

31, 36—37

Dermed har Job talt ud; og han har ikke talt forgjæves. Han er voxet under Ordskiftet. Først var det ganske vist hans Fortvivlelse, der voxede, saa den blev til Forargelse og Trods. Men hver Gang han paa Trodsens Højder var lige ved at slaa over i Gudsbespottelse, brast han sammen i Ulykkelighed, og hans sønderknuste Hjærte saa' da Sandhedsglimt, som stillede Oprøret i ham. Derved fik han Kraft til at tage sig sammen i en højtidelig Beslutning om at blive hos Gud, hvordan det end gik; og det anede ham da, at den højeste Visdom for et Menneskes Vedkommende er praktisk Gudsfrygt, ikke theoretisk Indsigt. Vel fordunkledes denne Anelse igjen; men Guds Aand havde dog nu indefra faaet ham saa vidt, at Guds Ord udefra kunde hjælpe ham. Han havde nu Mulighed for at forstaa, hvad Gud vilde sige til ham.

Saa taler Herren da gjennem Stormen til ham.

Job lytter, ydmyger sig og erkjender, at han har ud-
42, 3, 6 talt sig om Ting, som han ikke forstod sig paa. — „Derfor forkaster jeg, hvad jeg har sagt, og angrer i Støv og Aske."

Gud tager derpaa Job til Naade, frier ham ud af Elendigheden, sætter ham til Forbeder for sine uforstandige Venner og velsigner ham med en jordisk Lykke, der overgaar alt, hvad han tidligere har ejet.

Jobs tunge Lod løber næsten ud i et Æventyr; og det Spørgsmaal ligger nær: Hvor er Virkeligheden bag dette „Æventyr", og hvad er den blivende Løsning paa det „Hvorfor", som knugede Job?*)

---

*) Som man ser, har jeg her udeladt al Hentydning til Elihus Taler (Kap. 32—37); jeg anser det nemlig af mange Grunde

IV.

Det ligger selvfølgelig nærmest at vente det afgjørende Ord om Lidelsens Gaade i det, som Gud selv taler gjennem Stormen.

Hvad siger Gud da egentlig?

Han begynder med et Spørgsmaal: „Hvo er det, som formørker Guds Raad med Tale uden Forstand?" Det klinger som en Bebrejdelse, men er i Virkeligheden meget mere. Det er n o g e t af en Løsning. Gud slaar jo dermed fast, at der bag Lidelsen overhovedet e r et Raad. Tilfældig og vilkaarlig, som Livets Gang kan se ud, hviler det alligevel alt sammen paa en maalbevidst guddommelige Plan. Men at ville forstaa denne Plan, det er fra Menneskets Side et meningsløst Krav, — s a a lille som et Menneske er! 38, 2.

Det er disse to Grundtanker (baade at der e r et Raad bag Lidelsen, og at dette Raad i Følge Sagens Natur unddrager sig menneskelig Erkjendelse), Gud vil indskærpe med alt, hvad han siger gjennem Stormen.

Og Gud indskærper det ved Hjælp af Skabningens Mangfoldighed. Han slaar Tilværelsens store Billedbog op for Job, og saa peger han og spørger:

Se, Jorden med dens usynlige Piller og Oceanet med dets Stang og Døre! Se, hvordan Morgenrøden forvandler alt, og hvordan Dybet skjuler Havets Kilder og Cap. 38.

---

for sandsynligt, at de er en senere Tilføjelse. Hvis de har hørt med til den oprindelige Jobs Bog, er Betydningen nærmest denne: at Elihu ved at minde Job om Lidelsens o p d r a g e n d e Værd bidrager sit til at berede Jobs Hjærte til at tage imod, hvad Gud vil sige. Noget absolut nyt bringer Elihus Tale i alle Tilfælde ikke, thi ogsaa tidligere var Lidelsens opdragende Betydning antydet. Se nærmere Afsnit VII.

Dødens Porte! Find Lysets Bolig og Sneens Forraadskamre! Sig, hvor Østenvejret kommer fra og Lyn og Torden, Regn og Dug og Frost? Hvad véd et Menneske dybest set om alt dette? Saa uendelig lidt! Alt blev det skabt og grundlagt, længe før Mennesket blev til; og paa sin lave Plads med det korte Spand af Dage evner et Menneske at overskue saa lidt. Der er Gaade paa Gaade i Verdensbygningen. — Og dog erfarer vi daglig, at der ogsaa er Orden, Plan og Hensigt bag det alt. Og jo højere vi løfter Øjet, des stærkere føles dette. Usynlige Reb, som Mennesket hverken kan knytte eller løse, holder Stjærnebillederne sammen. Vi forstaar ikke disse alt omspændende himmelske Love; men vi ser deres vidunderlige Harmoni og erfarer deres Magt over Jorden. Skulde det saa være vanskeligt at forstaa, at der ogsaa bag Menneskets jordiske Skæbne er himmelske Love, maalbevidste guddommelige Tanker, som overgaar v o r Forstand?

Cap. 39. Eller er det blot den livløse Skabning, som er baaret af Love, der paa én Gang er ufattelige og dog gode i deres Hensigt? Hvad saa Dyreverdenen? — Se, siger Herren, se hvordan Løve og Ravn, Stenged, Vildæsel, Enhjørning, Struds og Hest, Høg og Ørn trives og voxer, hver ejendommelig efter s i n Natur, — hver kæk og vild, stærk fyrig paa s i n Maade, — hver rustet til Livets Kamp i en uendelig vexlende Mangfoldighed. Og saa ser Mennesket endda kun en Brøkdel af alt dette! Men hvilken Fylde af Skabertanker, af underfuld raadsnar Visdom ligger der ikke bag den brogede Dyrevrimmel? Og saa skulde der ikke ligge lignende hensigtssikre Tanker bag Menneskelivet? Umuligt andet.

Herrens Tale gjennem Stormen løber næsten her ud i en lignende Tankegang som Jesu Ord til Disciplene:

Se til Spurvene! Ikke en af dem falder til Jorden uden Eders himmelske Faders Vilje. Behøver I saa at frygte for at være slupne af Gud, I, som er bedre end mange Spurve! — — Guds Storhed i Naturen (det er det vidunderlige!) paa én Gang ydmyger os og gjør os trygge; thi den samme Magt og Visdom, der bærer Naturen, bærer os. — —

Saa standser Herren et Øjeblik, og Job bøjer sig for ham: „Se, jeg er ringe; hvad skulde jeg svare dig? Jeg lægger min Haand paa min Mund". 39, 37.

Job tier; men dybest inde i hans Hjærte sidder der alligevel en lille Indvending. Den Tanke rører sig i ham: „Hvad Du her har sagt, Herre, er sandt; D u præger, magter, bærer i Sandhed alt i Naturen paa vidunderlig Vis. M e n kan det uden videre overføres paa Menneskelivet? Er der dog ikke én Magt i Menneskelivet, som ikke findes i Naturen: det onde —; og drejer det sig ikke, naar vi staar overfor Lidelsesproblemet, netop om det onde?"

Som sagt, noget saadant har rørt sig i Job, — Guds Svar tyder derpaa. Gud tager derfor atter fat; og nu forsikrer Gud Job, at han ogsaa magter det onde. — Det sker først i Form af en Række satiriske Opfordringer: Udgyd Du (siger Gud til Job) Din Vredes Strømme over alle de hovmodige, saa de bøjer sig! Træd Du de ugudelige ned! Skjul Du de ugudelige i Støvet! — og saa fremdeles; idet det stadig er underforstaaet, at Gud naturligvis selv kan gjøre alt dette, som han haanlig opfordrer Job til at gjøre. Cap. 40—41.

Det er, som Gud dermed siger til Job: Vær Du ganske rolig, Job! Ligesaa vist som D u ikke magter det onde i Verden, ligesaa vist magter j e g det. Og for yderligere at indskærpe dette, stiller Herren tilsidst Job

Ansigt til Ansigt med to vældige Uhyrer: Behemot og Leviathan.

Det er øjensynlig Flodhest og Krokodille, der har afgivet Modellerne til disse Uhyrer; men Skildringen er ikke som før, da det gjaldt de andre Dyr, en nøjagtig Virkelighedsskildring; Skildringen slaar her over i det gigantiske, det fabelagtige. Dette tyder paa, at Behemot og Leviathan skal opfattes allegorisk; de er kolossale Sindbilleder paa det onde i Verden, det oprørske i Tilværelsen. Og atter lyder Herrens Spørgsmaal: Kan D u tumle og tæmme disse vældige Uhyrer? Kan Du lege med dem, som man leger med en Fugl? Og atter gaar det som en lønlig Understrøm under Herrens Ord, at alt, hvad han spottende viser, at Job i k k e
40, 3. kan, det kan han selv. Og saa er Job endda dristig nok til at kaste Skyld paa Gud for derved at retfærdiggjøre
41, 1. sig selv, — han som ikke engang har Mod og Magt til at tirre en Leviathan! — —

Da Herren denne Gang tier, bøjer Job sig igjen og nu dybere end før. Job forstaar saa godt, hvad Herren har sagt; det er jo egentlig ikke andet end en mægtig
Cap. 28. Udfoldelse af det, som han selv havde anet. Ad indre Vej var det allerede begyndt at gaa op for ham, at den højeste Visdom ligger udenfor Menneskets Rækkevidde, og at M e n n e k e t s Visdom derfor, saasandt der er en Gud, der raader og magter alt, er at frygte Gud og vige fra det onde. Herrens Tale gjennem Stormen er blot en syvfoldig Gjenlyd af Aandens Hvisken i Jobs eget Hjærte. Og alt, hvad Herren siger baade ved Aanden og Stormen, løber ud paa dette, at Mennesket i sin Afmagt ikke her kan forlange at forstaa Guds Veje.

Gud slaar ikke dermed Problemet ned. Han stempler ikke uden videre (som Georg Brandes har paa-

staaet) det at ville forstaa hans Veje som „en Uforskammethed, en Nedrighed, en dumdristig Formastelse, som fortjener den haardeste Straf"*). Gud møder ikke det spørgende Menneske med et almægtigt: Hold Mund! Dét vilde være brutalt; dét vilde være at slaa Problemet ned. Men faar man kun dét ud af Herrens Taler her, saa har man ikke forstaaet Pointen i dem. Pointen er netop, at Mennesket selv maa kunne forstaa, at det ikke kan forlange at forstaa. Og saadan tager Job det ogsaa. Naar h a n bøjer sig for Herrens Ord, er det, fordi han virkelig er bleven overbevist; han ser, at der er noget, han hidtil ikke har set. Det gaar op for ham næsten som en ny Aabenbaring, at netop fordi Gud er saa vis og vældig, at et Menneske kan være trygt i hans Haand, er ogsaa Guds Visdom og Vælde saa stor, at den overgaar al Forstand. Job selv forstaar, at han er for lille til at forstaa.

Naar han derfor siger: „Jeg kalder alt tilbage og angrer i Støv og Aske", saa vil det ikke sige, at han 42, 6.
angrer, han har protesteret mod Vennernes Beskyldning. Overfor dem har han haft Ret og faar ogsaa Ret 42, 7.
af Gud; — nej, han angrer, at han under Lidelsens og Beskyldningernes forenede Tryk har krævet det meningsløse, at Gud skulde udlevere Lidelsens Hemmelighed til ham; — og han angrer ganske særlig, at han har fremført dette Krav med saa mange vovede, ubetænksomme Ord.

Lidelsesproblemets egentlige Løsning i Jobs Bog er altsaa denne: Vi bør selv kunne forstaa, at vi ikke kan forlange at forstaa.

---

*) Samlede Værker, XI, S. 368.

Hermed stemmer ogsaa Jobs Bogs „Prolog“. Vi hører dér, at der forud for Jobs Lidelser foregaar noget i Himlen; men dette „noget“ kjender Job ikke og faar stadig intet at vide om; selv Gud hentyder ikke gjennem Stormen dertil. D é t siger, saa fint og rammende som det kan siges, at der er en Hemmelighed i vor jordiske Skæbne, som vi aldrig paa Jorden naar at se. Først naar vi engang ser vor Skæbnes h i m m e l v e n d t e Side, forstaar vi den helt.

V.

Men selv om vi altsaa her, af selvindlysende Grunde, ikke kan forstaa Guds Raad udtømmende, kan vi saa dog ikke fange Glimt af Guds Raad? Vi erkjender „stykkevis“, siger Paulus. Gjælder det ikke ogsaa Lidelsen? Er en delvis Erkjendelse af Lidelsens Mening ikke mulig allerede her paa Jorden?

Jo; det er der ingen Tvivl om. Ogsaa i saa Henseende rækker Jobs Bog os mangfoldig Hjælp.

Jobs Bog giver os tre Hovedsynspunkter for Guds Hensigt med Jobs Lidelser.

Først: Jobs Lidelser herliggjør Gud.

Gud straffer ikke Job gjennem Lidelserne; Gud tager ham i Brug. Netop fordi han er saa moden i sin Gudsfrygt, kan han bruges til det højeste i Guds Tjeneste.

Han skal herliggjøre Gud overfor Satan.

Hvor Satan ikke kan vende Menneskehjærter bort fra Gud, tilfredsstiller han sin Ondskab ved at mistænke
Cnfr. 1. 9. Gud for „Bestikkelse“. „Det betaler sig godt for de gudfrygtige at elske Gud!“ dét er Satans onde Paastand. Den Paastand kan Gud ikke lade staa; den maa mod-

bevises; og den kan kun modbevises ved, at troende Mennesker trods store Lidelser holder fast ved Gud. Til at føre dette Bevis blev Job blandt andre udset. Ved at hænge ved Herren, naar alle Guds Gaver blev taget fra ham, skulde han vise, at det var Gud selv og ikke hans Gaver, han elskede. Gjennem s i n Gudsfrygts Uegennyttighed skulde han godtgjøre Gud Herrens Elskelighed.

Og Job bestod Prøven; han slap ikke Gud, da Trængslerne kom; han troede en Overgang, at Gud havde sluppet ham; han blev anfægtet i sin Tro, men han fornægtede ikke Gud. Ja, selve hans Sjælenød, da han troede sig sluppet af Gud, var et Udtryk for, hvor højt han elskede Gud.

Saadan herliggjør Job, ved sine Lidelser, Gud overfor Satan.

Og Job herliggjorde ogsaa Gud overfor Mennesker.

Job bidrog til at føre den gammeltestamentlige Aabenbaring videre og retlede Menneskers Tanker om Gud; og den, der gjør det, fremmer Guds Ære.

Ligesom en fangen Gigant under vild Kamp sprænger de Baand, hvormed han er bunden, saadan sprængte Job, forpint af sine Lidelser og tirret af sine Venners „Trøst", en af de Lænker, der tildels hang sammen med den ufuldkomne Aabenbaring. Han sønderrev den traditionelle Opfattelse af Forholdet mellem Lidelse og Skyld. Mange i det gamle Testamente har rusket i denne Lænke; — ingen har sprængt den djærvere og selvstændigere end Job. Hans uafhængige Samvittighedskraft var mindst ligesaa stor som Morten Luthers. Begge brød gjennem Aarhundreders Vildfarelser; men det drivende hos Luther var den æ n g s t e d e Samvittig-

heds Bevidsthed om at være skyldig til Døden; hos Job den g o d e Samvittigheds Forvisning om at være skyldfri i den Mistanke, der rettedes imod ham. — Den Kamp, Job kæmpede for ikke slapt at falde sammen under Trykket af en indbildt Synd, hjalp Datidens Mennesker til at se sandere paa Lidelsens Mysterium.

Og derved bidrog Job ogsaa sit til at berede Vej for Frelseren.

Saalænge Lidelsen stod for den almindelige Bevidsthed blot som straffende Gjengjæld for Synd, m a a t t e man forarges paa en lidende Messias. Skulde den Forargelse besejres, maatte Datidens Mennesker hjælpes til at forstaa, at Lidelsen i et Menneskeliv ikke blot kan hænge sammen med Synd, men ogsaa med Retfærdighed. — Her har Jobs Historie haft sin Betydning. Job led, fordi hans Retfærdighed ragede op over alle Samtidens Mennesker, — et Forvarsel om ham, der engang skulde lide mere end alle, fordi han var retfærdigere end alle.

Men Jobs Lidelser ikke blot herliggjorde Gud overfor den forberedende Aabenbarings Mennesker; de herliggjør Gud den Dag i Dag.

Aabenbaringen er nu afsluttet; den trænger ikke mere til at føres videre; derimod trænger Guds Menighed bestandig til at retledes i, hvad sand Theologi er; og dertil kan Jobs Historie stadig tjene.

8, 8—9. Jobs Venner antager uden videre den religiøse Tra-
12, 11—13. dition uprøvet. Job selv vil ogsaa nok lade sig belære af Overleveringen, men han vil prøve den efter egen Samvittighed og Erfaring. Med hidtil uhørt Dristighed siger han til alle Tiders troende: Forsvar ikke Gud med
13, 6—12. vissent Tankespind, der ikke tager Hensyn til Livet,

som det virkelig er; men se, ogsaa i Jeres Theologi, Livets Kjendsgjærninger lige ind i Øjnene. Blot at ville se dét i Livet, der stadfæster Ens egne Theorier, er meningsløst. Dét er Jobs Venners Brøde. Job selv peger derimod ogsaa paa den anden Side af Virkeligheden, — 12, 6.
den at de ugudelige meget ofte blomstrer fremfor de retfærdige. Derved bliver han ganske vist for en Tid an- 21, 7 fg.
fægtet og raadvild; men saa hjælpes han atter ud af Kap. 24.
Raadvildheden ved, at Gud aabner hans Øjne for en ny, tredie, Side af Virkeligheden: et Menneskes selvfølgelige Afmagt til at skaffe sig Overblik over Alskabningens Vælde.

Der er paa en Maade her tre Standpunkter mulige: de daarlige virkelighedsblinde Theologers, der lever i en forbenet Dogmatik; de virkelighedsbegejstrede Fornægteres, der idelig slaar paa „Virkeligheden" og dog er blinde for en meget væsentlig Side af Virkeligheden: deres egen Ringhed overfor Alskabningens Gud; — og endelig de gudoplyste Theologers, der ser (og til Tider forvirres af) Virkelighedens tilsyneladende Kaos; men som samtidig ser, at Mennesketanken efter Sagens Natur ikke her i Verden kan forlange Overblikkets Forstaaelse, og som derfor tror paa Gud trods en stykkevis Erkjendelse. Dét er den Theologi, som Gud i Stormen anbefaler Job, og som Jobs Lidelser har beriget Menneskeheden med.

Den vantrevne, selvmætte Orthodoxi, der vinder sin „Klarhed" ved stædigt at lukke Øjnene for, hvad der ikke passer den, rammes i Jobs Bog af en haard Dom. Den stemples som en Anstødssten for Mennesker, som en Fornærmelse mod Gud og som en Kræftskade for dem, der hylder den.

Grunden til, at Job kom saa langt ud i Tvivl og

Trods, saa hans Ord næsten tog en gudsbespottelig Vending, var ene og alene den, at han blev tirret af Vennernes „Orthodoxi". Jo drabeligere de kæmpede for Gud, des vanskeligere blev det for Job at tro paa Gud. Deres daarlige Theologi hjalp ham ikke, men stødte ham bort.

13, 5. 7. 12. Og samtidig fornærmede den Gud. Med bidende Spot siger Job til dem: „Gid I vilde tie stille! Det skulde vorde regnet Eder til Visdom! . . .. Vil I tale Uret til Forsvar for Gud, og vil I til hans Forsvar tale Svig? . . . . Eders Tankesprog er som Askesprog, og Eders Borge er Lerborge". Den Theologi, der ikke med Lidenskab for Guds Sag forbinder Lidenskab for Virkeligheden, er en Haan mod Gud.

Og den er en aandelig Smittekilde for sine egne Talsmænd. Vi ser det saa tydelig paa Jobs Venner.

De var ikke af Naturen storagtige; saa havde de næppe staaet i Venskabsforhold til den oprigtige Job. Alligevel opførte de sig i Ord og Optræden storagtigt. Der er en uhyre Forskjel paa Jobs lidenskabelige Forvisning om sin Uskyld og Vennernes docerende Selvtilfredshed. De taler strenge Ord om Menneskers For-

15, 15—16. dærvelse i Almindelighed og om Jobs i Særdeleshed; men stadig mærker man, at de stiltiende holder sig selv udenfor; aldrig har disse stærke Ord en rent personlig Farve. Selve deres vantrevne Theologi kvalte deres Ydmyghed; thi deres gode Kaar var jo (efter deres Theorier) et Vidnesbyrd om, at Gud var tilfreds med dem, og saa kunde de jo sagtens være tilfredse med sig selv!

Jobs Venner var heller ikke af Naturen haardhjærtede; de kom netop for at vise Job Medynk. Alligevel opfører de sig haardt og ufølsomt og forøger derved

Jobs Lidelser mangfoldigt. Selve deres vantrevne Theologi kvalte deres menneskelige Følelser og hindrede dem i at vise en ulykkelig Ven hjærtelig Sympathi.

Og Jobs Venner var heller ikke dumme og evneløse; der er flere Steder rige Tilløb hos dem alle. Alligevel bliver det ikke rigtig til noget; selve deres vantrevne Theologi gav dem Skyklapper paa, tvang dem til at kjøre i Ring og kvalte derved deres aandelige Modtagelighed, saa de blev forbenede og stædige.

Hvad Salomons Ordsprog siger om al uretfærdig Vinding (den afliver sine egne Herrer!), gjælder efter Jobs Bog ogsaa om al vantreven Theologi: den afliver de gode Udviklingsmuligheder i sine Tilhængere, Jobs Venner blev, i Kraft af deres Theologi, til ringere Mennesker. — Ordspr. 1, 19,

Gjennem hele Jobs Bog gaar det som et mægtigt, gjaldende Signal: Svigt ikke Din egen Samvittighedsselvstændighed overfor en virkelighedsfjærn Theologi! Dét Signal vil blive forstaaet af mange i vor Tid. Gid det ogsaa maa blive forstaaet, at Jobs Historie samtidig er et umiddelbart Vidnesbyrd om, at den Samvittighed, der er sand i sin Protest mod en falsk Orthodoxi, af sig selv drives hen mod den sande Orthodoxi. Job kom ikke bort fra selve Aabenbaringens Indhold, idet han protesterede mod Vennernes Paastande; han dreves netop henimod de store guddommelige Sandheder om en Midler, et evigt Liv, en Kjødets Opstandelse og en altraadende himmelsk Kjærlighed.

Det er let nok for en Tid som vor forarget at rejse sig mod tidligere Tiders theologiske Udskejelser; men Forargelsens Sandhed skal kjendes paa, om den samtidig fører sin Mand ind i de centrale Aabenbaringssandheder.

Hele Jobs Bog er fra én Side set som et storstilet

Præludium til Jesu Ord: „Hver den, som er af Sandheden, hører min Røst!“

VI.

Jobs Lidelser skulde herliggjøre Gud ved at retlede baade Satans og Menneskers Tanker om Gud; Satan skulde beskæmmes, Aabenbaringen føres videre og Menigheden stadfæstes i, hvad ret Theologi er. Alt dette var Brudstykker af Guds skjulte Raad bag hans Lidelse.

Et andet Brudstykke var dette: Jobs Lidelser skulde være den lidende Menneskehed til Trøst.

Der trænges til Trøst. Lidelsens Problem har ganske vist ikke længer den sønderskjærende Skarphed nu som da. Vantroens Udvej ligger nærmere for moderne Mennesker end for Job; og det følger af sig selv, at, bestrider man Guds Tilværelse, undgaar man Problemet om Guds Retfærdighed; — men den praktiske Vinding bliver rigtignok ikke stor: man ombytter blot Anfægtelsens Klemme med Fornægtelsens Tomhed. — Men ogsaa Troens Udvej er lettere nu end da; det hinsidige Liv ligger nu i Aabenbaringens Dagslys; vi véd nu, at der er en Opstandelse, en Dom og et evigt Liv. Skæbnegaaderne her kan udlignes hisset; Livet paa Jord har ikke sit Maal i sig selv.

Men selv om Lidelsesproblemets Knude af disse Grunde n u er mindre stram end før, er den dog ingenlunde løst. Den kan overhovedet ikke løses én Gang for alle; den bliver ny for enhver lidende. Og har moderne Mennesker flere Udveje og mere Lys, saa har de ogsaa

gjennemgaaende mere Lideevne, mere saarbar individuel Retsbevidsthed. Derfor trænges der bestandig, naar Timerne paa Askehoben kommer, til ny Forvisning om, at der e r et Guds Raad bag Lidelsen. Og her kan Jobs Strid og Skæbne den Dag i Dag yde mægtig Hjælp. Der er, andre Steder i Skriften, rigere Trøsteord end i Jobs Bog; men der er ingen Steder i Skriften en rigere Skildring af et anfægtet Hjærtes Nød; og derfor er det for mange lidende lettere at tage imod Trøsten af Job end af nogen anden; thi den første Betingelse for, at Trøst skal blive Trøst, er, at man føler sig forstaaet i sin Lidelse. I Jobs Tvivl og Trods og knugende Mismod gjenkjender enhver Stakkel paa Askehoben sig selv. Alt, hvad et Menneske under Smærtens Svøbe kan fristes til at tænke, er her manet frem lyslevende; alle tænkelige Indvendinger mod Guds Retfærdighed og Kjærlighed er her rejst; og Gud har saa tilmed haft den Dristighed at sætte alt dette ind i den hellige Skrift; — hvor viser det os ikke (for at tale paa menneskelig Vis!) Guds gode Samvittighed i sine Førelser med os Mennesker! Hvor siger Gud ikke derigjennem klart til det lidende Menneske: Jeg véd saa godt, hvordan Sagen kan se ud fra D i t Standpunkt; og jeg har taget alle disse Ting med i Betragtning! Og hvor kan Forsikringen om, at der dog er en velberaad guddommelig Plan bag Lidelsen andet end faa tidobbelt Vægt paa d e n n e Baggrund? —

Og hvilken opgjemt Rigdom af Trøst ligger der saa ikke i Jobs Slutningsskæbne!

Jeg véd nok: Fortællingen om al denne overvættes jordiske Lykke, der tilsidst blev Job til Del, kan til Tider snarere gække end trøste. Det kan s y n e s, som om Gud derigjennem giver Løfter, som han ikke holder; og det kan s y n e s, som om vi med Opremsningen af al

denne Rigdom paa Gods og Børn er ude i Æventyret. Og vi er det maaske virkelig. Jobs jordiske Tilværelse endte maaske i bogstavelig Forstand alt andet end straalende. I alle Tilfælde er det sikkert, at Skildringen, som den nu foreligger, er en digterisk Behandling af Historien. Men det er ligesaa sikkert, at den Digter, der muligvis her har digtet en Lykkeslutning, som Job aldrig her paa Jorden naaede, han har ikke dermed gækket den lidende Menneskehed, men han har paa sit gammeltestamentlige Sprog sagt en herlig uforgængelig Sandhed. „For den, der bliver i Gud", har han sagt, „bliver det sidste ikke Lidelse, men uudsigelig Lykke".

Hvad enten Job udvortes oplevede, hvad Jobs Bog til Slut fortæller, eller denne Lykke blot er et Lysbillede tegnet af en aandsfyldt Digter, — i begge Tilfælde er Slutningstableauet i Jobs Bog en guddommelig Anskuelsesundervisning i det store kristne Haab. Det er som et kjærligt Haandtryk fra Naadens Gud, idet han samtidig hvisker: Hold ud en lille Stund endnu, saa skal det ende godt altsammen!

VII.

Og endnu et Brudstykke af Guds skjulte Raad bag Lidelsen lader Jobs Bog os ane: Lidelsen har et opdragende Maal.

Jobs Trængsler havde ikke blot en Betydning for Gud og Satan, for Menigheden og Menneskeheden; de havde en Betydning for ham selv personlig. Der var noget i ham, der skulde naas. Det fremgaar bl. a. deraf, at det i Prologen er Gud, der henleder Satans

Opmærksomhed paa Job; det er ikke Satan, der begynder; det er Gud, der over for Satan triumferende peger paa sin Tjener Job. Der var altsaa noget, Gud vilde udrette i Job rent bortset fra Satans onde Beskyldning, der paa det Tidspunkt slet ikke var fremkommet. Det er paa Forhaand heller ikke sandsynligt, at det alene var for sin egen Æres Skyld, at Gud indirekte opfordrede Satan til at prøve Job. Det havde Gud næppe vovet; Gud sætter næppe uden tvingende Nødvendighed sin Ære paa Spil i et enkelt skrøbeligt Menneske; — det kunde jo vitterlig ogsaa i Jobs Tilfælde let være endt galt. Nej, Hensynet til Guds Ære kom først til bagefter i anden Række, da Satan kom med sin onde Beskyldning; det egentlige Motiv til Jobs Lidelse laa dybere; det laa i Jobs egen Tilstand; han skulde gjennem Lidelser opdrages til en endnu højere Lykke. — 1, 8.

Denne Lidelsens opdragende Betydning danner Grundtanken i Elihus Taler, men kommer forresten ogsaa glimtvis til Orde baade i det, som Vennerne og som Job selv siger; det er næsten, som om de alle i enkelte Øjeblikke famlende forsøger at gribe den Sandhed, som mange Aar senere fandt sit klare Udtryk i Jesu Ord: „Den Gren, som bærer Frugt, renser Vingaardsmanden, for at den skal bære mere Frugt". Men rent bortset fra enkelte Udtalelser i nævnte Retning, viser selve Jobs Historie, at en væsentlig Side af hans Trængslers Mening var den opdragende. 33, 14—30. 36, 8—15. 5, 17 fg. 8, 5—7. 11, 13 fg. 17, 9. Johs. 15, 2.

Job skulde lutres.

Trængslerne var ikke Straf for lønlig Synd, men Hjælp til i Tide at bevares.

Job frygtede nok Gud og veg fra det onde; men syndfri var han naturligvis ikke; ogsaa i h a n s Hjærte laa der onde Fristelser, som kunde tage Magten, hvis de

ikke blev standsede. Og det er næppe vanskeligt at se, i hvad Retning disse Fristelser gik; — i k k e i Retning ad Hykleri mod Gud og Hjærteløshed mod Mennesker,
22, 1—14. saaledes som Eliphas paastod; hvis dét havde været rigtigt, havde Job ikke faaet det Skudsmaal af Gud, at han var oprigtig og retfærdig. Nej, Jobs lønlige Fare var Selvfølelse. Den Synd kommer lettere end nogen anden op i den, hvis Retfærdighed og Lykke overgaar andres; den er vanskeligere at faa Syn for end de fleste andre Synder, og den er farligere end alle, fordi den paa en Maade er Moder til alle.

At Job virkelig i Lykkens Dage ikke var fri for lønlig Stolthed, er der direkte Vidnesbyrd om. Job selv røber det i sin Skildring af sin Lykke. I det ene
31, 13. 15. Øjeblik siger han f. Eks., at han betragtede alle Mennesker som Brødre og med Iver tog sig af alle hjælpeløse;
29, 15—16. i det næste Øjeblik taler han med bitter Haan om Mennesker, hvis Fædre han ikke agtede værd at sætte
30, 1. blandt sine Faarehunde. Trods al Lighedsfølelse og Medlidenhed var der altsaa alligevel fattige Stakler, som kun var Gjenstand for hans Foragt; her stikker et godt Stykke Standsstolthed sine Bukkehorn frem. — Heller
29, 24—25. ikke den gjentagne Skildring af andre Menneskers Underdanighed overfor ham er fri for et selvglad Præg.
Se ovenfor Afsnit I, Slutn. Ikke saadan at forstaa, at Job i sine Velmagts Dage var en stolt og hoven Mand; — ingenlunde; det var netop den Katastrofe, der skulde undgaas. Selvfølelsen var blot en lønlig Spire, der endnu ikke havde taget Magten.

Men Guds Øje ser dybt. Gud ser ogsaa Syndens lønlige Spirer, og han griber ind i Tide. Derfor kom Trængslerne over Job; de skulde bevare og ydmyge ham. Nød og Sygdom gjør hjælpeløs, og alt det er vel

skikket til at give et Menneske ringe Tanker om sig selv.

Men Gud tog ikke blot Trængslerne i sin Tjeneste, men ogsaa Vennernes uretfærdige Beskyldninger. Skulde Job rigtig komme i Sejrsforhold til sin Selvfølelse, maatte den blive ham bevidst, saa den kunde angres. Og hertil kunde Vennernes uretfærdige Beskyldninger bruges; de æggede Selvfølelsen frem. Den Hæftighed og Utaalmodighed, hvormed Job mødte sine Venners Mistanke, bundede ikke blot i en krænket Retsfølelse, men ogsaa i en krænket Selvfølelse. Han havde før ikke anet, at der laa saadanne Følelser i hans Hjærte. Nu saa han det. De hidsige Ord overfor Vennerne og de næsten vanvittig dristige Ord overfor Gud blev Lyskastere, der for Job selv kastede Lys over hans Hjærtelivs Natside. Han saa nu selv den lurende Fristelse, der havde ligget bag al hans Gudsfrygt og Retfærdighed, og som Herren i Tide havde opdaget, — og han angrede den; thi hans Anger til Slutning gjælder naturligvis ikke blot de enkelte uoverlagte Ord, men fremfor alt den Selvfølelse, der var disse Ords egentlige Kilde.

Paa denne Maade virkede Lidelserne lutrende; og de virkede samtidig modnende.

Gjennem sin Lidelse blev Job selvstændigere i sit Gudsforhold; han blev tvungen af sin Samvittighed til uforstaaet af Mennesker at gaa sine egne Veje, — et Forhold, der naturligvis altid har den største religiøse Betydning og ikke mindst den Gang, da den enkelte i religiøs Henseende (som i andre) endnu ikke rigtig var løsrevet fra Stamme og Folk.

Og Job blev gjennem sin Lidelse rigere i Gud. Han oplevede Gud paa en ny Maade (poetisk udtrykt ved, at han hørte Gud tale gjennem Stormen); og denne nye

Gudserfaring var saa uendelig meget rigere end alt, hvad han hidtil havde ejet, at han selv udtrykker sin Vinding saaledes: „Kun hvad Rygtet meldte, havde jeg hidtil
42, 5. hørt om Dig; men nu har mit Øje set Dig.“ Selvfølgelig er det ikke Jobs Mening, at han hidtil i religiøs Henseende kun havde levet paa løse Rygter, saa lidt som det er hans Mening, at han gjennem Lidelsen bogstavelig havde set Gud; nej, ogsaa før sin Lidelse var han inde i en ægte Førstehaandserfaring af Gud, og Lidelsen selv bragte ham ingen synlig Aabenbaring af Gud. Men skulde Job sammenligne det, han kjendte til Gud før og efter sin Lidelse, da var hans tidligere Erfaringer at ligne ved et rygtevis Kjendskab og hans vundne Erfaring ved et synligt Møde. Guds Visdom og Vælde i Alskabningen var med noget af en virkelig Aabenbarings Klarhed gaaet op for ham og havde faaet personlig Betydning for ham. Og denne Modnelse, saavel som Lutringen, gjorde ham skikket til fuldere at tjene Gud og modtagelig for en fuldere Lykke.

Lidelsens Problem er ikke løst i Jobs Historie; — Pointen i Historien er netop, at en theoretisk Løsning ikke er mulig. Men samtidig udleverer Gud gjennem Jobs Historie saa meget af sit skjulte Raad, som vi praktisk har Brug for: Vore Lidelser skal tjene Gud til Ære og Mennesker til Trøst; og de skal lutre, modne og dygtiggjøre os selv til at taale — en højere Lykke.

FARAO
(UDGANGENS FARAO)

I.

Vil man studere den utøjlede, indbildske Magtsyge, saa skal man studere den Farao, med hvem Moses og Aaron stred. — Læs 2. M. Kap. 5—Kap. 15.

Der gives en Magtfølelse i Gud. Den fyldte Moses; den kjendte Paulus, da han sagde: „Jeg formaar alt i Kristus, som gjør mig stærk." Fil. 4, 13.

Den vindes ved, at Guds Kraft fuldkommes i vor Skrøbelighed.

Men der gives ogsaa en tom, utøjlet Magtfølelse, som et Menneske puster sig op til, skjønt han kun er Støv og Aske. I det smaa kan man ofte møde den. Den er et Overgangsstadium i de fleste gudløse Menneskers Liv. Man begynder som Lilleput-Titaner og ender som trætte Mænd. Krybet spiller „Overmenneske".

Det almindelige Hverdagsliv er imidlertid ikke særlig gunstigt for Udviklingen af den menneskelige „Almagtsfølelse". Vil man se, hvad den under gunstige Omstændigheder kan udvikle sig til, maa man gaa til „Konger og dem, som er i Højhed". Især til Fortidens Eneherskere, til Ægyptens og Assyriens Despoter eller det romerske Riges Kejsere. Profeten Esajas har glimrende gjengivet Assyrerkongens vanvittige Brovten:

Es. 10. 13—14. „Jeg flyttede (lader Profeten ham sige) Folkeslags Landemærker; deres Skatte har jeg plyndret. Som en vældig nedstyrtede jeg dem, der sad i Højsædet. Min Haand naaede Folkenes Gods som en Fuglerede; og som man sanker forladte Æg, har jeg sanket den hele Jord, og der var ingen, som rørte en Vinge eller oplod sit Næb og peb".

Udgravningerne har givet os overflødigt Materiale i Hænde til at bekræfte, at saadan tænkte virkelig Assyriens og Ægyptens Herskere. Ramses II f. Eks. (maaske Fader til den Farao, for hvis Ansigt Moses stod) fortæller, at allerede „i Ægget" styrede han Landet med Visdom; han kalder sig „en dristig Tyr, som vælter Tusinder af Lande over Ende"; han afbilder sig tilbedende og ofrende til sit eget guddommeliggjorte Billede og lader Hofmændenes Kor smigre sig og sige: „Dersom Du blot siger til Din Fader Nilen, Gudernes Fader: Lad Dine Vande stige op paa Bjærgene! saa vil Nilguden gjøre det. ... thi saaledes har det hidtil været med alt, hvad Du har udført for vore Øjne; — end ikke i Digternes Sange har man nogensinde hørt Mage dertil!"

Saadan tænkte Fortidens Despoter om sig selv. Saadan har ogsaa d e n Farao tænkt, med hvem Moses stred. Maaske var det Meneptah, Ramses II's Søn. Han kalder sig paa Monumenterne „Solens Sjæl", „Livgiveren", „den gode Gud", „den der giver Menneskeslægten Liv" o. s. v. Mindre kan ikke gjøre det! —

Men hvad enten det nu var Meneptah eller en anden, — d e n Farao, om hvem det her drejer sig, svimlede i alle Tilfælde af Almagtsfornemmelser. Derom vidner
2. M. 5, 1. bl. a. hans første Svar til Moses. „Hvo er den Herre, hvis Røst jeg skal lyde —?"

Men netop her, hvor menneskelig Magtfølelse havde 5, 1 fg.
sprængt alle Grænser, besluttede Gud at knække den til et Vidnesbyrd for alle Slægter.

I Faraos Historie ser vi: Gud i Kamp med Magtfølelsen.

Og Gud havde en Forbundsfælle i Magtfølelsen selv; thi bag alle menneskelige Almagtstanker gjemmer sig altid en Angstens Kjærne. Tænker man højere om sig selv, end man bør tænke, bliver man utryg i sig selv.

Denne indre Utryghed k a n blive Udgangspunkt for Selvbesindelse. Det er den bedste Maade, hvorpaa Magtfølelsen kan brydes. Men — den k a n ogsaa blive Udgangspunkt for Nederlag, der tirrer til ny lidenskabeligere Udfoldelse af den despotiske Magt. Saa er Udviklingen inde paa Forhærdelsens Linier.

Den Vej drev det med Farao. Han følte sig som Herren; han kjendte ingen over sig; men samtidig var han ikke tryg. Der var Gæring blandt Hebræerne. Det kunde let ende galt! Frygten baade lammede og sporede Magten. Gæringen kom selvfølgelig af Dovenskab; de havde for lidt at bestille. Altsaa — mere Arbejde! Magtfølelsen behager sig i uretfærdige Krav. —

Men alt dette var dog endnu nærmest Politik. Foreløbig var det blot en Konge, der (som han mente) stod overfor oprørske Undersaatter; ikke et Menneske, der trodsede Gud. Ganske vist vidste Farao godt, at Hebræernes Gud stod bagved Mose Krav. Havde ikke Moses udtrykkelig sagt til Farao: „Saa siger Herren, Israels Gud: Lad mit Folk fare, saa de kunne holde 5, 1.
mig en Højtid i Ørkenen!“ Men det var næppe til at forlange, at Farao strax skulde bøje sig for Israels Gud. Et Folks Gud blev den Gang taxeret efter et Folks

Skæbne. Og Israel var et Trællefolk. Gud var altsaa en ussel Gud. Saadan maatte Farao indtil videre se paa den Sag. Gud maatte klare for Farao, hvem han virkelig var. Det for Moses i denne Tid idelig gjentagne:
6, 2. 7. 8. „Jeg er Herren!" maatte Gud hjælpe Farao til at for-
7, 5. staa.

7, 8—13. Dertil skulde Underet med Staven tjene. Som det hedder i Biblen: „Aaron kastede sin Stav for Faraos
7, 10. Ansigt og for hans Tjeneres Ansigt; og den blev til en Slange." Dette var næppe noget sædvanligt Tegn. Der stod øjensynlig stærke Magter bag disse israelitiske Mænd. Farao skulde vare sig!

Men Farao lod sig ikke imponere. Magi var en af hans Yndlingsbeskæftigelser*). Hans Vise og Troldkarle maatte kunne gjøre det Tegn efter. Og de gjorde det. Og Faraos Selvfølelse triumferede.

7, 12. Da skete der imidlertid noget vidunderligt: „Aarons Stav opslugte deres Stave". I det Øjeblik har det været værd at se Faraos og hans Troldmænds Ansigter! I Virkeligheden var det et Vendepunkt i Faraos Historie. Det var første Gang, Farao fik et haandgribeligt Vidnesbyrd om Israels Guds Overmagt. Tilmed fik han Beviset paa et Sprog, han forstod. Han var henfalden til Magi, og Gud mødte ham just paa Magiens Omraade. Hvad siden hans Troldmænd formaaede, — Israels Gud var stærkest! Havde blot Farao bøjet sig eller i det mindste gjemt det Indtryk i sit Hjærte! Saa havde det været et Stød i den rigtige Retning. Men Overraskelsen fortog sig snart. De „Vise" har vel haft en Forklaring paa rede Haand; og Farao har hellere end gjærne troet den. Det væsentlige var jo dog, at hans egne Troldmænd havde

*) Forudsat, at det var Farao Meneptah.

kunnet gjøre Underet efter! Slutningsoptrinet var ganske uden Betydning; o. s. v. i den Retning. Saadan har de vel snakket; og hurtig er da Alvorsindtrykket fordampet i Hofsmil og Vrøvl med det Resultat, at — „Faraos Hjærte blev forhærdet". 7, 13.

Men fra nu af vidste altsaa Farao, hvad enten han vilde vide det eller ej, at han ikke blot havde med et Par israelitiske Mænd at gjøre, men med Israels mægtige Gud.

Dermed var adskilligt vundet. Spørgsmaalet om at lade Hebræerne fare var nu ikke længere et rent politisk, men et religiøst Spørgsmaal. Det var et Spørgsmaal mellem Farao og Hebræernes Gud. Og det var allerede nu klart, at uden Tugt lod Farao sig ikke bøje.

Gud gjør derfor stadig Undere for Farao, men Undere er nu ikke længere „uskyldige Kunster", — de er S l a g.

De ti Plager begynder.

II.

Der gaar en nøje gjennemtænkt guddommelig Plan gjennem disse ægyptiske Plager. Der er bestemte Ting, Gud gjennem dem vil slaa fast for Farao.

Først og fremmest sin Magt. Hvad formaar vel Farao, naar det endelig kommer til Stykket? Han kan byde og befale over Israeliterne; — men over Gud?

Ganske vist var Plagerne til en vis Grad „naturlige Fænomener". I Juli-August, naar Nilen er paa sit højeste, er Floden ofte mørk og rødlig. I September, 7, 17. naar alt paa Grund af den faldende Nil er Mudder,

8, 3 fg. bliver Frøerne mange. I Mudderet og de raadnende Frøer udvikler der sig alle Slags Bakterier og Sværme
8, 16 fg. af Myg og Fluer. Og Myggene og Fluerne vil atter
9, 2 fg. 9, 10. sprede Bakterierne. Deraf Pest og Bylder. — Saa
9, 18. kommer i Januar Uvejr og Hagl (en sjælden Gang!)
10, 4. og ved Paasketid Græshopper (dog ikke tit!). Og endelig medfører Hamsinen, den med Elektricitet og Støvpartikler ladede Ørkenvind, der nu og da blæser omkring Paaske, ikke saa sjældent et Mørke — den ni-
10, 22. ende Plage.

Altsaa: alt gik naturligt til! Den moderne „Forsker" føler sig ligefrem lettet. Guds Haand er bortforklaret; man har b l o t med Naturfænomener at gjøre! Der er ingen Grund til at tage Biblens Forsikring om, at det var G u d, der tugtede Farao, altfor højtidelig.

Men — mon Farao selv var i Tvivl? „En moderne Forsker", der læser om Plagerne c. 3000 Aar efter, at de skete, kan maaske bryde Brodden af dem. Farao kunde det i alt Fald ikke. Han stod midt i dem. Han følte G u d s Magt.

Allerede Plagernes Styrke var usædvanlig. Naar optraadte vel alle disse Naturfænomener med den samlede Voldsomhed som da? Ingen kunde erindre noget lignende. Historien kjendte intet Sidestykke. Og saa Begrænsningen midt i Voldsomheden. Dette mærkelige,
8, 22. at Israeliterne stadig gik fri. Farao hørte om det, og sendte endog Bud til Gosen for at se; — og virkelig! ikke et eneste Stykke Kvæg var død blandt Israels Kvæg
9, 4. 7. paa et Tidspunkt, hvor Kvægpesten rasede i Ægypten.
10, 23. Senere da Mørket rugede over Landet, var der lyst i Israels Børns Boliger. Var Guds Haand ikke med i dette? Tydeligt nok!

Desuden kom og gik jo Plagerne paa Aarons og

Mose Bud. Dét var altfor paafaldende til at kunne være tilfældigt. Farao selv fik endog Lov til at bestemme, hvornaar Frøerne skulde vende tilbage fra Paladset til Floden; og det skete saa. 8, 9 fg.

Herren, Israels Gud, havde øjensynlig Magt over Naturen. Farao kunde slet ikke være i Tvivl derom og var det sikkert heller ikke.

Og Guds Magt strakte sig længere; — han havde Magt over Ægyptens Guder. Thi Nilen var jo i Ægypternes Øjne en „Gud", og den blev dog stinkende, da Aaron slog den. Og Karpen og Aalen og andre Nilfisk var „hellige"; og de døde paa de fremmedes Bud. Og Frøerne lystrede Moses, skjønt ogsaa de var „guddommelige". Og Pesten skaanede hverken Oxe, Vædder eller hvide Køer, der alle mere eller mindre var gudindviede. Ja, selve Solguden Ra gav tabt, da den niende Plage kom. Herren holdt Dom over Ægyptens Guder. Endog Tegnudlæggerne og Koglerne følte dette; deres Kunster strakte ikke til; tilsidst var de selv ved at bukke under for Bylderne. 7, 20. 7, 21. 4. M. 33, 4. 2. M. 9, 11.

Israels Gud havde Magten; det var klart; og det var farligt at staa denne Magt imod. Dét var den anden Ting, Gud gjennem Plagerne vilde lære Farao.

Det begyndte saa lempeligt. Den første Plage gik næppe ud over Farao personlig. Vel var Nilens Vande udrikkelige; men Grundvandet var ikke forpestet; ved Anstrengelser og Penge kunde man endnu skaffe sig Vand. Følgelig har Farao ikke savnet. Men allerede med den anden Plage blev det anderledes. Frøerne trængte ind i selve Faraos Hus, i hans Sengekammer, hans Bagerovn og Deigtruge. Det var modbydeligt. Her hjalp hverken Vagt eller Hug. Og Myggene og Fluerne 7, 24. 8, 3.

8, 21. lod sig heller ikke skræmme; de respekterede ikke Majestætens Person.

Men alt dette var dog foreløbig kun Ubehageligheder. De følgende Plager derimod medførte alvorlige
Bl. a. 9, 3. Tab. Først Ejendomstab; ikke blot for Ægypterne i
10, 6. al Almindelighed; men for Farao personlig. Og det blev endda ikke derved. Ved den syvende Plage siger Moses fra Herren: „Denne Gang vil jeg sende alle mine
9 14. Plager paa Dit Hjærte —". De sidste Plager gik paa mere end én Maade Farao alvorlig til Hjærte.

Gud havde ikke blot Magten; der var Fare og Smærte forbundet med at staa denne Magt imod. Plagerne talte i saa Henseende et utvetydigt Sprog.

Men kunde denne Israels Gud da ikke andet end slaa? Var han blot en Despot i Faraos eget Billede.

Aa nej; han forbarmer sig gjærne over dem, der skriger til ham.

Ogsaa den Lektie skulde Plagerne lære Farao.

Den Utryghed, der altid ligger bag den utøjlede Magt, rørte nemlig stadig paa sig. Den lammede Farao, naar han stod overfor Moses. Han turde ikke forgribe sig paa Moses. Allerede det er vidunderligt. Det er nemlig ofte den bag Magtfølelsen ulmende Angst, som driver Tyranner til deres vildeste Udskejelser. Tiberius' og Neros Historie har lidt at fortælle derom. Men her gik det anderledes. Gud havde i Forvejen sagt til
7, 1. Moses: „Se, jeg har sat Dig til en Gud for Farao —". Og saadan skete det. Farao følte en rædselblandet Ærefrygt for Moses. Ja, endnu mere: dreven af Angst tiggede han Moses om Hjælp. Fire Gange staar der, at han sendte Bud efter Moses og Aaron og sagde: „Beder for mig!" Angsten blev til et Nødskrig. Og
8, 8. Nødskriget blev tilsat, snart med Løfter om at lade

Folket fare, snart med Kompromis'er; og, naar det kom særlig højt, med tilsyneladende Syndsbekjendelser. „Jeg har syndet denne Gang; Herren er retfærdig, og jeg og mit Folk er de ugudelige. Beder til Herren, at det maa være nok af Guds Torden og Hagl. Saa vil jeg lade Eder fare, og I skulle ikke bie længere". Saadan trygler Farao under den syvende Plage. Og senere under Græshoppeplagen hedder det: „Jeg har syndet mod Herren, Eders Gud, og mod Eder. Og nu, forlad mig dog denne min Synd bare denne Gang og beder til Herren, Eders Gud, at han blot vil afvende denne Død fra mig!" 8, 25; 10, 8-11. 9, 27—28. 10, 16—17.

Tonen i disse Nødskrig er næppe h e l t ægte; men der var dog n o g e t af en Tilnærmelse; i alt Fald nok til, at Barmhjærtighedens Gud kunde vise sin Barmhjærtighed. Hver Gang Farao lover Bod og Bedring, gaar Moses i Forbøn for ham, og Plagen hører op. Disse Barmhjærtighedserfaringer er som Forbud paa det Evangelium, at Gud vil ikke nogen Synders Død, men at han skal omvende sig og leve. De skulde lære Farao, at vel har Gud Magten, men det er ikke af sit Hjærte, at han plager Menneskenes Børn. Barmhjærtigheden er rede, naar v i er rede. Klages. 3, 33.

Og dog — Barmhjærtigheden har sine Grænser; — i k k e overfor den, der ydmyger sig, men overfor den, der hurtig glemmer og — trodser. Og det gjorde Farao. Derfor kommer hver tredie Plage uanmeldt.

Ellers meldes Plagerne. Ogsaa dét hører med til Guds Barmhjærtighed; det er som en Advarsel i den ellevte Time. Farao kan endnu afværge Slaget, hvis han blot vil skynde sig og bøje sig. Men da han stadig ikke gjør det, kommer der, ind imellem, „tavse Slag". Gud slaar uden Advarsel, for netop derved at give den

stærkeste Advarsel. Det er et „Varsko!“ af alvorligste Art. „Farao, pas paa! Naadens Tilbud varer ikke evigt. Gud lader sig ikke spotte!“ — —

Saadan talte disse ægyptiske Plager. De talte om Guds Magt og Faren ved at trodse denne Magt; om Kjærlighedens Redebonhed og Langmodighedens Grænse.

III.

Men intet af alt dette bøjer Farao til virkelig Anger og Bod. Han er som et letfordærvet, lunefuldt Barn. Hver Gang Plagerne letter, kommer Tilbageslaget. Hans Magtfølelse vaagner i den mest fordærvede Form: som letsindig, stædig Trods. De af Nøden aftvungne Løfter føler han ikke som en Forpligtelse, men som en Skam. De ærgrer ham. Men hvad, — nu var Nøden
(cnfr. 8, 15.) (for denne Gang) forbi; han havde igjen faaet Luft. Nu kunde han hævne sig! Hvem skyldte han desuden Regnskab? Kunde han ikke gjøre, hvad han vilde? Det skulde han vise, han kunde! Israel havde at blive, hvor det var!

„Faraos Hjærte blev haardt, og han lod ikke Folket
9, 7 b. fare.“ De Ord er næsten Fortællingens Omkvæd og Sum.

Endnu ved den niende Plages Slutning er han ikke
10. 28. kommen længere end til at blive rasende. „Gaa bort fra mig (skriger han til Moses); vogt Dig, kom ikke mere for mit Ansigt. Thi paa den Dag, Du kommer for mit Ansigt, skal Du dø!“ Den Angst for Moses, der hidtil havde l a m m e t ham, er nu lige ved at give Vild-

skaben Fart. Det sidste Baand paa Magtfølelsen er altsaa ved at briste.

Men s a a vidt skulde det ikke komme. Gud Herren traadte imellem. Der kom en Midnatstime i Ægypten, som aldrig vil glemmes. Overalt Skrig og Død. Alle førstefødte i Ægypten døde — lige fra Fangens, som sad i Fængslet, til Faraos, som sad paa sin Throne. 12, 29.

Da — endelig — syntes Faraos Modstand brudt. Han kalder Moses og Aaron til sig om Natten og siger: „Gjører Eder rede, gaar midt ud fra mit Folk, baade I og Israels Børn og drager hen, tjener Herren, ligesom I har sagt . . . Gaar; velsigner ogsaa mig!“ 12, 31—32.

Farao har altsaa ligefrem Hast. Han indrømmer, at han er bleven den lille; han giver sig — uden Betingelser! — tilføjer endog: Velsigner ogsaa mig!

Skulde virkelig Farao have skiftet Sind? Det var jo muligt. Og dog — nej. Læser vi Mosebogens Fremstilling, ser vi, at Muligheden egentlig ikke var der. Thi siden den sjette Plage har det stadig heddet: „Herren forhærdede Faraos Hjærte“. Saadan b e g y n d t e det ikke. Efter de fem første Plager stod der blot, at F a r a o selv gjorde sit Hjærte haardt, eller at Faraos Hjærte blev haardt. Men fra den sjette Plage er det anderledes; da er det H e r r e n, der forhærder Farao. 9. 12. F. Ex. 8, 15. 9, 7.

Det Udtryk fører os lige til Grænsen af det uudgrundelige Sammenspil mellem Guds og Menneskers Vilje. Men saa meget er dog klart: at først naar Mennesket f r i t har valgt Forhærdelsen, først da fremmer Gud Forhærdelsens Udvikling. Her er ikke Tale om Forudbestemmelse; her er kun Tale om, at Gud ægger d é t frem, som Viljen selv vil. Og det kan ikke være andet. Paa den, der v i l forhærde sig, virker baade Guds Tugt og Naade forhærdende. cnfr. 5 M. 8, 2

Udtrykket „Herren forhærdede Farao —“ synes altsaa at sige, at i Herrens Øjne var Faraos Forhærdelse uigjenkaldelig efter den sjette Plage.

Men — hvorfor tog Gud da ikke Farao bort allerede da? Hvad skulde han leve længere for? Han havde jo altsaa valgt — uigjenkaldeligt; og Valget er Livets Mening for den enkelte.

Ja, — men Gud kunde b r u g e Farao. Ikke frelse, men bruge ham. Som Herren selv gjennem Moses siger:

9, 15—16. „Nu kunde jeg allerede have udrakt min Haand og slaaet Dig og Dit Folk med Pesten, saa Du var bleven udslettet af Jorden; men derfor har jeg ladet Dig staa for at lade Dig se min Magt, og for at man skal fortælle om min Magt over hele Jorden.“

Da Farao i s i n Magt ikke vilde bøje sig for Gud, viste Gud s i n Magt ved at lade selve Faraos Modstand herliggjøre sit Navn.

Havde det ikke staaet der, dette gjentagne: „Herren forhærdede Farao“, da havde man kunnet tænke sig,

12, 31—32. at der bag Faraos Ord til Moses hin Midnatstime laa en virkelig Sindsforandring. Nu var det næppe muligt.

Tilbageslaget kom da ogsaa.

Den pludselige Død over det ganske Land virkede først som en Bedøvelse. Men efterhaanden vaagnede man; og Farao var vel ikke blandt de sidste, der „vaagnede“; han forstod jo at ryste de Alvorsindtryk af sig. Det havde han gjort Gang efter Gang; og Øvelse gjør Mester! —

Midnatsrædslen var nu paa Afstand; han saá den dagklare Virkelighed: Israeliterne var borte! Og vilde de nogensinde komme tilbage? Han havde ganske vist

12, 31. kun tilladt dem at drage tre Dage ud i Ørkenen for at tjene Herren. Men i Afskedens Stund havde Moses

ikke højtidelig forpligtet sig til disse tre Dage; og tidligere havde han og Farao udtrykkeligt undsagt hinanden. — Farao begyndte velsagtens at ane, at han selv ved sin Stædighed og sine Løftebrud havde forspildt det oprindelige Forhandlingsgrundlag. 10, 29; 11, 8.

Men var da virkelig alle de mange tusind Trælle tabte for bestandig? Hvordan skulde han undvære dem?

Ærgrelsen og Harmen rejser sig igjen.

Samtidig kommer der Bud, at Israeliterne er farne vild og har lejret sig paa den vestlige Bred af det røde Hav. Tilfældet spiller ham altsaa en Chance i Hænde. Han var en Nar, om han ikke brugte den! Ogsaa hans Tjenere skubber til. — — — 14, 5. 14, 5.

Snart gungrer da Faraos Stridsvogn i Spidsen for 600 andre hen over den søndre Slette. 14, 6–7.

En Rædsel griber Israeliterne. Nu var de hjælpeløst fortabte! De skriger til Gud og skælder paa Moses. Og Moses selv bæver. Men Herren trøster: „Ægypterne skulle kjende, at jeg er Herren —". 14, 18.

Det var dette „Jeg er Herren —", hele Striden havde staaet om. Farao havde ikke *villet* kjende det. Nu *skulde* han kjende det. Det sidste „tavse" Slag var rede. —

Gud baner Vej gjennem de store Vande, og hans Folk gaar gjennem Havet paa det tørre. Og Ægypterne forsøger at forfølge. De er grebne af forblindet Byttelyst. — 15, 9.

Men da bryder et Uvejr løs. Hestene bliver sky; Stridsvognene tørner mod hverandre; Hjulene gaar af, og Vognene kjører fast. Forsilde mærker Ægypterne, at Herren strider for Israel. De vil vende om og fly, — men det lykkes ikke. Havet vender tilbage til sit Leje; 14, 24 fg.

15, 4 a, 10 b. og mens det gryr mod Morgen, synker Faraos Vogne og Ryttere som Bly i de store Vande.

Det er lidt vanskeligt at se, hvordan det gik Farao
14, 6. personlig. At han var med paa Ekspeditionen, synes givet; men h v i s det (som saa meget andet taler for) var Farao Meneptah, der forfulgte Israel, kan han ikke være druknet i Havet; thi hans Mumie er siden fundet i de kongelige Klippegrave.

Der er heller intet i Biblens Skildring, der utvetydig viser, at Farao personlig omkom. Det hedder tvært-
14, 28. imod stadig, at „Vandene skjulte Vognene og Rytterne i hele Faraos Hær", og at „Faraos Vogne og hans Hær
15, 4. kastede Herren i Havet".

Det sandsynligste er da, at Farao vel har været med paa Togtet, men ikke selv har vovet sig ud paa Havets Bund. Det Træk vilde nøjagtigt ligne Farao Meneptah. Vi hører (udenfor Biblen) om et andet Felttog i hans Regjeringstid, hvor han ogsaa var med — og dog forsigtig holdt sig tilbage, da det kom til Stykket. En saadan ængstelig Fejghed passer godt nok ind i hele hans aandelige Billede.

Farao synes altsaa at være sluppet fra det med Livet.

Ganske vist staar der i Mosebogen: „Der blev ikke en eneste tilbage af dem —" men, som Sammenhængen viser, tales dér kun om de Vogne og Ryttere, som var komne ud i Havet, og ikke om Farao, hvis han overhovedet ikke har vovet sig derud. — Man kan heller
Ps. 136, 16. ikke slutte noget af det Udtryk i Salme 136: „Herren kastede Farao og hans Hær i det røde Hav"; thi det er en poetisk Hentydning til Historien, og den egentlige h i s t o r i s k e Beretning undgaar med Flid en lignende Vending. —

Sandsynligvis har Farao da med en lille Skare oppebiet Sejrsresultatet paa Havets vestlige Bred for saa siden at kunne vende tilbage som Triumfator.

I Stedet for blev det som Flygtning.

Var dermed hans Magtfølelse brudt? Sikkert ikke. Den kunde ikke længere brydes; den var bleven hans anden Natur. Men hvor meget end Viljen kunde trodse og Harmen brænde, — Angsten og Afmagten blev. Magtfølelsen var bleven en vanvittig Løgn, som ikke vilde se og dog ikke kunde lukke Øjnene. Hans Land var ødelagt; hans førstefødte, Tronarvingen, død; hans mange Tusind Trælle var undkomne, og hans Hær var druknet.

Herren var Herre; og dog vilde han selv være Herre. I den Løgn var han uigjenkaldelig fangen; til den Strid var han uhjælpelig fordømt.

Hans Tanker inderst inde har næppe været stort forskjellige fra hin døende Kejsers, der udbrød: „Du har sejret, Galilæer!"

AARON*)

I.

Hvor Sirak i sit Tilbageblik over Israels Stormænd omtaler Aaron, priser han først Aarons Præstedragt.

Sir. 45, 11—13. „— Gud gav ham Præstedømme blandt Folket. Han smykkede ham med herlig Prydelse og omgjordede ham med Æreskjortel. Han iklædte ham fuldendt Prydelse og udrustede ham med rige Klæder."

Den yppersteprælstelige Dragt faldt stærkt i Øjnene. Den var ikke blot kostbar, men gjennemtrængt af hellig Symbolik.

Overalt i Gl. Testamente blev Aandslivets højeste Sandheder udtrykt paa Symbolernes Sprog. Det hørte med til Barnestadet. Men helt voxer vi aldrig fra Barnestadet. Ogsaa vi, den nye Pagts Børn, kan jævnlig trænge til de gammeltestamentlige Symbolers Hjælp for fuldt at forstaa Guds Kald og Guds Gave i Kristus.

I Yppersteprælstens Dragt var det yppersteprælstelige Ideal udtrykt. Øverst stod der „Helliget Herren". Fra

2. Mos. Kap. 28. den Pande-Paaskrift faldt der Lys over alt det øvrige. Granatæblerne og Guldbjælderne paa Overkjortlens Bremme mindede om Livets Frugter og Bekjendelsens rene Klang. Og Israels Stammers Navne paa Skulderstykkerne og Brystspændets Stene indskærpede den

*) Karaktérskildringen af Moses kommer i et senere Bind.

præstelige Pligt til at bære Herrens Folk paa Hjærte og bedende løfte med paa dets Byrder.

Der er noget i disse gamle Symbolers Højhed, der peger langt ud over Gl. Testamente; men i den gammeltestamentlige Tid udtrykte de, som sagt, først og fremmest det ypperstepræstelige Ideal. Aaron gik med sit Præsteideal synliggjort for Alverden i — sine Klæder. Men dér skulde Idealet naturligvis ikke forblive! De Gudstanker, der symbolsk var udtrykte i Præstedragten, skulde omsættes i Personlighedsværdier. Det var den fælles Opgave for alle Israels Ypperstepræster, — forsaavidt ikke noget ejendommeligt for Aaron. Det individuelt ejendommelige for Aaron laa i de Hindringer og Støttepunkter for en saadan „Omsætning", som Aarons Natur frembød.

Hvilke disse var, vil det følgende vise.

II.

Første Gang Aaron nævnes i Skriften er i Guds Ord til Moses derude i Ørkenen. „Din Broder Aaron, Leviten —" hedder det dér. Hvor lidt eller hvor meget der ligger i denne Tilføjelse „Leviten", kan være vanskeligt at sige. En blot og bar Afstamningsoplysning overfor Broderen Moses kan det dog næppe være. Paa en eller anden Maade har der vel allerede da været noget „præsteligt" ved Aaron. Men foreløbig bestod det præstelige for en Del i hans Evne til at tale; og Veltalenhed hører jo ikke til de dybere præstelige Egenskaber. Dog er den god til sit Brug under Aandens Tugt.

2. Mos. 4, 14.

4, 14.

Den veltalende Aaron skulde være Mose „Mund".
4, 16. „Han skal tale for Dig til Folket, og det skal ske, at han skal være Din Mund, og Du skal være hans Gud." — Ved en senere Lejlighed udvides dette til ogsaa at gjælde
7, 1. Forholdet til Farao. „Jeg har sat Dig (Moses) til en Gud for Farao og Aaron, Din Broder, skal være Din Profet."

I Begyndelsen gik det da ogsaa, som Herren havde sagt. Efter at Moses og Aaron havde samlet alle Israels
4, 30. Ældste, hedder det udtrykkelig: „Og Aaron talte alle de Ord, som Herren havde talt til Moses"; og da de anden Gang stædes for Farao, siger Moses efter Her-
7, 9—10. rens Befaling til Aaron: „Tag Din Stav og kast den for Faraos Ansigt"; og saa handler Aaron. Moses dirigerer, men Aaron træder i Forgrunden som den handlende og talende.

Og saadan vedbliver Forholdet at være under de tre
7, 19—20. 8, 5—6. første Plager. Bestandig staar der: „Og Herren sagde
8, 16—17. til Moses: Sig til Aaron —" og saa er det Aaron, der officielt gjør det, der skal gjøres.

Men fra den fjerde Plage forandres dette Forhold. Moses træder mere i Forgrunden, og Aaron sakker agter ud. Moses faar ikke længere Ordre til at sige
8, 20. o. s. v. saadan og saadan til Aaron; han faar Ordre til at gjøre det selv. Aaron synker ned til at være Følgesvend, Statist. Dog nævnes han endnu stadig overalt, hvor
8, 25; 9, 27. 10, 16. Farao kalder de israelitiske Førere til sig. Paa saadanne Steder staar der ufravigelig: „Da kaldte Farao paa Moses og Aaron —", undtagen, mærkeligt nok, ved den niende Plage. Da udeladeś ogsaa i den Forbindelse
10, 24. Aarons Navn; og det hedder blot: „Da kaldte Farao Moses og sagde —".

Er alt dette tilfældigt?

Jeg har svært ved at tro det. Det er efter mit Skjøn for gjennemført til at være tilfældigt; og en eventuel kildekritisk Forklaring er, efter mit Grundsyn paa Skriften, ikke tilstrækkelig*). For mig er det et Vidnesbyrd om, at Aaron ikke rigtig fyldte den Plads, som Gud havde givet ham.

Han er kaldet til at være Mose „Mund"; og han begyndte paa det. Men da Konflikten strammede sig, var der alligevel ikke det Tømmer i ham, der magtede Situationen. Den aandsstærke Moses, der til at begynde med var vegen tilbage overfor Kaldets Storhed, traadte da i første Række.

Og hvad var saa, nøjere set, Grunden hertil?

Er der muligvis noget af en Forklaring deri, at Aaron aldrig staar nævnt som deltagende i Forbønnen for, at Plagerne skal høre op? — Naar Farao paakalder sine Modstanderes Forbøn, henvender han sig stadig til dem begge. Naar Bønnen selv omtales, nævnes derimod Moses bestandig alene. Fire Gange staar der konsekvent: „Og Moses raabte til Herren —" eller en ganske lignende Vending. Aldrig en eneste Gang: „Og Moses og Aaron bad til Herren." Selv paa det Tidspunkt, da Aaron endnu overfor Farao er den handlende, omtales Moses alene som den bedende. Er dette et Vink om, at der var en vis Overfladiskhed hos Aaron? Var hans Veltalenhed uden tilsvarende aandelig Dybde? Stod hans Lønkammerliv ikke paa Højde med hans udadvendte Tjeneste? En saadan Modsætning er i alle Tilfælde et hyppigt sjæleligt Fænomen. Det er bl. a. en almindelig Præsteskrøbelighed. Og hvis Aaron har haft en Rem af Huden, er det i og for sig let at forstaa, at

8, 8; 9, 27-28. 10, 16—17.

8, 12. 30. 9, 33.

10, 18.

(Under d. 3. Plage).

*) Se Indledningen S. 11 fg. i Bind I.

han foreløbig gled ud af Spillet. Den, hvis Lønkammerliv ikke holder Trit med Tjenesten, kan aldrig fylde den ham af Gud tiltænkte Plads. —

Men hvordan dette nu end forholder sig, — sikkert er det i alle Tilfælde, at to Scener lidt længere fremme i Aarons Liv paa det klareste viser, hvor hans Karaktérbrist laa. Han led af to ikke sjældne Præstesvagheder: Eftergivenhed overfor Folkeviljen og Misundelse overfor de mere benaadede.

2. Mos. 32. Det første kommer frem i Scenen med Guldkalven. Det er ikke fra Aaron, at Initiativet til „at gjøre sig en Gud!" udgaar. Selvfølgelig ikke. Det er Folket, der kræver et Gudebillede. Moses synes dem at tøve for længe paa Bjærget og derfor raaber Folkemassen:

V. 1. „Kom, gjør os en Gud, som kan gaa for vort Aasyn!"

Her skulde Aaron have vist sig som en Mand, —

Cnfr. Jerem. 1, 18. været „en Jærnpille og en Kobbermur". Med brændende Nidkjærhed skulde han være gaaet mod Folkekravet; han var jo dog intet Øjeblik i Tvivl om, at Kravet var af det onde.

Men han gjør intet af dette. Han vil lirke sig tilrette. Det vil gaa ud over Eders Pengepung! siger han. „En Gud" koster noget. I maa ofre alle Guldringene i

2. M. 32, 2. Eders Hustruers, Sønners og Døtres Øren.

Han haaber øjensynlig paa den Maade at faa dem til at frafalde Kravet. Men han forregner sig. Og Aaron maa holde gode Miner til slet Spil. Han tager Guldet, danner det med Mejslen og gjør en „støbt Kalv". Og

V. 4. Hoben raaber begejstret: „Dette er Din Gud Israel, som har ført Dig op fra Ægyptens Land."

V. 5. Da Aaron hører det, faar han en Idé (eller maaske har han hele Tiden selv set saadan paa det): Kalvebilledet er ikke et Afgudsbillede, slet ikke! kun en Frem-

stilling af den Gud, der førte Israel op fra Ægypten. Et Sindbillede paa den sande Gud. Altsaa: „Imorgen er det Højtid for Herren!“

Man mærker her Aarons anstrengte Forsøg paa at faa sig selv til at tro, at dette støbte Gudebillede slet ikke er et Frafald fra Herren; det er tværtimod i bedste Overensstemmelse med Jehovadyrkelsen. Først nu kan der rigtig blive „Højtid for Herren“, nu da de har et synligt Billede af Herren iblandt sig.

Saadan anstrenger Aaron sig for at se paa den Sag. Men han anstrenger sig naturligvis forgjæves. I Dybet af hans Samvittighed ligger en Gjenlyd af det Bud: „Du skal ikke gjøre Dig noget udskaaret Billede eller nogen- 2. Mos. 29. 4.
somhelst Afbildning —“. Jehova vilde ikke dyrkes i synlige Billeder. Aaron vidste det saa godt. Men Folkekravet! — hvad skulde han gjøre ved det? Det var ham for stærkt. Derfor glatter han over Frafaldet med sin „Højtid for Herren“.

Men lige lidt hjalp det. Det blev ikke en Herrens Højtid, men en hedensk Fest. Folket slog sig løs og 32, 6. 25.
blev tøjlesløst.

Og bagefter, da Elendigheden er sket, og Moses slaar et Dommedagsslag for at vække Folkets og Aarons Samvittighed, kommer Aarons Pjaltethed utilsløret frem. Han gjør ved Siden af Moses en ligefrem ynkelig Figur. „Min Herres Vrede optændes ikke!“ siger han til sin v. 22.
tre Aar yngre Broder; „Du kjender Folket, at det ligger i det Onde.“ Det hele er Folkets Skyld — naturligvis! Han, Aaron har næsten slet ingen Ting gjort. Han kastede blot det Guld, de gav ham, i Ilden, „og saaledes v. 24.
fremkom denne Kalv!“

Aaron var øjensynlig en svag og vigende Natur; og

det var for en Israels Ypperstepræst en meget alvorlig Karaktérbrist.

Lejlighedsvis var han ogsaa misundelig. Misundelig
4. Mos. 12. paa Moses. Egentlig var det Søsteren Maria, der satte det i ham; men som han havde været eftergivende overfor Folket, var han eftergivende overfor Maria. I Stedet for at sætte hende i Rette, lod han sig lede af hende. Hendes oprørske Sind overfor Moses fandt desuden Gjenlyd hos Aaron. Ogsaa han følte hemmelig Jalousi overfor den mere benaadede Broder; og da saa Mis-
v. 1. undelsen fandt et rimeligt Paaskud, slog den ud.

III.

Det er altsaa ikke vanskeligt i Aarons Natur at finde saadanne Skrøbeligheder, der tilstrækkelig forklarer, at han, saavidt vi kan se, i første Omgang ikke holdt den Stilling, som Gud havde tiltænkt ham.

Der var paa flere Punkter nærmest en Modsætning mellem hans Personlighed og de hellige Gudstanker i hans Præsteklæder.

Men det var sikkert ogsaa kun foreløbig. Thi Aaron kunde indrømme sine Fejl.

Mindst kommer dette frem efter Faldet med Guldkalven. Dog kan hans pjaltede Undskyldning overfor Moses umulig have været hans sidste Ord i den Sag. Faldets Følger var saa frygtelige, at de i og for sig maa have vakt og ydmyget Aaron. Og naar Folket som Hel-
2. Mos. 33, 4. hed gik i sig selv efter Faldet, hvor meget mere da ikke Aaron? Han var desuden Gjenstand for Mose særlige
5. M. 9, 20. Forbøn. Det er heller næppe tænkeligt, at Aaron skulde

være bleven højtidelig indviet til sin Præstegjærning uden først at være gaaet i sig selv; og da Indvielsen synes at have fundet Sted indenfor et Aarstid efter Faldet, maa han i den Tid have ydmyget sig for Herren.

Hans Villighed til at erkjende sine Fejl kommer derimod strax og utvetydigt frem efter hans Opsætsighed overfor Moses. Men i Mellemtiden havde Aaron ganske vist ogsaa oplevet det, der blev hans Livs egentlige „Vækkelse". — — 4. Mos. 12, 11—12.

Det var paa hans Livs Højtidsdag. Han og hans Sønner var just bleven indviede til Præstegjærningen. Stykke for Stykke var Aaron bleven iført sine hellige Klæder. Mange Slags Ofre var blevet bragt. Festen havde naaet sit højeste. Som Ypperstepræst havde han for første Gang velsignet Folket, og Ild fra Herren havde da fortæret Ofret paa Alteret, saa Folket under Fryderaab var faldet paa sit Ansigt for Herren. 3. M. 8, 7—9.

Men da skete noget forfærdeligt. To af Aarons Sønner bragte fremmed Ild ind for Herrens Aasyn. De bar sig paa en eller anden Maade egenmægtigt ad, mens de svingede deres Røgelsekar; maaske trængte de endog ind i det Allerhelligste. De var øjensynlig bleven overmodige paa Grund af Folkejublen eller muligvis paavirkede af „Vin og stærk Drik". I alle Tilfælde var deres Handling ikke Udslag af det rette Præstesind, det der tjener Herren, som han vil tjenes. Og det fik sin Straf for alles Øjne: „Der udgik Ild fra Herrens Aasyn og fortærede dem." 10, 1 fg. Cnfr. 16, 1-2. Cnfr. 10, 8-11.

En frygtelig Oplevelse for den stakkels Aaron! Dér stod han i sin præstelige Herlighed, og saa laa hans Sønner Lig ved hans Fod! Var noget skikket til at indskærpe Præstetjenestens Hellighed, saa var det vel dette. „Paa dem, der staar mig nær, vil jeg vise mig v. 3.

hellig"; den Sanhed skulde slaas fast for Aaron og hans Sønner lige fra Begyndelsen.

„Aaron tav", staar der. Begivenheden gjorde øjensynlig stærkt Indtryk paa ham. Og Tavsheden var ikke Udtryk for en optrækkende Trods, men for et sønderknust Hjærte. Det ser man af det, der følger.

Moses vil nemlig, efter en Stunds Forløb, gjenoptage de afbrudte Indvielsesceremonier, men kan da intet
9, 15. 10, 16. Steds finde Kjødet af Syndofferbukken. Bukken var forlængst slagtet; og Gud havde udtrykkelig forordnet, at Aaron og hans Sønner skulde spise Kjødet af den Buk, der ofredes for Folkets Synder. Det skulde være et
10, 17. Cnfr. 6, 18—19. synligt Tegn paa, at Gud modtog Ofret. Men hvor var nu Syndofferbukkens Kjød? Det var ikke til at finde.

Tilsidst erfarer Moses, at Aaron og hans Sønner har
10, 16. opbrændt Kjødet i Stedet for at spise det. Han gaar i den Anledning stærkt irette med Aarons to tiloversblevne Sønner; men Aaron giver paa deres og sine egne Vegne
V. 19. et dejligt Svar: Paa en Dag som denne, — siger han — da Præsteslægtens Synd og Skam havde givet sig saa stærke Udslag, kunde han umuligt æde Syndofferbukkens Kjød. Et saadant Maaltid var jo Udtryk for, at den præstelige Hellighed ligesom opslugte Folkets
Cnfr. V. 17. Synd og dermed et Vidnesbyrd om, at Menighedens Misgjærning var borttaget. Men med Tanken paa det, som var sket, følte Aaron sig saa ganske ude af Stand til paa den Maade at repræsentere den hellige Gud; — derfor havde han og de andre opbrændt Kjødet i Stedet for at holde Maaltid paa det.

I og for sig var dette en Afvigelse fra Guds Anordning, men fremgaaet — ikke som Nadabs og Abihus Fald af et egenmægtigt, men af et gjennemydmygt Sind.

Afvigelsen vidnede om, hvor sønderknust og gjennemtrængt af egen Uværdighed Aaron efter denne Oplevelse følte sig. I vore Dages Sprog vilde vi sige: Aarons Ordinationsdag blev hans Vækkelsesdag, eller i al Fald en Ydmygelsens Dag af blivende Betydning for ham.

Selvfølgelig blev dermed hans naturlige Karaktérsvagheder ikke udryddede med ét; — bl. a. falder hans ovenfor omtalte Opsætsighed mod Moses i Tiden efter hans Indvielse; men han stod alligevel nu i det rette Forhold til sin Gjærning. Gudstankerne i hans Præstedragt begyndte at vinde Magt i hans Personlighed.

At Aarons Udvikling saaledes i det hele gik i den rigtige Retning staar intet Steds direkte i Biblen, men man faar overalt det Indtryk. Jævnt og stille er han modnet i Gud.

Og et og andet af det, der efter hans „Vækkelse" har bidraget hertil, kan vi ogsaa skimte.

F. Ex. Smærten ved selv at blive misundt i sin kaldsmæssige Stilling.

Engang havde han og Maria bestridt Mose Ret til Førerstillingen; — der kom de Dage, da andre bestred h a n s Ret til den ypperstepræstelige Stilling. Det var i de 38 Venteaar derude i Ørkenen. Svære Aar med Tryk og Længsel af mange Slags; men det værste var, at Oprørsaanden stadig ulmede i Israels Lejre. Rubenitterne, den førstefødte Stamme, synes at have været utilfredse med, at Førerskabet laa hos Moses, der var af en yngre Stamme. Israels Stammefyrster, der rimeligvis hidtil helt eller delvis havde ledet det gudstjenstlige Liv, var utilfredse med Indstiftelsen af et særligt Præsteskab; og Leviterne, „den lavere Gejstlighed", var utilfredse med, at Aaron og hans Sønner sad inde med de egentlig præstelige og ypperstepræstelige Rettig- 4. Mos. 16.

heder. I Aar og Dag har al denne Utilfredshed sikkert gjæret i Krogene, indtil den tilsidst slog ud i aabent Oprør.

Sirak. 45, 33. „Fremmede rejste sig mod Aaron og bar Avind mod ham i Ørkenen." Saadan sammenfatter Sirak disse Begivenheder. Selve det Folk, Aaron skulde tjene som Ypperstepræst, vendte sig imod ham. Den Smærte har været en Del af Aarons Kors. Og Korset modner. Bl. a. førte det her til den dejlige Oplevelse, at da Mennesker forkastede ham, kjendtes Herren ved ham. Den Plage, hvormed Herren slog Oprøret ned, standsede nemlig først, da Aaron med sit Røgelsekar gjorde Forligelse
4. Mos. 16. 47, 48. for Folket. „Han stod mellem de døde og de levende", staar der. „Da standsede Plagen."

En herlig præstelig Stilling: med Forbønnens Røgelse at staa mellem de døde og levende! I den Stilling kjendtes Gud ved ham. Gud kom sit Kald til sin Tjener
Kap. 17. ihu. Plagen standsede. Og kort efter blomstrer Aarons Stav som en Mandelgren til et Vidnesbyrd for det ganske Israel. Guds Trofasthed var stor; han havde udvalgt sig Aaron til Ypperstepræst, og han fortrød ikke sit Valg.

Det er den Slags Oplevelser, der mere end andre ydmyger, modner og helliger.

Dertil kom saa „Præstedisciplinen".

Aarons Stilling førte mange Slags Savn og Selvtugt med sig. Aldrig et Øjeblik maatte han glemme, at
3. Mos. 21, 12. Indvielsen ved Guds Salveolie var paa ham. Tjenesten i Helligdommen skulde gaa forud for alle andre Hensyn. Ofte maatte han lægge Baand paa sig, som en almindelig Israelit var fritagen for. Han maatte ikke blive uren ved Lig. Selv om hans allernærmeste døde, maatte han

holde sig borte. Gjaldt det end Fader eller Moder, — han maatte ikke komme dér i Huset. Enhver Hjærte- 21, 11.
sorg skulde han bære stille og behersket, ikke vise Tegn paa Sorg. Selv den Dag, da han saa pludselig mistede sine to Sønner, blev det ham udtrykkelig forbudt at forlade Sammenkomstens Telt eller at rage sit Hoved og 10, 6—7.
sønderrive sine Klæder.

Den ypperstepræstelige Stilling forpligtede. Selve Tjenesten var en daglig Opdragelse og Paamindelse.

Ganske særlig Tjenesten paa Forsoningsdagen. Hvor Kap. 16.
maa det paa den Dag have været gribende at være Ypperstepræst! Uden Prydelse, kun iført en snehvid linned Præstedragt gik Aaron ganske ene (Helligdommen skulde være menneskетom) gjennem det hellige hen til det hemmelighedsfulde Forhæng. Med bævende Haand drog han Forhænget til Side og gled ind i det allerhelligste. Derinde var fudkomment mørkt; højst har han lige kunnet skimte de gyldne Kerubers Omrids. Men hurtigt, hurtigt svang han Røgelsekarret for med en Sky af Røgelse at skjule Naadestolen, ellers kostede det ham Livet! Siden kom Blodets Bestænkelse for at gjøre Forligelse for sig selv, sit Hus og al Israels Menighed.

Der var over Tjenesten paa Forsoningsdagen en Magt og Vælde, som først og fremmest maa have virket gribende paa Ypperstepræsten selv. Alt stemte Hjærtet til Ærefrygt, Ydmygelse og taknemlig Hvile i Ofrets Gave. — —

Ad alle disse Veje er efterhaanden dét „Helliget Herren", der stod paa hans Pandebaand, i stigende Grad bleven personlig Sandhed i hans Liv, og han er bleven mere og mere skikket til bedende at bære Israels Stammer paa sit Hjærte.

IV.

2. Mos. 32. 4. Mos. 12. 4. Mos. 20. Men endnu en Gang faldt Aaron. Vi hører om tre paaviselige Fald i Aarons Liv, — det sidste og tredie henimod hans Livs Slutning.

Det var ved Meriba, hvor Israels Børn kivedes med Herren. Forpint af Tørst ønskede Folket sig Døden; men i Stedet for bedende at vende sig til Gud, vendte de sig forbitrede mod Moses. Og det førte, som bekjendt, Moses til Fald: i Hidsighed slog han paa Klippen i Stedet for, som Herren havde sagt, at tale til den. Og derfor fik hverken han eller Aaron Lov til at komme ind i det forjættede Land.

Man studser uvilkaarlig et Øjeblik og spørger: heller ikke Aaron? Hvorfor i Alverden skulde Straffen her ogsaa ramme Aaron? Hvad havde han gjort? Det var Moses, Folket kivedes med; og det var Moses, der i Stedet for at tale til Klippen, løftede sin Haand og slog den med sin Stav. Aaron stod jo blot og saa til.

Men netop heri laa hans Brøde. Moses og Aaron
v. 6. var sammen gaaet til Indgangen af Tabernaklet for at raabe til Herren om Hjælp mod Folket; og Guds Svar gik udtrykkelig ud paa, at Aaron skulde gaa med Moses ud til Klippen. Under de Forhold var Aaron ogsaa medansvarlig for det, der skete. Havde Aaron været fuldvaagen i sit Forhold til Moses, maatte han have mærket Broderens Sindsoprør, og der havde da for en Gangs Skyld været en Lejlighed for Aaron til at være Moses en Paamindelse. Men Aaron var, som det synes, i Aarenes Løb bleven saa vant til, at Moses var den ledende, at han ikke paa dette Punkt har været fuldvaagen.

Det er ikke altid saa let: som Aaron at være Nummer to. Det vækker nemt Misundelse; i tidligere Aar havde Aaron haft sine Fristelser i den Retning. Men, saa vidt vi kan se, var disse Fristelser nu overvundne. De store Vanskeligheder med Folket i de 38 Straffeaar har vel bidraget sit til, at Brødrene maatte holde sammen. Men i samme Grad som de gjorde det, meldte den anden Fare sig: Aarons Selvstændighed kunde let lide et Knæk. Moses var den betydeligste; og Aaron havde i Aarenes Løb de Snese af Erfaringer for, at, som Moses sagde og gjorde, saadan var det rigtigt. Hvad Under, at han da efterhaanden vænnede sig til at gaa i Broderens Kølvand og dække sig bag ham?

Men det er ikke aandelig sundt. Det er godt at kunne bøje sig for den, der har større Myndighed i Gud; men det er ikke godt at komme i aandelig Afhængighed af Mennesker. Og selv Moses var dog til syvende og sidst kun et Menneske. Ogsaa han kunde fejle; det viste sig her ved Meriba; og da Aaron ikke i Tide standsede Moses, blev han selv draget med i Faldet.

Men netop derved blev dette Fald ved Meriba en Hjælp for Aaron til Selvstændiggjørelse overfor Moses. Der staar ikke noget om, hvordan Aaron tog Guds Straf; men da det faktisk var hans Uselvstændighed overfor Moses, der drog ham med i Faldet, ligger det ikke fjærnt at tænke sig, at Aaron paa dette Punkt er bleven vakt og derved overhovedet bleven styrket i sit Liv med Gud; thi aandelig Afhængighed af Mennesker svækker Ens Liv med Gud. Derved er det onde blevet vendt til det gode. Selve Faldet og Straffen for Faldet er bleven Aaron til Vækkelse paa de gamle Aar.

Gud arbejdede øjensynlig paa at gjøre sin Tjener skikket til at samles med sine Fædre.

Under samme Synspunkt maa vi ogsaa forstaa den Maade, hvorpaa Gud kaldte Aaron bort.

4. Mos. 20. 25—26. Herren sagde til Moses: „. . . Tag Aaron og Eleazar hans Søn og før dem op paa Bjærget Hor; og afklæd Aaron hans Klæder og iklæd Eleazar, hans Søn, dem; og Aaron skal samles til sine Fædre og dø dér."

Der skulde altsaa gaa en Bjærgstigning forud for Aarons Død.

Var der ikke netop for Aaron noget eget befriende heri? I mange Aar havde Israels Helligdom været hans daglige Verden. Hans eneste Tjeneste havde bestaaet i Udførelsen af rituelle Ceremonier. Alt saadant er fra én Side set fortræffeligt: det minder og opdrager; men — det kan ogsaa fange og forsnævre. Det kan saa let blive Vane og Udvorteshed alt sammen. Der foreligger ingen Grund til at tro, at Aaron særlig er falden for den Fristelse; men der er heller ingen Grund til at tro, at han ikke som alle andre dødelige under lignende Forhold har været udsat for den.

Og nu stod hans Bortgang altsaa for Døren. Med Døden for Øje skulde han stige op paa Bjærget — han, Moses og Eleazer. Hvilken forunderlig Vandring har det ikke været! Folk har vel standset og set efter dem; man har maaske anet, hvad der forestod. I alt Fald vidste Aaron det selv. Fra Højderne har han til Afsked set ned over Lejren. Alt blev saa smaat dernede, set herovenfra. Selve Helligdommens Pragt blegnede mod Bjærgenes Udsyn og Rummets Dybder. Gud var i Sandhed større end Tabernaklets Forgaarde og den daglige Offertjeneste!

Aaron blev ved denne sidste Bjærgbestigning saa velsignet løftet op over Ceremoniernes Lilleputverden*). — Det var en god Beredelse til det, der forestod.

*) Smlgn. R. A. Watson: The book of Numbers S. 239.

Det samme gjælder Afklædningen deroppe paa Bjærget. „Moses afførte Aaron sine Klæder —".

For mange Aar siden havde den samme Moses Stykke for Stykke iført sin Broder Aaron den ypperste- 3. Mos. 8, 7-9.
præstelige Dragt og dermed overdraget ham den ypperstepræstelige Stilling i Israel. Naar Aaron nu igjen afførtes sine Klæder, var det som en højtidelig Afklædning af alle de embedsmæssige Værdigheder og Rettigheder. Den Slags Rettigheder gjælder saa lidt paa det sidste. Nu skulde det for Alvor vise sig, om det „Helliget Herren", der stod paa hans Hue, var blevet indskrevet saaledes paa hans Pande og Hjærte, at det blev der, selv om Huen og Klæderne toges af ham. En sidste Ildprøve — den vi alle skal igjennem; i alt Fald alle Præster.

Og saa var Aarons Saga ude.

For sidste Gang gik han ene gjennem Forhænget, — det store, hemmelighedsfulde Forhæng, der sætter Grænse mellem her og hist.

BILEAM

I.

Bileam var et Skumringsmenneske.

Læs først 4. Mos. 22, 1—24, 25.

I Skumringen blandes Lys og Mørke, Tilværelsens to Stormagter kommer hinanden saa hviskende nær; — de favnes for at strides.

Og Tvekampen ender forskjelligt. Der er to Slags Skumring: Aftenskumring til Nat og Morgenskumring til Dag.

Hvad Slags var Skumringen i Bileams Hjærte? Forbud paa Midnatsmulm eller daglys Sol? Det var Spørgsmaalet. Og det er egentlig Spørgsmaalet i ethvert Menneskeliv. Forsaavidt er vi alle Skumringsmennesker. Tusmørkets Strid og Stemning er fælles jordiske Kaar. Men — ligesom Skumringen er forskjellig paa de forskjellige Dage og Breddegrader, saadan ogsaa i de forskjellige Menneskeliv. Der er Mennesker, hvis indre Kamp er ganske hverdagsagtig; der er saa lidt at sige om dem; det hele er blot den gamle Historie om igjen; — alt sammen graat i graat; ingen store Linier eller stærke Skygger. Der er andre, i hvem den indre Brydning afføder et uendeligt Vexelspil af Lys og Skygge; en broget Blanding af jagende Skyer og glødende Ild. Kampen er saa haard. Om Lyset synker eller sejrer, — man véd det længe ikke.

Disse er de egentlige Skumringsmennesker.

Til dem hørte Bileam.

Lysets Muligheder i ham var lige saa rige, som Mørkets Sejr tilsidst var tung.

Den underlige Sammensathed i Bileams Natur viser sig, blot man skal angive hans Stilling. Hvad var han egentlig?

Han var af hedensk Oprindelse og „Profet" af Haandtering. Saa var han vel ogsaa en hedensk Profet? Nej, det kan man ikke kalde ham. Han kjendte den sande Gud og kalder udtrykkelig Israels Gud for sin Gud. Han profeterer i Jehovas Navn. Det gjør en hedensk Profet ellers ikke. 4. M. 22, 18.

Men var han saa ikke en sand Profet? Det kan man heller ikke kalde ham. Skriften undgaar med Flid at nævne ham med de sande Profeters Navn; den kalder ham Sandsiger. Hans Profetier var sande nok; men ikke hans Hjærtes Forhold til det profeterede; dér mangler han noget væsentligt i Sammenligning med Israels sande Profeter. Josva 13, 22.

Men saa var han vel en falsk Profet? Skriften taler jo ikke blot om hedenske og sande Profeter, men ogsaa om falske. Passer dét ikke paa Bileam? Heller ikke det. De falske Profeter var israelitiske Mænd, der gav deres eget Hjærtes Syn ud for at være Herrens Ord. Bileam derimod var en Ikke-Israelit, der ikke desmindre strængt holdt paa, at kun hvad Herren lagde i hans Mund, vilde han tale; og han handlede derefter. 4. M. 22, 38.

Altsaa Bileam var hverken en hedensk, en sand eller en falsk Profet i almindelig Forstand.

Alligevel er hans Billede ikke en umulig Sammenblanding af uensartede Bestanddele. Dette er ganske vist nu og da blevet paastaaet. Der skal foreligge flere,

indbyrdes uforligelige Traditioner om Bileam, og man vil kildekritisk have at vælge; den ene Række maa skæres bort! — Det er ganske ufornødent; i Virkeligheden ganske uaandeligt; det er at udglatte de Modsætninger, hvori netop det individuelt ejendommelige ved Bileams Personlighed og det dybest drivende ved Bileams Historie ligger. Der er intet fortalt, som sprænger Billedets psykologiske Enhed. Kærnen er overalt ligesaa ægte menneskelig, som de ydre Omstændigheder er historisk usædvanlige. Jo mere man fordyber sig i Fortællingens Enkeltheder, des stærkere føles dette.

II.

Hvad vi véd om Bileam, Beors Søn, koncentrerer sig væsentlig om et bestemt Vendepunkt i hans Liv: Kong Balaks Opfordring til at forbande Israel; — men man kan med nogenlunde Sikkerhed derfra slutte tilbage til hans medfødte Natur og tidligere Udvikling.

Han har rimeligvis tilhørt en mesopotamisk Magerfamilie; i al Fald har temmelig sikkert hans Fader været Mager, Navnet Beor kunde tyde derpaa*). Bileam er altsaa**) bleven opdragen i almindelig babylonisk Magi. Om han særlig har slaaet sig paa Astrologi, Drømmetydning eller Varsler, er ikke godt at vide. Der var saa mange Veje, ad hvilke man kunde udforske det usynlige og gribe ind i Menneskeskæbner. Man kunde agte paa Vindens Susen, Bækkenes Rislen, Lynenes Form, Fuglenes Flugt, Offerdyrenes Indvolde eller Alterildens Flammer. I disse og hundrede andre Ting var der Hem-

*) Hengstenberg: Die Geschichte Bileams 1842 (og Luthers Kom.).

**) Selvfølgelig: under den nævnte Forudsætning.

meligheder at finde for den indviede. Og Bileam var indviet. Hvad hedensk Magi og Trolddom kunde yde, har han kjendt til Bunds.

Men samtidig havde han i dybere Forstand en aaben Sans for Aandens Verden; dét viser de mægtige Syner paa Pisgas og Peors Toppe. Disse Profetier er nemlig ikke rent mekaniske Produkter af Guds Aand paa tværs af Bileams Personlighed; de er (her som altid) i organisk Forbindelse med Personlighedens Indhold. I Profetiens Øjeblik aander Guds Aand dét frem, der lønlig har ligget i Profetens Bevidsthed (eller maaske snarere Underbevidsthed), hvorved der ganske vist ofte fremkommer Sandhedsglimt, som gaar ud over alt, hvad Profeten rummede. Med varsom Takt har man derfor Lov til at slutte fra en Profeti til Profeten selv.

Anvendt paa Bileams Profetier vil det bl. a. sige, at Bileam var digterisk begavet og synsk (clairvoyant).

Hans Profetier er noget af den fineste Poesi i det gamle Testamente. Han har da sikkert selv været en Mand med vide Udsyn og digterisk Kraft. Der er noget af en gudbeaandet Improvisator over ham. Særlig de to første Gange, han taler. Da staar der blot: „Herren lagde et Ord i Bileams Mund." I fuldvaagen Tilstand, 23, 5.
paa Højde med sine Evner, modtager Bileam Ordet fra Gud; og Ordet bliver (i Bileams Mund) til Fyndsprog og rytmisk Tale. Dét røber Digteren.

Lidt anderledes de to sidste Gange; da modtager Bileam Ordet fra Gud i Trancetilstand. Han beskriver selv sin Tilstand saaledes: „Saa siger den, som hører Guds Ord, som skuer den Almægtiges Syn, nedsunken 24, 4.
og med opladt Øje." I udvortes Forstand var han „nedsunken" i en sanseløs Søvntilstand, men netop derved var hans Syn og Sans paa særlig Maade opladt for den

oversanselige Verden. Han var i Henrykkelse (Trance). Hans Tale bliver derved ikke mindre digterisk, men selve Aabenbaringsformen viser, at han tillige havde mediumistiske Anlæg, var clairvoyant, om man vil. Han ejede noget af denne umiddelbare Skuen, denne indstinktive Gætningsevne, der gjør en Mand skikket til det højeste, — hvis han kommer i den Højestes Tjeneste.

Dog — foreløbig var Bileam ikke i den Højestes Tjeneste. Han var en almindelig babylonisk Spaamand, eller vel snarere: en ualmindelig; thi det digteriske og synske i hans Natur gjorde, at han var en særlig heldig Spaamand. Saa meget i den hedenske Spaadomskunst beror jo nemlig paa lykkelig Gætning og orakelmæssig Form. Og her har, selvsagt, den, der besidder clairvoyante Evner og en digterisk Aare, store Fortrin.

Bileam havde Held med sig; og det gav atter Guld og Ære. Hans Ry bredte sig vidt; og han fik Smag paa denne Verdens Goder.

Men samtidig følte han mere og mere selve Sandsigeriets Tomhed. Han berømmer i en af sine Profetier Herrens Folk, fordi „der ikke er Tegnudlæggelse i Ja-
23, 23. kob eller Sandsigeri i Israel." Unægteligt et forbløffende Udtryk. En babylonisk Sandsiger, der priser Israel, fordi det er fri for Sandsigeri! Saadan kunde Bileam sikkert kun tale (selv i et aandsfyldt Øjeblik), fordi han personlig havde følt det hedenske Væsens Tomhed. I en løftet Stund bringer Guds Aand det for Lyset, der aarevis har ligget gjemt i hans Sjæl. Bileam var ikke en almindelig Augur, der havde nok i sin Kunst. I Kraft af sine dybere Instinkter var han ofte heldig i sin Kunst; men netop de samme Instinkter førte ham ud over Kunsten, gjorde ham i al Fald utilfreds i den. Hans aandelige Trang søgte videre.

I denne Forbindelse er jeg ofte standset ved det mærkelige Udtryk i et af hans profetiske Udbrud: „Larmens Børn." Det bruges dér, hvor han hæver sig til sit højeste og i Aanden skuer Stjærnen fra Jakob, den 24, 17.
kommende israelitiske Konge, Messias, der skal knuse Moabs Hjørner og udrydde alle „Larmens Børn". Efter Sammenhængen er det altsaa nærmest Moabitterne, der kaldes „Larmens Børn"; men de staar atter som Repræsentant for Hedningeverdenen i det hele. Mens „Stjærnen fra Jakob" hæver sig lydløst paa Stjærners Vis, er Hedningeverdenen fuld af Krig og Tummel og indvortes Uro: „Larmens Børn". Udtrykket er saa ejendommeligt, at det ogsaa maa have en ejendommelig Erfaringsbaggrund; og jeg tænker mig, at Baggrunden omtrent er denne: Naar Bileam paa sit Kalds Vegne satte sig i Forbindelse med Aandeverdenen, vaagnede uvilkaarlig Aandens Tørst i ham selv; og mens han tydede sine Tegn eller fremsagde, hvad han skuede, lyttede han da efter et højere Bud, en rigere Aabenbaring. Og jo mere han saadan lyttede, des mere følte han, at alt det, Hedningeverdenen bød ham, var kun Larm og Uro; og Længslen i ham voksede ud over Hedenskabet.

Udtrykket „Larmens Børn" fortæller mig altsaa, synes jeg, noget om den aandelige Spænding, der var mellem Bileam og det hedenske Væsen. Denne Spænding var i al Fald tilstede, hvad enten man nu vil gjenfinde den i det nævnte Udtryk eller ikke.

Men saa en skjønne Dag hørte han noget forunderligt: Rygtet om det store Under ved det røde Hav forplantede sig fra Ægyptens Grænse gjennem Ørkenens Stammer til Asiens Folk. Det gik, som allerede varslet

i Takkesangen ved det røde Hav, hvor det bl. a. hedder: „Du fører ved Din Miskundhed det Folk, som Du forløste; Du leder dem ved Din Kraft til Din hellige Bolig. Folkene høre det; de skælve. Angst griber
2. M. 15, 12-15. Filistæas Beboere. Da forfærdes Edoms Stammefyrster, Rædsel griber Moabs Vældige; alle Kanaans Indbyggere forgaa af Angst." Moses aner altsaa her, at Rygtet om Israels Guds mægtige Gjærninger vilde forplante sig vidt og vække Angst blandt Folkene. Og saadan gik det ogsaa. Selve Balaks Sendefærd til Bileam er et Vidnesbyrd herom. Balak var bange for Israels Guds Magt.

Men der var ogsaa Sjæle i Hedningeverdenen, i hvem Israels Guds Magt ikke vakte Angst, men Længsel.

Det var dem, der var rede for Herren. Og Bileam var en af dem.

Hvad var vel alle Magiens Kunster mod et eneste saadant Under som Overgangen over det røde Hav? Tænke sig: et Hav, der veg og gav Vej over Dybet, blot fordi Moses i Herrens Navn rakte Staven ud! Og saa alle de andre Tegn og Undere ved Udgangen fra Ægypten! To Gange i sine Profetier udbryder Bileam:
4. M. 23, 22. „Gud er den, som førte Israel ud af Ægypten." Det
24, 8. viser, hvilket mægtigt Indtryk denne Begivenhed gjorde paa ham, da Rygtet fortalte derom. Han maatte vide mere om Israels Gud. Og saa gav han sig til at spørge. Hvor han gik hen, og hvor meget han hørte, er det umuligt nu at sige. Men noget har han vel hørt om Vandringen i Ørkenen og Buddene paa Sinai. Og Bileam forstod med aandelig Sans at vurdere dette. Han følte sig overbevist om Israels Guds Magt og Sandhed.

Jehova skulde være hans Gud. Til ham søgte han hen — ogsaa i Spaadomssager.

Cnfr. Jak. 4, 8. Og Gud er en langmodig Gud; han nærmer sig til

dem, der nærmer sig til ham. Gud bøjede sig ogsaa ned til Bileam. De Aabenbaringer, Bileam modtog i Anledning af Balaks Sendefærd, var sikkert ikke de første. Bileam taler ved denne Lejlighed som den, der er vant til at faa Svar fra Gud. Og Skriftens Skildring giver os ikke det Indtryk, at Bileam i saa Henseende bedrog eller var selvbedraget. Nej, hans aandelige Omgang med Gud var en Virkelighed; og da han var profetisk anlagt, modtog han ogsaa Aabenbaringer fra Gud. I Nattens Stilhed kom Herren jævnlig til Bileam — i Drømme eller paa anden Vis. Og Bileam erfarede, at „Ordet fra Gud" traf ind; og han følte sig i sin Samvittighed bunden til Gud. Og det gav hans Spaadomsord en egen Magt; det lagde Lys i hans Raad og Vægt i hans Forbandelser og Velsignelser. Og derved øgedes hans Ry end ydermere. Og øget Ry gav atter øget Guld og Ære. Og Guld og Ære blev en Fristelse for ham. Han havde haft den Fristelse før; nu blev den stærkere end før. Og saadan gik det da til, at netop hans Evne til, midt i en hedensk Verden, lønlig at hente sine Spaadomme fra Gud, stod i Fare for at fremmedgjøre ham for Gud. Thi ingen kan tjene to Herrer; man kan ikke tjene Gud og Mammon. 4. Mos. 22, 8-11.

Bileam maatte tvinges ind i et afgjort Valg. Han maatte vælge mellem Gud og Mammon og gjennem Valget modnes til en saadan Erkjendelse af Gud, at han helt kunde voxe ud af Hedenskabets Væsen. Thi ogsaa her var der meget tilbage: han kjendte Gud og tænkte dog hedensk om Gud. Han længtes ud af Hedenskabets Mørke og var dog ikke inde i Lyset. Hans Tilstand var Skumring. Lyset og Mørket brødes.

Men hvem skulde tvinge ham ind i Valget? Det var allerede stort, at han midt i en hedensk Verden over-

hovedet kjendte Gud; var her Mulighed for et klarere Valg? Det saa ikke saadan ud.

Og dog kom det.

III.

En skjønne Dag banker Kong Balaks Sendefærd paa Døren.

Israel laa den Gang lejret paa Moabs slette Marker; og Balak var angst. Han forstod lidt af Israels Guds Vælde. At standse dette Folk med Sværdet, vidste han, var umuligt. Og dog maatte det standses. Det truede
22, 4. med at afæde alle Moabs og Midians Lande, som Oxen afæder Markens grønne Urter. Dets Kraft laa i dets Forhold til Gud; kunde man blot faa én, der forstod det, til at forbande Israel i dets Guds Navn, da vilde dets Kraft være brudt. Da kunde Israel slaas med Sværdet og drives ud af Landet.

22, 6. Og Balak tænkte paa Bileam. Rygtet sagde jo, at den, som Bileam velsignede, blev velsignet, og den, som Bileam forbandede, blev forbandet. Han maatte vist kunne forbande Israel. Det maatte i al Fald forsøges.

Kong Balak vilde altsaa bruge Bileam i sin Hensigt; men i Virkeligheden var det Gud, der brugte Balak i sin. Balak vilde ved Bileams Hjælp forbande Israel; men Gud vilde ved Balaks Hjælp tvinge Bileam til det afgjørende Valg. — — „Mennesket optænker sin Vej;
Ordspr. 16, 9. men Herren stadfæster hans Gang."

4. Mos. 22, 7b. „Saa kom Moabs Ældste til Bileam og talte Balaks Ord til ham." Og de kom ikke tomhændede; de havde

Spaadomsløn i deres Haand. Der var saa meget, der 22, 7.
lokkede: kongelig Ære og kongelig Løn. Men Bileam staar fast. Han sejrer over Fristelsen. Han giver Sendebudene Afslag; og de drager bort.

Havde denne Sejr nu været dyb og ægte, vilde den af sig selv have dannet Udgangspunkt for den indre Klaring. Det verdslige Sind, der paa én Gang havde taaget Bileams Gudserkjendelse og under de givne Omstændigheder tillige havde taget Fart i Læ af denne Gudserkjendelse, vilde hermed være brudt. Hans Kundskab om den sande Gud vilde være kommen til at øve sin Surdejgsgjærning. Og selv om han paa Grund af det daværende Aabenbaringstrin ikke vilde være naaet ind i det fulde Lys, saa vilde det dog fra den Dag af være gaaet frem mod Lyset.

Saadan v i l d e det være gaaet, hvis hans Sejr havde været ægte. Men — det var den, som det følgende viser, ikke. Den udvortes Sejr dækkede over indre Vaklen og daarlig Beregning. Gaar vi hans Opførsel efter i Lyset af det, der følger, ser vi tydelig, at saadan e r det. Bileam m a a ganske umiddelbart have forstaaet, at Balaks Krav var umuligt. I selve Israels Guds Navn at forbande Israels Folk for derigjennem at berede Folket Død og Nederlag, — dét vilde han aldrig kunne faa Guds Tilladelse til. Gud havde da ikke i 40 Aar holdt Folket oppe ved Undere uden Lige for nu — paa Grænsen af det forjættede Land — ved sin egen Forbandelse at øde sit Værk. Her var intet at parlamentere om. En harmfuld Afvisning var her det eneste Svar.

Alligevel erklærer Bileam at ville spørge Gud. „Bliver her i Nat, saa vil jeg give Eder Svar, efter som Her- 22, 8.
ren vil tale til mig." Hvad der under andre Omstændigheder vilde være en korrekt Opførsel, bliver her, hvor

Sagen er oplagt, mildest talt unødvendigt Omsvøb, som røber indre Tøven. Det faste Afslag gik paa tværs af hans Lyst; derfor vil han spørge.

Men Gud siger nej; og saa siger ogsaa Bileam nej. Dog er der her en Forskjel. Herren siger: „Du skal
22, 12. ikke gaa med dem; Du skal ikke forbande Folket, thi
22, 13. det er velsignet.“ Men Bileam siger: „Herren vægrer sig ved at tillade mig at gaa med Eder.“ Herren vægrer sig. Det er ligesom underforstaaet: Jeg vilde gjærne; men Herren vil ikke.

I det udvortes lyder Bileam altsaa Gud; men inderst inde har han (som ogsaa det følgende viser) mest Lyst til at handle mod Gud. Naar han alligevel ikke gjør det, er det af blandede Motiver. Han har nok i sin Samvittighed følt sig bunden til Gud, — Gud var jo stor og mægtig i hans Øjne; han vidste, det var ikke ret at gaa mod Gud. Men — det har ikke været det eneste Motiv. Samvittighedsbundethed, der tvinger en modsat Lyst ned, er i Virkeligheden meget nær ved at være en ægte Sejr. Hos Bileam maa der have blandet sig andet ind. Og hele Sammenhængen viser, i hvad Retning dette er gaaet. Balak søgte jo Bileam paa Grund af hans store Ry. Men hvad nu om Bileam gik med og paa egen Haand forbandede Israel? Da vilde hans Forbandelse jo falde død til Jorden, saa meget kjendte Bileam da Gud. Og da vilde han ikke have skadet Israel, men skadet sig selv. Hans Ry som Spaamand vilde have lidt et Knæk.

Den samme Ærgjerrighed, der fristede ham til at gaa med og vinde Guld og Ære, tvang ham altsaa i Virkeligheden til at blive hjemme, naar Gud sagde nej. Det var ikke blot hans Samvittighed, der var bunden til Gud, — det var hans Spaadomsære.

Under disse Omstændigheder var hans Sejr over den Fristelse, der laa i Balaks Kald, ikke ublandet sand og følgelig intet værd som Udgangspunkt for indre Klaring. Der vedblev i hans inderste Hjærte at være Skumring. Lys og Mørke var saa forunderligt filtret i hinanden.

Der maatte et nyt og fastere Valg til; og Gud byder ham da en ny Lejlighed. Balaks Sendebud kommer 22, 15
igjen — finere og flere end før. Og atter lokkes der for ham med Guld og ubegrænset Ære. Men atter staar Bileam fast, ja giver et dejligt Svar: „Om Balak gav mig sit Hus fuldt af Sølv og Guld, kunde jeg dog ikke overtræde Herrens, min Guds, Ord i at gjøre lidet 22, 18.
eller stort.“ Man fristes strax til at sige: Se, hvor Bileam er voxet! Nu er den indre Vaklen borte; den fulde Sejr er vunden.

Men desværre, det var ikke saa; det følgende viser det.

Bileam tøver paany. Trods sit klare Svar vil han atter raadspørge Herren. Han vil altsaa stadig helst med, om han blot kunde komme det; og — han er stadig holdt tilbage af blandede Motiver. Det, der lyder saa heroisk (at han hverken for Guld eller Sølv kan overtræde Herrens Ord i at gjøre lidet eller stort) er ikke saa heroisk. Ærefrygt for Gud er blandet med Ærelyst for Mennesker. En Forbandelse uden Guds Tilladelse vilde jo kun stille ham selv blot. Naar han lyder, er det ikke alene for at værne om sin Sjæl, men for at værne om sit Ry.

Der kunde aldrig komme Klaring ud af dét.

Saa maa Gud slaa ind paa en ny Vej.

Da Bileam om Natten spørger Gud, faar han til sin Overraskelse det Svar: „Dersom de Mænd er komne

22, 20. for at kalde Dig, da staa op og gaa med dem. Men kun, hvad jeg vil tale til Dig, skal Du gjøre.“ Bileam faar altsaa Lov at rejse med! Og dog er Gud vred, fordi
22, 22. han rejser. Gud er vred paa det delte Sind, der gjorde Rejsen til en Nødvendighed og — en Risiko.

Thi det delte Sind rejste jo med.

Bileam tog bort med en fast Beslutning og — et falsk Haab. Hans faste Beslutning var: ikke at ville tale andet, end hvad Herren sagde. Hans falske Haab var: mulig at omstemme Herren. „Det gaar nok! Gud giver sig nok tilsidst!“ — saadan tænkte han vel, da han satte sig paa Aseninden.

Dette falske Haab kunde let blive skæbnesvangert. Det maatte jo skuffes; og Skuffelsen kunde atter føre til Trods og Harme, ja maaske løse ham fra Gud.

Anderledes hvis det falske Haab i Tide blev slaaet ned. Da var meget vundet. Forstod først Bileam, at der ingen Mulighed var for at omstemme Gud — absolut ingen — da maatte han ogsaa forstaa, at enten maatte han svigte Gud eller svigte Balak. Valget tilspidsede sig; der var Udsigt til Klaring. — —

Saa rider da Bileam afsted. Han forsøger vel at stramme sig selv op. Havde hans Haab om at omstemme Gud ikke lige faaet ny Næring? Gud havde jo først nægtet ham at rejse og dog nu givet sit Minde dertil. Gud lod sig altsaa bøje. Saadan vilde det vel ogsaa gaa med Hensyn til Forbandelsen. Foreløbig sagde Gud nej; men det var sikkert ikke Guds sidste Ord i den Sag. Havde Gud ladet sig omstemme paa det ene Punkt, hvorfor saa ikke ogsaa paa det andet? —

Saadan tænkte vel Bileam. Dét falske Haab, der var stik imod Guds Vilje, søgte endog Paaskud i Guds egen Handlemaade. Dét maatte forhindres. Det maatte

og skulde slaas fast for Bileam, at Rejsen dybest set var Gud imod, og at ethvert Haab om at faa hans Tilladelse til at forbande Israel var forgjæves.

Saa stiller Herrens Engel sig med draget Sværd paa Bileams Vej. Tre Gange staar Englen der; men Bileam ser ham ikke. Aseninden derimod ser ham og viger udenom. Først tredie Gang lægger Dyret sig ned. Til- 22, 22–27.
sidst aabnes ogsaa Bileams Øjne; han bøjer sig og falder paa sit Ansigt. Han føler Skammen over, at Æslet har set klarere end han, Profeten. Der maatte være noget, der formørkede hans aandelige Øje; — han vidste jo godt af Erfaring, at Seerkunst i Jehovas Tjeneste ikke blot krævede naturlige Evner, men aandelig Beredelse. Det havde da ligget nær at tage de Tanker, han lige havde siddet og tænkt, op til nøjere Eftersyn. Det synes han dog ikke at have gjort. Han siger nok: „Jeg har syndet, fordi jeg ikke skjønnede, at Du stod imod mig." Men — han undersøger ikke, hvorfor han ikke skjønnede det. Sin egentlige Synd, det delte Sind, og det deraf følgende falske Haab om at kunne omstemme Gud, ser han ikke. At Englens Sværd dybest set var draget mod dét Sind og dét Haab, gaar ikke op for ham.

Derimod tilbyder han at ville vende om. Men det vil Englen ikke. Tilbudet var uantageligt. „Dersom det mishager Dig," siger han, „saa vil jeg vende til- 22, 34.
bage." Han maatte da, efter det der var hændet, vide, at Rejsen mishagede Gud. Alligevel siger han „dersom". Han vil øjensynlig nødig til det. Hans Hjærte er ikke med i Tilbudet; det er Beregning mere end ægte Lydighed. Motiverne er stadig plumrede: han vil vende om for ikke at mishage Gud og — for ikke at risikere sit eget Ry mere end nødvendigt. At gaa mod

Balak og faa ham til Fjende, gavnede jo ikke hans Ry; og at gaa mod Gud og egenmægtigt forbande Israel gavnede det heller ikke; da vilde Folk bare sige: Bileam forbandede Israel, og hans Forbandelse blev til intet. Saa var det bedre strax at vende om. Men egentlig vilde han helst videre — i det lønlige Haab at faa Gud til at give sig.

Et saadant Tilbud kunde Englen ikke modtage. Vendte Bileam om med dét Sind, var der jo slet ingen Mulighed for Klaring. Nej, videre skulde han; det var den eneste Vej til et afgjort Valg. Blot skulde han endnu en Gang have det Bud med paa Vejen: „Kun
22, 35. hvad jeg vil tale til Dig, skal Du tale."

Og dét holdt Bileam forsaavidt ogsaa.

Strax han kommer til Balak, toner han rent Flag.
22, 38 b. „Det Ord", siger han, „som Gud vil lægge i min Mund, det vil jeg tale." Det er stadig hans faste Beslutning; og — han gjennemfører den. Havde blot Motivet været rent, da havde alt været godt. Men det var Motivet ikke. Bileam følte sig tvungen til at tale, hvad Gud gav
24, 13. ham at tale; og Tvangen var ikke udvortes. Gud øvede ikke Vold paa ham. Bileam havde sin frie Vilje. Selvfølgelig kunde han i og for sig fortie, fordreje eller kvæle Guds Ord. Den Tvang, der var over ham, var ikke af mekanisk, men af personlig Art; forsaavidt af samme Art, som naar Jesus siger: „Sønnen kan slet intet gjøre,
Johs. 5, 19. uden hvad han ser Faderen gjøre." Men der var ganske vist en afgjort Forskjel: Sønnen følte sig tvungen til at gjøre Guds Gjærninger af ubegrænset Ærefrygt; Sønnen vilde helt og fuldt det samme som Faderen; Bileam følte sig tvungen til at tale Guds Ord af Samvittighedshensyn — og af Spaadomsklogskab. I Virkeligheden vilde han hellere end gjærne være gaaet uden-

om Guds Ord, hvis han blot paa egen Haand havde evnet at forbande Israel med Virkning.

Den hjærtelige Tilslutning til Ordet manglede. Og dog gjorde Gud alt for at faa denne Tilslutning frem. Gud gav ham at tale herlige Profetier om Gudsfolkets Lykke og om Guds Fjenders Skæbne. Disse Profetier skulde vel (efter Guds Tanker) ikke blot engang med Tiden faa Betydning for Israel og Verden; de skulde vel ogsaa udrette noget i Bileam personlig. Ved klart at se det udvalgte Folks Lykke og den Skæbne, dets Fjender gik i Møde, skulde han helt drages over paa Guds Side. Men det lykkedes ikke. Den hjærtelige Tilslutning naaedes ikke. Bileam modtog ikke Profetierne paa mekanisk Maade; men han afleverede dem mekanisk. Det hedder stadig: „Han begyndte sit Kvad." 4. Mos. 24, 3. Det Udtryk bruges aldrig om de sande Profeters Tale. Det vilde dér være for upersonligt. Men paa Bileams Profetier passede det. Bileam sagde, hvad Gud bød ham sige, men han sagde det uden den Hjærtets Samstemmen, der giver det israelitiske Profetord Myndighed. Han var aandelig optaget — ikke af at tilegne sig, hvad Gud sagde, men af at omstemme Gud til at sige noget andet.

De mægtige Optrin paa Moabs Bjærge bliver derved noget af en tragisk Væddekamp mellem Bileam og Gud: Gud gjør alt for at omstemme Bileam; og Bileam gjør alt for at omstemme Gud. Gud vil velsigne Israel og haaber, ved at lægge disse Velsignelser i Bileams Mund, at omstemme Bileam til at elske Israel og dets Gud; — Bileam vil forbande Israel og haaber gjennem hedenske Midler at omstemme Gud til at give sit Minde dertil.

Det er Ofre og Varsler — de almindelige hedenske Augurmidler —, Bileam benytter sig af. Forud for hver

ny Aabenbaring fra Gud befaler Bileam Balak at bygge syv Altre og ofre en Oxe og en Vædder paa hvert Alter. De skulde være en Slags Bestikkelse: en saa rundelig Gave maatte Gud da gjengjælde! Desuden gaar Bileam, under Ofringerne, hen for at søge Tegn. Han haaber, at der skal indtræffe Varsler af en saa tvetydig Art, at han med nogenlunde god Samvittighed kan udlægge dem til sin Fordel og derved opnaa en Slags guddommelig Billigelse af, at han forbandede Israels Folk.

Cnfr. 23, 3 & 24, 1.

Alt dette viser, hvor meget hedensk Væsen der endnu, trods den sande Gudserkjendelse, klæbede ved Bileam. Men hans Kneb lykkedes ikke. Gud lod sig ikke bøje, — og Bileam ikke heller. Det hele tog den modsatte Vending. Bileam forhærdedes.

IV.

Det er gribende i det enkelte at følge denne Brydekamp mellem Bileam og Gud.

Paa „Bamot Baal" begynder Kampen.

23, 4. Efter de omtalte Forberedelser møder Gud Bileam. Og Gud lægger dejlige Ord i Bileams Mund. Bileam skal overfor Balak pege paa Israels udvalgte Stilling blandt Folkene; det Folk er velsignet og kan ikke forbandes.

Hvilket Indtryk dette Guds Ord gjorde paa Balak, véd vi ikke, og det kan forsaavidt ogsaa i denne Sammenhæng være lige meget; men paa Bileam gjorde Guds Ord et vist Indtryk. Under Aandens Magt ud-

23, 8. bryder han i hellig Harme: „Hvorledes skal jeg for-

bande den, Gud ikke forbander?"; ja, til Slutning lister der sig endog et Hjærtesuk ind: „Min Sjæl dø de oprigtiges Død, og mit Endeligt vorde som deres." 23, 10. Man mærker, hvordan det kæmper i Bileam. Han føler, det var godt at høre med til Herrens Folk og nævner, næsten uforvarende, Betingelsen. Betingelsen er ikke blot Kjendskab til Israels Gud; Betingelsen er Oprigtighed. At Aanden netop driver ham, den delte, til at nævne denne Betingelse, er et mærkeligt Vidnesbyrd om Aandens Magt over hans Hjærte i det Øjeblik.

Men Bileam vakler; og Balak skænder: Dette var jo ikke at forbande hans Fjender; det var at velsigne! Bileam paa sin Side henholder sig til Gud; — han er nødt til at tale, hvad Herren lægger i hans Mund; men samtidig er han villig til, paa Balaks Opfordring, at forsøge om igjen paa et nyt Sted.

Det kunde jo være, Herren gav sig!

Saa gaar de op paa Vægternes Mark ved Pisgas Top. 23, 14.

Efter de sædvanlige Forsøg paa at bøje Herren ved Offer eller luske sig til en Forbandelse gjennem Varsler, faar Bileam et nyt Ord fra Gud: „Gud er ikke et Menneske, at han skulde lyve, ej heller et Menneskes Barn, 23, 19. at han skulde angre; skulde han sige noget og ikke gjøre det? og skulde han tale og ikke holde det?" Det var Ord, Balak trængte til; han haabede jo, at Gud paa det nye Sted skulde tillade Bileam at forbande. Men Balak var jo ogsaa Hedning; han kjendte ikke Gud, vidste ikke bedre. Nu skulde Bileam oplyse ham om, at han tog fejl; Gud skifter ikke Sind, fordi Mennesker skifter Sted. Men Bileam kunde umulig sige alt dette til Balak uden selv at føle Brodden. Bileam nærede jo ganske det samme Haab som Balak; han gik og leflede med den

Tanke, at Gud tilsidst skulde betænke sig og give ham Lov til at forbande Israel. Den profetiske Skildring af Guds Fasthed og Uforanderlighed skulde tilskynde Bileam selv til at lade sit falske Haab fare. Og nye Ind-
21 b. 22, 24. blik i Gudsfolkets gode Kaar skulde samtidig lokke og vinke ham. Han ser ved Aandens Hjælp, at Israel er et Folk, der jubler ved at have Herren til Konge; det er under Guds almægtige Ledelse, har Guds Stemme i sin Midte og er derfor stærkt, uimodstaaeligt, sejrrigt.

Her var i Sandhed Tilskyndelser nok til at bringe Bileam til at skifte Sind og slutte sig helt til Gud. Men skjønt denne anden Profeti betegner en Stigning i Forhold til den første, er der ingen Tegn til Stigning i det Indtryk, Profetien gjorde paa Bileam. Tværtimod. Profetien følges ikke som den første af et lille Hjærtesuk. Højst skjuler der sig et Hjærtesuk i dette, at Bileam, hvor han taler om, at Israel har Guds Stemme i sin Midte, uvilkaarlig priser Israel lykkeligt, fordi det er fri
23. 23. for Tegnudlæggelse og Sandsigeri. Det er som en stille Bekjendelse af Sandsigeriets Tomhed og Tant. Men — til et egentligt Længselssuk bliver det ikke; og — stadig er Bileam villig til, paa Balaks Forslag, at gjøre et nyt Forsøg. Hans Lyst til at forbande Israel og hans Haab om at omstemme Gud lever altsaa endnu.

Dog er der én lille Enkelthed, som viser, at denne anden Profeti har gjort noget Indtryk paa Bileam: Han undlader nemlig, da han naar op paa Peors Top og tredie Gang skal til at profetere, først at gaa hen og
24, 1. „søge Tegn". Dels har han vel sagtens følt: det hjælper ikke; jeg finder saamænd alligevel ingen tvetydige Tegn, der kan give mig et Paaskud til at forbande; Gud vil jo, at jeg skal velsigne; — dels har han vel ogsaa, under Indtrykket af, hvad han lige havde sagt, stærkt følt

Tomheden og Taabeligheden ved alt dette Varselsvæsen; han gider ligefrem ikke mere have med det at gjøre. Han var ved at tabe Lysten til de hedenske Kunster; men ikke Lysten til den hedenske Løn! Guldet og Æren lokkede ham saa stærkt som nogensinde. Derved bliver hans Stilling paa en Maade farligere end før; hvis han nu — herefter — for Løns Skyld blev i de hedenske Spaadomskunster, blev han der — i stærkere Forstand end før — med en ond Samvittighed. Han blev der med mindre Tro paa disse Kunsters Ret.

Han maatte frelses ud af alt dette. Hans Liv og Hjærte maatte løftes op paa Højde med hans Gudserkjendelse. Gud vilde i al Fald intet lade uforsøgt.

Saa trænger Gud voldsommere paa end før. Den profetiske Meddelelsesform stiger. Før stod der blot, at Gud lagde Ordet i Bileams Mund. Nu — tredie og fjerde Gang deroppe paa Peors Top — falder Bileam i Trance. Aanden tager kraftigere Tag i ham; — maaske er ogsaa Trancen Vidnesbyrd om, at Bileams Modtagelighed er mindre. Derfor vælges den bevidstløse, akute Meddelelsesform. Og Resultatet er, at Bileam med ny urokkelig Vished føler, at de Tanker og Billeder, der stiger op i hans Bevidsthed, er fra Gud. Han begynder sin nye Profeti med de Ord: „Saá siger han, som hører Guds Ord, som skuer den almægtiges Syn —"; og ved Indgangen til den fjerde Profeti tilføjes der end yderligere: „han, som kjender den Højestes Kundskab". Bileam baade hører, ser, kjender, at hvad han siger, kommer fra Gud. Det maatte da lægge Alvor i det talte.

24, 3. 4. 15

24, 4.

24, 16.

Og samtidig stiger Profetiens Indhold. Gudsfolkets Lykke skildres med rigere Farver og videre Udsyn end før. Bileam ser de herlige Kaar, der venter Guds Folk

24, 5—9.

i Kanaans Land og i Menneskehedens Historie; — og, i den fjerde Profeti, stiger Synet til messianske Højder:
24, 17. „Frem skrider en Stjærne af Jakob, og et Spir hæver sig af Israel." Og samtidig kommer der en Tone til, som kun let var anslaaet i de to første Profetier: Guds Fjenders sørgelige Lod. Med Blikket vendt mod Fremtiden og Folkeverdenen ser han, at de Folk og Stammer,
24, 8, 17—18. der staar Israel imod, skal blive som afgnavede Ben og knuses fra Ende til anden.

Det havde alvorligt Bud til Bileam selv. Han var selv ved at forhærde sig til en Guds Fjende. Den personlige Anvendelse laa da saa snublende nær.

Der undslipper ham ogsaa et Angstens Suk. „Vé!
24, 23. Hvo skal vel blive i Live, naar Gud beskikker dette." Dog tales dér om den fjærne Fremtid. Det hele er ret upersonligt, men alligevel talende. Den Længsel, der bankede gjennem Udbruddet i den første Profeti: „Min Sjæl dø de oprigtiges Død!" mærkes ikke mere. Angsten alene er tilbage. Domssynerne vækker et Slags aandeligt Dødsgys, — det er alt. Men hans Hjærte forandres ikke. Inderst inde har han stadig mest Lyst til at forbande Israel, hvis han kunde gjøre det med Virkning. Men dét forudsætter, at Gud, og ikke blot han selv, forbander; — og Gud vil ikke. Bileam føler det nu med usvigelig Vished. Forsøget maa opgives. Slaget er tabt — og Guldet og Æren med. — —

Saadan udspilles den skæbnesvangre Kamp mellem Gud og Bileam paa Østjordans Bjærge.

I store Træk kan man sige, at samtidig med, at den profetiske Meddelelsesform og de profetiske Syner stiger i Kraft, gaar det Indtryk, som det hele gjør paa Bileam selv, tilbage. Han hærdes og tirres i Stedet for at bøjes.

De mægtige Syner, der er knyttede til Bileams Navn, er som Solnedgangen i hans eget Liv. Den er pragtfuld, denne Solnedgang, med lange Lysstrejf og farverigt Spil; men den er alligevel Lysets sidste Hilsen.

„Vandrer, mens I have Lyset." Bileam vandrede ikke i Lyset; han snarere legede med det. Han droges af det; udnyttede det i sin Spaadomskunst; vandt Berømmelse; kom ind i Berømmelsens Fristelser, men — brugte ikke Lyset til at sejre over Fristelserne. Joh. 12, 35.

Saa gik Solen ned. Skumringen fik Ende; Mørket faldt.

V.

Næste Gang, vi møder Bileam, træder han op som Gudsfolkets svorne Fjende. Han har kastet alle Betænkeligheder bag sig. Han raader Moabs Døtre til at forlokke Israels Mænd til Utugt og Afguderi. Han, der ikke (for sit eget Rys Skyld) turde forbande Israel med en magtesløs Forbandelse, har nu fundet paa at ødelægge det med en djævelsk List. Den sande Gudserkjendelse, der ikke blev Udgangspunkt for en indre Renselse, har istedetfor drevet ham til Had og Hævn. 4. Mos. 31, 8 & 16.

Det siger sig selv, hvorledes dette nærmere er gaaet til. Nederlaget overfor Balak har tirret ham. Tabet af den lokkende Ære har ærgret ham. Og alt dette kom jo til syvende og sidst af, at Gud, trods alle Ofre, ikke lod sig bøje. Dét gjorde ham ond paa Gud. Det hedenske i hans Væsen har rejst sig; han er sunken tilbage blandt „Larmens Børn". Han skulde nok hævne sig!

Mere behøves i og for sig ikke til Forklaring af hans

onde List. Men maaske er der kommen mere til. Maaske har Bileam tillige drømt om at tilbagevinde Balaks Venskab ved, paa denne nye Maade, at fordærve Israel. Og maaske har Bileam villet hævne sig personlig paa Israels Folk. Det ligger nemlig nær at tænke sig, at han efter at have forladt Balak har vendt sig til Israel. Han havde jo fire Gange velsignet dette Folk; saa havde han vel ogsaa Krav paa dets Taknemlighed. I dets Midte kunde han vel vinde den Ære, som han havde tabt blandt Moabs Fyrster.

Saa har han bejlet til Israels Gunst; men er bleven afvist. En Profet, der velsignede med Lyst til at forbande, var ikke en Profet efter Herrens Hjærte og derfor ikke en Profet for Herrens Folk. Man har bedt sig fri for hans Venskab. Det har gjort ham yderligere opbragt; og saa er Vreden slaaet ud i djævelsk Kløgt. —

Hele Bileams Historie lader sig forklare indefra, som om alt, hvad Balak og Herren gjorde, blot havde det ene Maal: at tvinge Bileam til et afgjort Valg.

Men Guds Tanker er tillige lange Tanker. Gjennem den enkeltes Liv gaar Tanker for Riget og Verden.

At hjælpe Lyset til Sejr i Bileams Hjærte lykkedes ikke; til Gjengjæld brugte Gud Bileam til at hjælpe Lyset til Sejr blandt Folkene.

Hans Profetier faldt ikke afmægtige til Jorden; de huskedes og levede videre. De var talt paa Toppe. Gjennem Aarhundreder lyste de over Israel og over Folkene hinsides Jordan; og i Tidens Fylde drev de Østens Vise til at spejde efter Stjærnen fra Jakob og følge dens Lys.

INDHOLDSFORTEGNELSE.

	Side
Laban	5
Esav	16
Juda	28
Josef	35
Job	58
Farao	99
Aaron	114
Bileam	130

C. SKOVGAARD-PETERSEN'S NYE BIBELVÆRK

I vore Dage, da der paa saa mange Maader er vaagnende Trang til et fyldigere Kendskab til Bibelordet, vil et Bibelværk af Dansk Bibelskoles Forstander, Pastor C. SKOVGAARD-PETERSEN, sikkert kunne paaregne almindelig Opmærksomhed.

BIBLEN OG MENNESKET

kaldes dette Arbejde; og det vil efter Planen falde i tre Hoveddele: Menneskeskikkelser, Menneskelivet og Menneskesønnen.

Første Hoveddel (der kommer til at bestaa af adskillige Bind) vil forsøge at give sammenhængende Sjælebilleder af vel omtrent 100 bibelske Skikkelser.

Anden Hoveddel: „Menneskelivet" vil forsøge at skildre det førende Træk i hvert af Menneskelivets tre store Afsnit: Menneskelivet paa Syndens Jord, Menneskelivet mellem Død og Dom, og Menneskelivet i Evigheden.

Tredie Hoveddel: „Menneskesønnen" vil, som Højdepunkt, skildre den eneste Menneskeskikkelse, der fuldt ud har levet Menneskelivet efter Guds Tanker; og Skildringen vil naturligt falde i to Afsnit: „De store Linier i Jesu Liv" (et Forsøg paa en Evangelieharmoni) og „Den store Gaade i Jesu Person" (et Forsøg paa en Kristuspsykologi).

J. FRIMODTS FORLAG.

J. FRIMODTS FORLAG — KØBENHAVN

C. SKOVGAARD-PETERSEN:

MENNESKESKIKKELSER

GL.-TESTAM. SERIE	NY-TESTAM. SERIE
I Bind Kr. 2,50, indb. Kr. 4,50.	I Bind Kr. 2,00, indb. Kr. 4,00.
II — - 2,50, — - 4,50.	II — - 2,50, — - 4,50.

TRYKT TILSAMMEN I 50,000 EKSEMPLARER.

Af Pressens Udtalelser hidsættes:

„Nationaltidende": *De mange, for hvem en ny Bog af Skovgaard-Petersen er noget af en Begivenhed,* vil *ikke* føle sig skuffede, naar de har læst denne Bog til Ende. Og til deres Glæde vil de se, at den er første Led af et planlagt, større Værk..... Det er frugtbart Bibelstudium, disse Karakterbilleder, og sikkert vil mange tage den i deres Tjeneste..... *Kyndigere og aandfuldere Fører gennem Bibelen* end Bibelskolens Forstander ejer den danske Menighed ikke. *Alle Bibelvenner bør være opmærksomme paa hans nye Værk og drage Nytte af det.*

„København": Forf. vil give *helstøbte Sjælebilleder* af mange bibelske Figurer. Og dette er i Reglen *i høj Grad lykkedes ham.* Med *fin, kunstnerisk Sans* og med *dyb psykologisk Forstaaelse* har han skildret de bibelske Figurer fra Adam og Eva til Rebekka.....

„Folkelæsning":.... Og man ønsker *dette Bibelværk ind i Tusinder af danske kristne Hjem*.... Dette Værk vil *opleve mange Oplag og gøre megen Nytte*.....

„Svenska Morgonbladet": Författaren behöfver ej rekommanderas. *Han är känd och älskad i vida kretsar. Hans lifliga, ingående framställningssät* och *psykologiskt säkra grepp* ha gifvit honom nutidens öra i hög grad. Blir hans plan genomförd, kommer helt visst bibeln för mången att bli en ny bok, och dess friska, lifgifvande källor en samlingsplats för ung och gammal.

„Søndagsbladet":..... Den *højtbegavede, kundskabsrige* og *verdenserfarne Præst* og *Skribent* har med dette Skrift indledet et, efter Planen, *mægtigt* Værk „Bibelen og Mennesket"..... Vi skylder Skovgaard-Petersen en hjertelig Tak, fordi han med sin rige Arbejdskraft har vovet at paabegynde et saa mægtigt og omfattende Værk, der — hvis det fuldføres efter Planen — vil komme til at *indtage en anseelig Plads i den protestantiske Kirkes Literatur*.....

„Tiden": *Det foreliggende Bind viser os Forfatterens velkendte, udmærkede Evner til Personlighedsskildring, Sjælemaleri.* Det er vist ikke for meget sagt, at dette er Skovgaard-Petersens Styrke som Bibel-Vejleder. Naar han her formaar at yde noget saa værdifuldt, hænger det ikke alene sammen med, at han er nøje kendt med det menneskelige Sjæleliv, er Psykolog, og med hans dybe Forstaaelse af Kristenlivets Udviklingskaar, men ogsaa — hvad der overfor Bibelens ofte knappe brudstykkeagtige Skildringer faar særlig Betydning — med hans skabende Fantasi; han er ikke saa lidt af en Digter, hvilket ogsaa kendes paa hans formdannende Evne paa Sprogets Omraade.

Disse hans Evner har i det foreliggende Værk afsat Resultater, som man glæder sig i højeste Grad over.....

„Højskolebladet": ..... Her er en *Dybde* og *Visdom,* en *Alvor* og *Energi,* som vil det største og drager mod det største..... Gid *mange danske kristne ogsaa i andre Kredse end dem,* der er Forf.s nærmeste, *vil modtage hans Arbejde med Taknemlighed* og lade sig *belære og berige* deraf.....

„Kristeligt Dagblad": Pastor Skovgaard-Petersens Forfatterskab, i Særdeleshed som det lægger sig for Dagen i denne Skildring af bibelske Personligheder, er en Gave fra Gud til den danske Menighed, som den nødig skulde og heller ikke vil lade uudnyttet, men tværtimod udnytte i rigeste Maal.....

C. Skovgaard-Petersen:

Troens Hemmelighed.

Oversat paa tysk, svensk, finsk og delvis paa islandsk og arabisk.

Femte gjennemsete Udgave.

Pris 2 Kr. 50 Øre, indb. 4 Kr. 25 Øre.

Af den tyske Presse:

Forfatteren er gennem sit tidligere Skrift „Troens Betydning for den, der vil frem i Verden" kendt i vide Kredse som en vækkende, begejstrende og dog helt igennem nøgtern Skribent. . . . Der gaar tydeligt nok et stærkt Aandens Drag gennem Sk.-P.s Bøger. De søger ikke at imponere ved alle Slags forlorne Aandrigheder, Ordspil og lignende. De lider ikke af det Citatraseri, hvis Opgave blot er at skjule Mangien af egne Tanker. Nej, Sk.-P. har oplevet noget. Hans Kristendom er ikke Fernis, men rodægte. Derfor er hans Udtryksmaade saa ligefrem og dog saa gribende. Man mærker, der staar en Personlighed bag.
Kirchl. Mitth. Beilage zu Zwickauer Zeitung, 1-7-06.

Sk.-P. skriver ikke for at skrive; men fordi han har oplevet noget.
Liter. Weihnachtskatalog. 1906.

Det er en værdifud Bog . . . ganske overraskende Tanker.
O. Funcke i Bremen Kirchenblatt, 3-6-06.

Med en herlig Friskhed og Umiddelbarhed, med kærnefuld Kraft, hellig Nøgternhed og fin psykologisk Forstaaelse taler Forfatteren her om de forskellige Vanskeligheder, der ledsager Troeslivets Begyndelse og Udvikling. Bogen er original og dog kirketro, fængslende, vækkende, frugtbar.
Evang. Kirchenzeitung Nr. 35, 1906.

Denne Bog er sund i sit bibelske Grundlag, fin i sin psykologiske Gennemførelse og stærk i sine til Hjertet trængende Raad for Livet.
Mon. Anzeiger d. f. V. g. M. Dec. 1906.

Gud vil sikkert gennem denne Bog give mange, der plages af Tvivl og Anfægtelse, en frisk Slurk Vand fra Troeskilden.
Wort und Werk Nr. 12, 1906.

En lille, men fin Bog, der opvejer bindstærke Værker om Troeslære.
Christ. Bücherschatz 1906.

Det er en skøn og tankerig Bog, øst ud af det dybe. Vi hilser den med Glæde. *Kirchenblatt für Würtemberg Nr. 46, 1906.*

Prægtige og praktiske Tanker, fulde af Saft og Kraft, skaaret ud af Guds Ord og Erfaringen. *Der Lehrer-Bote Nr. 11, 1906.*

Frugten af et paa Troeskamp og Erfaring rigt Liv.
Preuss. Zeitung, 12-7-06.

Sk.-P. giver ogsaa i denne Bog Beviser paa sin ualmindelige praktiske, paa Vilje, Beslutning og Liv sigtende Gave.
Der alte Glaube 14-12-06.

Gid den maa finde lige saa god Modtagelse som Forfatterens tidligere Skrift „Troens Betydning", der hører til de bedste eksisterende Apologier, og som af mange omfattes med glødende Begejstring.
Hannov. Pastoral-Korrespondenz. Nr. 16, 1906.

J. FRIMODTS FORLAG — KØBENHAVN

C. SKOVGAARD-PETERSEN:

UNGDOMMENS BOG

12. Opl. (trykt ialt i 25,000 Ekspl.). Pris 4 Kr. 25 Øre, indbunden 6 Kr. 25 Øre.

Af Pressen:

„Sidste Nyt" ..... *Lykkelig den Ungdom, til hvem en saadan Bog er skreven! Og Skam for de sløve og ansvarsløse Forældre, der forsømmer at give deres Børn en saadan Bog.*

„Nationaltidende" ..... Frisk og vindende; rig paa Erfaring og god at gæste. Det er et fint Menneske, der afslører sig i denne Bog.

„Vort Land" ..... For den dannede Ungdom i Danmark burde denne Bog være en Begivenhed. Det rige kulturelle Stof gør Ungdommens Bog i høj Grad underholdende — og dog bundalvorlig — Sk.-P. er det ny Aarhundredes Mand. Ikke blot i Kultur, men fremfor alt i Standpunkt. Hans nye Bog er en frejdig Opsang, som al Ungdom, der virkelig er ung, vil lytte til med Glæde.

„Nye Tider" ..... *Ingen ung (Mand eller Kvinde), som gerne vil naa det højeste i sit Liv, skulde forsømme den Hjælp, som denne Bog giver.*

„Horsens Avis" ..... Bag denne Bog ligger for det første et personlig gennemlevet, rigt kampfyldt og sejrskronet Ungdomsliv; derfra denne personlige Grebethed af Emnet og aandelige Vederhæftighed i Behandlingen; — men desuden en behjertet, mangesidig dannet, Aandsoverlegenhed, for hvilken intet i Ungdommens Liv er fremmed; derfra den forbavsende Alsidighed.

Man læser denne Bog i ét Drag, og man vender atter og atter tilbage til den. Man skal derfor ikke nøjes med at laane den; man skal eje den og leve med den. — Nu kommer Julen snart. Sæt „Ungdommens Bog" paa Ønskesedlen. Tænk, hvis det du trænger til, netop ligger og venter paa dig i denne Bog.

„Studenterhj. Presseudvalg" ..... Gid mange af Danmarks Unge vilde lade sig paavirke af denne Bog, saa vilde det staa bedre til i vort Fædreland end nu for Tiden.

„Helsingør Avis" ..... *Fængslende lærerigt, skrevet paa et herligt Dansk, som kun en Digter kan forme det,* og dog saa lige til og hverdagsagtig, at enhver vil kunne læse den og forstaa det læste.

Ethvert dannet Nutidsmenneske burde kende denne Bog, enten de saa er kristne eller ikke kristne. Maa ingen af Modvilje mod Kristendommen lade denne Bog ulæst.

Forfatterens humane Forstaaelse af vor Tids Ungdom, bringer ham til at dømme mildt, uden dog et eneste Øjeblik at slaa af paa sit Sandhedsideal. — Læs f. Eks. *„Kærlighedslivets Gennembrud" noget saa fint og stort højt og ædelt, naturligt og forstaaende skal man længe lede efter.*

Chr. S. i Annekset til „Den indre Missions Tidende" ..... Livlig, frisk, aandfuld. Man lægger den nødig hen, naar man først har faaet fat paa den.

J. FRIMODTS FORLAG — KØBENHAVN

C. SKOVGAARD-PETERSEN:

FRA NUTIDENS JAPAN

PERSONLIGE INDTRYK

Med mange Illustrationer og Forfatterens Portræt.
3die Oplag Pris 3 Kr. 25 Øre.

Af Pressens Udtalelser hidsættes:

„Aarhus Stiftstidende" ..... Skovgaard-Petersen er en kendt og skattet Forfatter i den moderne Litteratur. Faa har som han Befolkningens Øre, naar han taler til den om Kristendommens Værd for det daglige Liv. I den nye Bog viser han en ny Evne. Hans Skildringer fra Japan er fin og dygtig Kunst. Man sporer helt igennem den aandsoverlegne Mand, der sér og iagttager skarpt og klart, og gennem alle Billeder og Bogens hele Stil genfinder man Manden med den fine Kultur og det store Hjerte, der har præget alle hans foregaaende Bøger.

„Nationaltidende" ..... Denne Bog bør læses langt ud i mondæne Kredse, hvis Særinteresser ikke er de religiøse. Den giver interessante Glimt af Fortidens Japan og farverige Billeder af Nutidens. — Kapitler som „Kampminder", Minder fra de grusomme Kristenforfølgelser i det 17. Aarhundrede, eller „Folkekarakteristik" med deres Vrimmel af morsomme og skarpsindige Iagttagelser vil Læseren ikke nemt kunne glemme, men faa sin Japan-Opfattelse korrigeret ved den.

„Svensk Kyrkotidning" ..... Det är en reseskildring, som gifves oss i dette arbete, men en reseskildring af högst ovanligt slag. Det är en produkt af ett harmonniskt samarbete af den djupblickande kristne tänkaren, den varme, vidtblickande missionsvännen och den vakna resanden.

„Vestlandsk Tidende" ..... Findes her i de nordiske Lande nogen som har øvet slik indflydelse paa den studerende og tænkende ungdoms religiøse liv som Skovgaard-Petersen? Neppe... Som iagttagelser fra en rejse rundt paa jorden foreligger nu denne merkelige og interessante bok „Nutidens Japan". Med et enestaaende klarsyn trækker han frem billeder fra den opgaaende sols land, dets religion og kultur, dets fremragende ledere og typer, karakteristik over folkeliv og folkelynne. En sjelden interessant, en storslaaet bok!

„Riget" ..... I indeværende Aar sendte Bestyrelsen for den nys oprettede Bibelskole sin kaarne Forstander: Pastor Skovgaard Petersen ud paa en Rejse rundt om Jorden. Adskillige Tusinder fulgte ham i Tankerne her fra Danmark og slugte hans Rejsebreve, thi han staar højt baade som Præst og religiøs Forfatter, tæller Venner i Hundredvis og Læsere i Titusindvis.

Disse Indtryk fra Japan er skrevne paa Stillehavet, mens alle Indtryk var friske Og frisk er Bogen blevet; frisk og fornøjelig...

„Illustreret Tidende" ..... Det er for det første en morsom Bog at læse, fordi dens Sceneri er saa malerisk broget, dernæst præsenterer den et helt Galleri af interessante Personligheder, hvis Bekendtskab er værd at gøre. Endelig siger den kloge Ord om Kristendommens Stilling i Japan, klogere end vi har hørt dem før. Og Skovgaard Petersens ærlige Livssyn fornægter sig heller ikke, hvor han taler om Hedenskabet: han har forstaaet mere af det end de fleste, søger at opfatte det fra dets eget aandelige Synspunkt og maa selvfølgelig komme til Slutninger, som er mere værd, end om de blot var baserede paa udvendig Anskuelse.....

AF C. SKOVGAARD-PETERSEN

er tidligere udkommet:

Fra Nutidens Japan.
Personlige Indtryk, med Illustrationer.
3die Oplag.
Pris 3 Kr. 25 Øre, indb. 4 Kr. 75 Øre.

Troens Hemmelighed.
Raad i det praktiske Troesliv.
5te Oplag.
Pris 2 Kr. 50 Øre, indb. 4 Kr. 25 Øre.

Kan der leves paa Rationalisme?
2det Opl. Pris 3 Kr. 50 Øre.

Ungdommens Bog.
12te Oplag.
Pris 4 Kr. 25 Øre, indb. 6 Kr. 25 Øre.

Et Blik i Guds Kjærligheds Dyb.
7de Oplag.
Pris 1 Kr. 25 Øre, indb. 2 Kr. 75 Øre.

Kan der leves paa religiøs Overtro?
Pris 3 Kr. 75 Øre.

Hvorledes findes Guds Vilje?
5te Udgave. Pris 1 Kr.

Saadan elsker Gud.
En Prædiken over Lignelsen om den fortabte Søn.
2det Oplag. Pris 35 Øre.

Hvorledes skal vi være Fredsvenner?
Pris 35 Øre.

Korte Ord om store Ting.

Nr. 1. **Kristendom — en Virkelighed.** 3. Oplag. 25 Øre.

Nr. 2. **Har Bøn praktisk Værdi?** 4. Oplag. 25 Øre.

Nr. 3. **Fyldt af Aanden.** 5. Oplag. 35 Øre.

Nr 4. **Til vakte Sjæle.** 3. Oplag. 25 Øre.

Nr. 5. **Retfærdiggjørelse af Tro og moderne Krav.** 4. Oplag. 25 Øre.

Nr. 6. **Guds Plan med Dit Liv.** 4. Oplag. 25 Øre.

Nr. 7. **Forsoningen.** 2. Oplag 25 Øre.

Nr. 8. **Hvorfor Gud skjuler sit Ansigt.** 2. Oplag. 25 Øre.

Nr. 9. **Vor Stilling til Bibelen.** 35 Øre.

Nr. 10. **Lev efter Din Overbevisning.** 3. Oplag. 25 Øre.

Nr. 11. **Gode Forsæt.** 2. Oplag. 25 Øre.

Nr. 12. **Hvorledes man ser Gud.** 2. Oplag. 25 Øre.

Nr. 13—14. **Forsvarssag og Kristentro.** 3. Oplag. 50 Øre.

Nr. 15. **Penge og Mennesker.** 2. Oplag. 25 Øre.

Nr. 16. **Spiritismen og vore Afdøde.** 2. Oplag. 25 Øre.

Nr. 17. **Missionssind.** 3. Oplag. 25 Øre

Nr. 18. **Hvorledes jeg vandt min Bibel.** 2. Oplag. 25 Øre.

Nr. 19—20. **Hedenskab og Kristendom.** 2. Oplag. 50 Øre.

Nr. 21. **Den missionshistoriske Situation Verden over.** 2. Oplag. 25 Øre.

Nr. 22. **De ubrugte Kræfter.** 2. Oplag. 25 Øre.

Nr. 23. **Opgaver, Krigen stiller.** 2. Oplag, 25 Øre.

Nr. 24. **Kristendommens Verdenserobring i Verdenskrigens Lys.** 2. Oplag. 25 Øre.

Y0-FKE-199